

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KOLOMBİYA'DA İSLAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Lorena Paola GONZÁLEZ ZULUAGA

Enstitü Anabilim Dalı : Tarih

Enstitü Bilim Dalı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serkan YAZICI

HAZİRAN- 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KOLOMBİYA'DA İSLAM

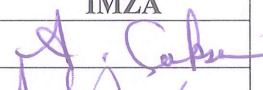

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Lorena Paola GONZÁLEZ ZULUAGA

Enstitü Anabilim Dalı : Tarih

Enstitü Bilim Dalı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

“Bu tez 11/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Ali Çaksu	Başarılı	
Doç. Dr. Serkan YAZICI	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Tufan Turan	Başarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

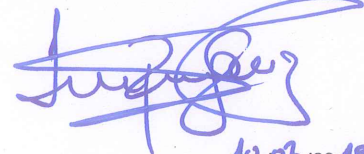
Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	LORENA PAOLA GONZÁLEZ ZULUAGA
Öğrenci Numarası	:	1560Y12033
Enstitü Anabilim Dalı	:	TARİH
Enstitü Bilim Dalı	:	TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KOLOMBİYA'DA İSLAM
Benzerlik Oranı	:	%12

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

10.07.2019
Öğrenci İmza

Sakarya Üniversitesi ..... Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafıma yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere .....@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç.Dr. Serkan Yazıcı
Tarih: 10.07.2019
İmza:

KABUL EDİLMİŞTİR

REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Yabancı Türkiye Bursları'na, Türkiye Cumhuriyeti'nde yüksek lisans çalışmalarımı geliştirme fırsatı verdiği için, Sakarya Üniversitesi Tarih Bölümü'ne yardımları ve sonsuz desteği için, ilk danışmanım olan Prof. Dr. Azmi Özcan'a bu tezin ilk gelişimi sırasında akademik tavsiyeleri için, İkinci danışmanım Prof. Dr. Mesut Idriz'e, araştırma konusunun somutlaştırılmasında yaptığı nazik ve önemli işbirliği için ve son olarak şuanki danışmanım Doç. Dr. Serkan Yazıcı'ya, zamana karşı ç alıştığım tezimde bana danışmanlık yapmayı kabul ettiği için, bir tez danışmanı olarak inancı ve sürekli yardımı için teşekkür ederim. Onun yardımı olmadan bu çalışmanın olamayacağı çok açıktır.

Annem María Noelsa Zuluaga'ya, bana olan sevgisi ve inancı ve özellikle de yokluğumun bu dört yılındaki anlayış ve cömertliği için. Ablam Ana Teresa González ve eşi Iván Darío González'e sevgisi, ilgisi ve koşulsuz desteği için, büyükbabam Juan Francisco Zuluaga'ya duaları için ve bütün aileme. Türkiye'de edindiğim Kolombiyalı aileme: Luisa Godoy, John Marín ve Alejandra Meneses'e. Desteğini hiç eksik etmeyen Kolombiya'daki arkadaşlarıma: Cristian Escobar, Marcela Gutiérrez, Greissy Roa, Caroline Hung, Slenka Botello, ve özellikle Francisco Moreno'ya ve Cristian Salamanca edindiği kaynakları benimle paylaşma konusundaki istekliliği, sabrı için ve uzaktan yardımlarını esirgemediği için teşekkür ederim.

Araştırmalarına erişimi kolaylaştırmak için antropolog ve tarihçi Diego Giovanni Castellanos'a, Türkiye'de bana bir anne olduğu için Nalan Yenice'ye, *İlim Yayma Cemiyeti Halime Yüksek Öğretim kız Öğrenci Yurdu*'nda çalışan ve zor zamanlardaki dayanışmaları için yurttaki yabancı kız arkadaşlarıma, özellikle Disa Vurdem, Dilara Kandemir ve Kocaman ailesi üyeleri olan Orhan, Nurgül ve Gökçe başta olmak üzere burada hayatımı kolaylaştırmama yardım eden herkese evlerinin kapılarını bana açtıkları için. Arkadaşım Olga Pryadko'ya dostluğu, koşulsuz desteği ve bana olan umudu için. Ve son olarak, arkadaşım ve ablame Filistinli sosyolog Tasneem Al Qadi ve Saliou Kandji, İslam hakkındaki bilgi ve deneyimlerini benimle paylaştıkları için; ve her şeyden önce, sürekli katkıları ve koşulsuz ve mutlak desteği için teşekkür ederim.

Lorena Paola GONZALEZ ZULUAGA

11.06.2019

*Annem'e, her şey onun sayesinde ve her şey onun için,
Ablam'a, bana hayat arkadaşı olduğu ve uçmayı öğrettiği için,
Sama coof'a, bu çalışmamda bana ilham olduğu için,
her şey için teşekkür ederim.*

*Dila delo ndioukeul sama coof thi guindi gui ngama guindi si gueustou yimay def.Beug
nala te dina deuk thi dila beug ba fawou.*

*Anneannem María Visitación Montoya'nın, akıl hocam ve arkadaşım olan Gabriel
Cardona Botero ve son olarak Angélica María Hernández'nin sevgi dolu anısına.*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1: İSLAM'IN KOLOMBİYA İLE İLK TEMASI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE GENİŞLEMESİ.....

1.1. Kolombiya Cumhuriyeti	6
1.2. İslam'ın Kolombiya'ya Gelişi ve Tarihi Yayılımı	10
1.2.1. Kuzey, Batı Afrika ve Mağrip'te İslam	10
1.2.1.1. Kuzey Afrika'da İslam	11
1.2.1.2. Mağrip'te İslam	13
1.2.1.3. Batı Afrika'da İslam.....	15
1.2.2. Endülüs	17
1.2.3. Amerika Kolonilerinde İslam: Kolombiya	21
1.2.4. XIX. ve XX. Yüzyıllarda Latin Amerika'ya Müslüman Göçleri	23
1.2.5. 1948: Latin Amerika'ya İkinci Müslüman Göçü	24
1.3. Bölüm Sonuçları	25

BÖLÜM 2: HISTORİYOGRAFİ AÇISINDAN KOLOMBİYA'DA İSLAMİ MESELELER.....

2.1. Kolombiya Tarih Yazımı	27
2.2. Kolombiya Tarih Tazımında İslam	28
2.2.1. Bölgeye Gelen Müslüman Göçmenlerin Orijinleri.....	31
2.2.2. Politik Odak	36
2.2.3. Dini Odak.....	37
2.2.4. Akademik Odak	40
2.2.4.1. Genel Akademik Çalışmalar	40
2.2.4.2. Özel Akademik Çalışmalar	44

BÖLÜM 3: ZORLUKLAR VE PERSPEKTİFLER.....

3.1. Kolombiya'ya Müslüman Göçleri ve İhtidalar	49
--	-----------

3.1.1. Kolombiya’da Müslüman Göçünün Etkileri.....	51
3.1.2. Kolombiya’da Mühtedi Fenomeni	54
3.1.2.1. Birinci Aşama: 1960-1980. Buenaventura Örneği	55
3.1.2.2. İkinci Aşama: 1980-2000	57
3.1.2.3. Üçüncü Aşama: 2000- Günümüz	61
3.2.İslam’a Yönelik Güncel Politik Algı ve Akademik Çalışmalara Etkileri	65
3.2.1. Historyografik Zorluklar	66
3.2.2. Historyografik Perspektifler.....	69
SONUÇ.....	71
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	84
ÖZGEÇMİŞ.....	93

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
CETRE	: Centro de Estudios Teol3gicos y de las Religiones
Çev.	: Çeviren
DANE	: Departamento Administrativo Nacional de Estadística
DEA	: Drug Enforcement Administration
Ed.	: Editör
Hız.	: Hazret / Hizmet
s.	: Sayfa numarası
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Vb.	: Ve başkası / ve benzeri / ve bunun

Sakarya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Geçmişten Günümüze Kolombiya’da İslam			
Tezin Yazarı: Lorena Paola GONZÁLEZ ZULUAGA Danışman: Doç. Dr. Serkan YAZICI			
Kabul Tarihi: 11.06.2019		Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 93 (tez)	
Anabilim Dalı: Tarih		Bilim Dalı: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi	
<p>Bu tez, Kolombiya’daki Müslüman cemaati ile ilgili tarihsel ve sosyal araştırmaların bir bütünüdür. Araştırmamız şu kısımlara ışık tutuyor: 1) Kolombiya’ya gelmiş olan muhtemel farklı Müslüman etkileri. 2) Kolombiya’da İslam’la ilgili monografik üretime dair tarihî bir denge. 3) Kolombiya’daki mevcut İslami durumun bir cemaat ve bir çalışma alanı olarak değerlendirilmesi. Bu araştırma, tariyografik bir yaklaşımla geliştirildi ve bu yapılırken sosyal ve coğrafi yer olan Kolombiya’da ki İslam hakkında tariyografik kayıtlar göz önünde bulundurularak yapıldı. Bu çalışma aynı zamanda ülkedeki İslam Tarihinin bir kronolojisini ilgili tarihî kayıtları ve Kolombiya’daki Müslüman topluluğunun şu anki statüsü ile tanımlamaya izin vermektedir. Bu çalışma aynı zamanda ülkedeki Müslüman toplulukların bir sınıflandırmasını ve güncel bir haritasını sunmaktadır.</p>			
Anahtar Kelimeler: İslam, Kolombiya, Tarih yazma (historyografya), Müslüman cemaatler.			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Islam in Colombia from Past to Present			
Author of Thesis: Lorena Paola GONZÁLEZ ZULUAGA Supervisor: Assoc. Prof. Serkan YAZICI			
Accepted Date: 11.06.2019		Number of Pages: vii (pre text) + 93 (min body)	
Department: History		Subfield: History of the Republic of Turkey	
<p>This thesis presents a balance of historical and social studies about the Muslim community in Colombia. The text explores: 1) The different possible Muslim influences that arrived historically in Colombia. 2) A historiographical balance on monographic production related to Islam in Colombia. 3) The evaluation of the current state of Islam in Colombia as a community and as a field of study. This research is developed from a historiographical approach, giving an account of the interaction between the social place of the enunciation and the geographical space from where the different historiographic records about Islam in Colombia are produced. This study also allows to identify a chronology of the History of Islam in the country with its respective historiographical records, as well as the current status of the Muslim community in Colombia. This study also presents a classification and a current map of Muslim communities in the country.</p>			
Keywords: İslam, Colombia, Historiography, Muslims communities.			

GİRİŞ

İslam, çok geniş coğrafi, ekonomik, kültürel ve ırksal bir haritada yer alır; bu da İslam'ın çokfarklıkültürler üzerinde etkiler bırakmasını sağlamıştır. XV. yüzyılda İslam inancı ile yeni bir kıta arasında etkileşim başladı. Amerika kıtası, XV. yüzyıla kadar dünyanın geri kalanıyla resmi olarak temas kurmuş olsa da İslam ile Latin Amerika arasındaki tarihsel ilişki bu tarihlerden biraz daha sonrasınakaydedilebilir. Ancak, İslam'ın Latin Amerika'daki etkileşimi ve genişlemesi, bozulmalar ve karışıklıklar ortasında gerçekleşti ve Kolombiya bunun istisnası değildi.

Bu çalışma tamamen Türkiye'de geliştirilmiştir. Bu, araştırma konusunun ilk etkisini çerçevelemektedir. Müslüman karaktere sahip olan bir ülkede yaşamak bize Kolombiya'da Müslüman varlığının olasılığı endişesini verdi. Bu keşif bize, ülkede birleşmiş bir Müslüman topluluğun var olduğunu gösterdi ve son yıllarda neredeyse tüm ulusal coğrafyaya genişledi.

Bu nedenle, paradoksal olarak Kolombiya'dan uzaklaşmamız, ülkenin tarihi boyunca mevcut olan bir topluluğa yaklaşmak anlamına geliyordu ve coğrafi konumumuzu ('batıdan' doğuya) çevirmek, Kolombiya tarihinde, özellikle son kırk yılda izlenebilmenin yanı sıra, şu anda hızlı bir genişleme içinde olan bir topluluk bulma imkanı verdi.

Bu nedenle bu tezin ana sorunu, bu tezin önemi olarak ortaya çıkmaktadır, Kolombiya'da İslam'ın varlığı ile ilgili tarihsel metinleri incelemektedir. Bir yandan ülkedeki İslam Tarihi'nin kronolojisi ve ilgili tarihî kayıtların tespit edilebilirliğini diğer yandan da dini bir topluluk olarak bugünkü durumunu göz önüne sermeye çalıştık.

Çalışmanın Önemi

Bu çalışmanın önemi, Kolombiya toplumunda gittikçe büyüyen, ancak bazı durumlarda klişeleştirme ve cehaletin kurbanı olan dini bir topluluğa yönelik olan yorumlayıcı süreçlerin tanımlanmasında yatmaktadır. Diğer taraftan gerek Kolombiya ve gerekse de Türkiye'de hatta Dünya'nın geri kalanında da konu ile ilgili bilgi birikimi, akademik ve popüler üretim oldukça sınırlıdır. Bu sınırlılık çalışmanın ortaya çıkarılmasında yaşanan güçlüklerden biri olsa da mevcut veriler ışığında literatüre orijinal bir katkı sunulmaya

çalışılmıştır. Bu yönüyle çalışmanın önemi konusunda taşıdığı özgün değer altının çizilmesi yerinde olacaktır. Öte yandan Kolombiya’da inananları sınırlı sayıda olsa da bu coğrafyadaki İslam varlığının incelenmesi bu ülkenin kültür ve inanç evrenini de daha doğru algılamayı mümkün kılmaktadır.

Kolombiya’daki İslam devletini bir topluluk olarak ve bir çalışma alanı olarak incelemeye duyulan ihtiyaç, bu araştırmanın ülkedeki Müslüman varlığının çalışmasının son yıllarda güç kazandığını göstermesi ve bu varlığı incelemek için yeni yaklaşımların olanakları, bu yeni yaklaşımlarda, Kolombiya’daki İslam hakkındaki endişelerinde bir araya gelen farklı sosyal bilimler içeriyordu. Bu çalışma, Kolombiya’daki İslami çalışma alanına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Burada, Kolombiya’daki dini fenomen çalışmasının, özellikle de ülkedeki Müslüman varlığı için nasıl geliştiğini göstermeye çalışıyoruz.

Bu çalışmanın önemi, Kolombiya’daki Müslüman varlığının nasıl çalışıldığını, bu çalışmaların nasıl yürüdüğünü ve bunların parçalanmasını veya sınırlandırılmasını gözlemlememize izin vermesidir.

Çalışmanın Amacı

Bu tezin amacı, Kolombiya’da İslam’ın varlığı hakkında hangi tarihi yorumların ortaya koyulduğunu tespit etmektir. Ayrıca, şu anda ülkede var olan Müslüman toplulukların hangileri olduğunu, onları farklı topluluklardan süzerek İslam’ın varlığını izlemeye çalışır ve son olarak, Kolombiya’da İslam’ın mevcut durumunu bir çalışma alanı olarak tesis etmeye çalışır. Bu itibarla yapılan çalışmanın konu ile ilgilenen araştırmacılara kaynaklık etmesi ve bazı yönleriyle ışık tutması umulmaktadır. Bu çalışma ve benzerlerinden çıkarılacak sonuçlarla İslam’ın Kolombiya’da Kolombiya’nın da İslam dünyasında daha berrak bir algıya kavuşmasına katkılar sağlayacaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, Kolombiya’da İslam hakkında yazılan eserlerin tarih yazımı analizi üzerine temellendirilmiştir. Tarihçilik, tarihsel düşünce çalışması olarak düşünülmüştür. “Bunu yapmak için, analizin ana hedefi olarak tarihçilerin metinleri alınır, orada bu düşünce

yapılandırılır ve ifade edilir”.¹ Metinlerin önünde, tarih yazıcılığının askeserlerinin verildiği coğrafyanın genel özellikleri bilgiyi kim üretiyor ve onun doğruluğu ve güvenilirliği v.b. gibi konular sorgulanmıştır. Buna ek olarak, tarihçilik soruları “geçmiş ve şimdiki arasındaki çalışmada kurulan ilişki hakkında, bu ilişkiye eşlik eden imgeler, taahhütler ve temsiller, metinlerde her zaman açık değildir; ve son olarak, tarihçinin çalışmalarının alıcısı olarak seçtiği okuyucu türü ve toplumun bunu yaptığı difüzyon, kabul ve çeşitli kullanımlar hakkında”²ki konulara dikkat çeker.

Çalışmamız için tarihçilik perspektifinin bir çalışma yöntemi olarak kullanılması, Kolombiya’daki İslam çalışmasındaki bakış açılarını genişletmemize izin verir, bu nedenle bu çalışma alanını tarihçilerin yazdıkları profesyonel tarihten, toplumun ülkedeki Müslüman varlığı hakkında ayrıntılandığı yorumlara kadar analiz edebiliriz.

Ayrıca bu çalışmanın, Michel de Certeau tarafından önerilen tarihsel işlemle ilgili olarak “bir sosyal alanın operasyonel kombinasyonları” anlayışını analiz yöntemi olarak benimsemiştir.³ De Certeau ayrıca, özel olanın bir düşünce nesnesi olarak değil, düşünülebilir bir sınır olarak tarih yazıcılığının özelliğinin bir parçası olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu, Carlo Ginzburg’u⁴ önerdiği ispatlama yöntemiyle birlikte, diyalog unsurunu yakalamak için tüm tanıklıkların ve söylemlerin altında yatan olağan tanıklıklar ve geleneksel söylemlerin ötesine nüfuz etmeyi amaçlamaktadır; bu, Kolombiya İslam Tarihi’nde yer alan farklı söylemlerin tanımlanmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın Konusu

Kolombiya’da İslam’ın tarihsel arka planını incelemek, ülke tarihindeki izlerinin çıkartılmasını gerektiriyor. XV. yüzyılın sonuna kadar Amerika kıtasının dünyanın geri kalanıyla doğrudan ya da kalıcı temas içinde olmadığını biliyoruz. Bu yüzden, Kolombiya’daki İslam tarihini incelemek için İspanyol sömürgesinin Amerika kıtasına gelişi başlangıç noktası olarak alınabilir. XVI. yüzyıldan itibaren, Kolombiya

---

¹ Bernardo Tovar Zambrano (coord.), *La historia al final del milenio. Ensayos de historiografía colombiana y latinoamericana* (Bogotá, Universidad Nacional de Colombia, 1995), 13.

² Tovar, *La historia al final del milenio*, 13-4.

³ Michel de Certeau, *La escritura de la historia*, Çev. Jorge López Moctezuma (México, Universidad Iberoamericana, 1999), 68.

⁴ Absalón Jiménez Becerra, “Carlo Ginzburg: reflexiones sobre el método indiciario”, *Esfera* cilt 1, sayı 1 (2011): 21-8.

topraklarında bir araya gelen bazı topluluklar İspanyollar, Afrikalılar ve yerli Amerikalılardı. Daha sonra, XIX. ve XX. yüzyıllarda, başlangıçta Maruni ve Hristiyan, daha sonra ise Müslüman olan bazı Arap toplulukları da bu topraklara ulaştı.

İslam'ın içinde farklılıkları barındıran bir din olmasından dolayı tarih boyunca bu dinin çevresinde farklı kültür türleri gelişti. Bu çeşitlilik İslam'ın Kolombiya da dahil olmak üzere dünyanın bir birinden farklı çok sayıda kültür coğrafyasında var olmasını sağladı. Ülkedeki varlığı sabit olmamasına rağmen, bugüne kadar, iz sürmeye müsait tarihi kayıtların azlığı nedeniyle, XIX. yüzyıldan önceki dönemlerin tespit edilmesi spekülatiftir; Eğer Kolombiya'da İslam'ın varlığının yakın tarihi incelenecek olursa- en azından XX. yüzyılın ikinci yarısından beri bu daha mümkündür.

Bu araştırma üç bölümden ibarettir. İlk bölüm, İslam ile Kolombiya arasındaki ilk olası temasın yanı sıra İslam'ın tarihi gelişimi ve genişlemesi üzerinde odaklanmaktadır. Bu bölümde, İslam'ın XVI. yüzyıldan sonra ülkeye gelecek olan İspanyol ve Afrika toplulukları ve XIX. ve XX. yüzyıllarda göç edecek olan Arap toplulukları üzerindeki etkisinin belirlenmesi için, İslam'ın Afrika, İber Yarımadası ve Levant gibi bölgelere yayılması da incelenecektir. Bu bölüm bir yönüyle şu realiteyi işaret etmektedir: Günümüz Kolombiya topraklarından bahsetmek, mutlaka geçerli Kolombiya Cumhuriyeti'ni oluşturan farklı mirasları bulmak için dünyayı dolaşmayı gerektirir.

İkinci bölüm, ülkedeki İslam'ın varlığını farklı açılardan (akademik, politik, dini) ve tarih, sosyoloji, antropoloji, din, politika gibi farklı çalışma alanlarından inceleyen metinler üzerindeki tarih yazıcılığını yönelmektedir.

Üçüncü bölüm kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Bunlardan ilki, XX. yüzyıl Müslüman göçlerini ve Kolombiya'daki ihtida olgusunu irdeliyor. İkincisi ise, Kolombiya'da İslami çalışma alanındaki zorlukları ve tarihsel bakış açısını incelemektedir.

Kolombiya'da İslam tarihinin uzak mesafeden incelenmesi, maalesef nihai üründe yansıtılan bilgiye erişimde zorluklara yol açtı. Buna rağmen erişilen verilerle, İslam'ın Kolombiya'ya ulaşmak için çizdiği iz arayışında, bir yandan Kolombiya'nın ve Latin Amerika'nın çok kültürlü ve çok etnik gruplu yapısını doğrulamak mümkün oldu; öte yandan, ırk, dil, kültür veya ekonomi ne olursa olsun, herkesin hissettiği ve bunun bir

parçası olduğu bir *Ümmet*in yaratılmasında İslam'ın gücü ile ilgili dikkat çekici verilere ulaşıldı.

BÖLÜM 1: İSLAM'IN KOLOMBİYA İLE İLK TEMASI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE GENİŞLEMESİ

1.1. Kolombiya Cumhuriyeti

Kolombiya Cumhuriyeti, Güney Amerika'nın kuzeybatısında bir Latin Amerika ülkesidir (bkz. Şekil 1). Coğrafi konumu Karayipler ve Güney Amerika arasında bir bağlantı noktası yapar. Toplam alanı 2.070.408 km² dir ve 1.141.748 km² lik yüzölçümü ile dünyanın en büyük 25. ülkesidir. Mayıs 2017 verileri itibariyle 49.225.476 nüfusa sahiptir.⁵

1453 yılında Akdeniz'in Uzak Doğu'sundaki Konstantinopolis şehrinin Osmanlılar tarafından fethi ile köhne Bizans İmparatorluğu sona erdi ve Asya'nın ticaret kapıları Hristiyan Batı'ya kapandı. Avrupalılar, Asya kıtasının ticaretine ulaşmak için yeni yollar aradılar ve 1492'de Amerika kıtasını buldular. Yeni kıtaya 'Hint Adaları' adı verildi çünkü ilk kâşifler Hindistan'a (Asya) geldiklerini düşünüyorlardı.⁶

Kristof Kolomb'un Amerika kıtasına gelişinin ilk 100 yılında, kıtanın yerli nüfusunun %95'inin bu ilk 100 yılda yok olduğu ve 100 milyon nüfustan sadece 3 milyonunun hayatta kaldığı tahmin edilmektedir. İlk olarak katliamlar ve sonrasında kötü muamele nedeniyle, yeni toprak sahiplerinin getirdiği insanlık dışı çalışma koşulları Kolombiya örneğinde, İspanyol Amerika'sının diğer bölgelerine göre daha az aşırı sömürü biçimleri vardı. Ancak bu coğrafyada da aynı derecede veya diğerlerinden daha yıkıcı sonuçlar yaratan bu sistemlerin en önemlisi *encomienda* denilen emanet etme sistemi mevcuttu. Bu sisteme “göre yerli gruplar kelimenin tam anlamıyla bir İspanyol'un “koruyuculuğu ve önderliğine” verildi, böylece bu (İspanyol) koruyucu onlara medeniyetin yolunu (doğal olarak Katolik dini de dâhil olmak üzere) öğretir, bu rehberlik ve himaye karşılığında yerlilerden vergi alırdı”.⁷ Bu “koruma ve rehberlik yöntemi” bölgedeki doğal iş ve yaşam dengesini altüst ederek milyonlarca insanın ölümüne sebep oldu. Bununla birlikte, Kolombiya'nın ve Amerika kıtasının yerli nüfusunun çoğunun yok olmasının asıl nedeni salgınlardı. Avrupalılar tarafından Amerikan topraklarına getirilen kızamık ve çiçek hastalığı bu yüzyıllar itibariyle kıtasal yok edicilere dönüştüler.

⁵ Cancilleria de Colombia, “Símbolos patrios y otros datos de interés”, *Ministerio de Relaciones Exteriores*, erişim: 20 Haziran 2018, <http://www.cancilleria.gov.co/colombia/nuestro-pais/simbolos>

⁶ Antonio Caballero, *Historia de Colombia y sus oligarquías (1498-2017)* (Bogotá: Ministerio de Cultura – Biblioteca Nacional de Colombia, 2016) erişim: 10 Haziran 2018, <http://bibliotecanacional.gov.co/es-co/proyectos-digitales/historia-de-colombia/libro/capitulo1.html>

⁷ David Bushnell, *Colombia una nación a pesar de sí misma* (Bogotá: Editorial Planeta S.A., 1996), 32.

İspanyol kâşiflerin, günümüzdeki Kolombiya topraklarına, İspanyol gemici Alonso de Ojeda'nın Amerigo Vespucci ile birlikte Kolombiya'nın kuzey sahiline (Cabo de la Vela-Guajira) 1499 yılında ulaştığı tahmin edilmektedir; Vespucci, Kristof Kolomb'un şerefine o bölgeye Kolombiya adını vermiştir. Ülkenin kuzeyinde Santa Marta (1525) ve Cartagena de Indias (1533) şehirlerinin kurulması ile beraber Karayip kıyılarında İspanyol kontrolü sağlandı. 1538 yılında kâşif Gonzalo Jiménez de Quesada, Santa Fe de Bogota şehrini (ülkenin günümüzdeki başkenti) kurdu ve bölgeye *Nuevo Reino de Granada* adını verdi.⁸ Kolombiya tarihinde uzman olan Amerikalı tarihçi David Bushnell'e göre, "İspanya uzun yıllar bazı imtiyazlı bölgeler ve diğer sömürge yönetim biçimlerini tecrübe ettikten sonra, XVI. yüzyılın ikinci yarısında Nueva Granada (Yeni Granada) için yenibir hükümet sistemi kurdu".⁹

Neredeyse tüm sömürge dönemi boyunca, şu anki Kolombiya, Peru Valiliğinin bir parçasıydı, ancak Lima Valisi, Peru başkentinden bu topraklar üzerinde gerçek bir otoriteyeh sahip olamadı.¹⁰ 1717'de, Yeni Granada Genel Kaptanlığı (Capitanía general de Nueva Granada) (günümüz Kolombiyası), Valilik seviyesine yükseldi ve onu Peru ile birleştiren bağları koptu; ancak, İspanyol yönetimininbu girişimi, bir valiliği idame ettirmenin yüksek maliyetleri nedeniyle sadece 6 yıl sürdü. 1739'da ise "Güney Amerika'nın kuzeyindeki yüksek rütbeli valilik subaylarının Karayipler'de rekabetlerinin yoğunlaşması üzerine valilik tekrar kuruldu".¹¹

İspanyol sömürgeciliğinin ilk günlerine yerli halkların neredeyse tamamen imhası damgasını vurmuştur; böylece İspanyol İmparatorluğu, Amerika kıtasına altın ve gümüş madenlerinde, tarlalarda çalışmak için yeni insanlar getirmek zorunda kaldı. Bunun için de Afrika'dan köleler getirmeye başladılar. 1590-1620 yılları arasında, Kolombiya topraklarında yerlilerin toplu ölümleri ve Afrikalı kölelerin gelmesiyle beraber demografik değişiklikler de başlamış oldu. Bu konuda tarihçiler Marco Palacios ve Frank Safford *Historia de Colombia. País fragmentado, sociedad dividida* adlı kitaplarında şöyle derler:

"Batı madenlerinde, Atlantik kıyılarının malikanelerinde, Aşağı Magdalena Vadisi'nde ve Magdalena Nehri boyunca seyrederken, Afrika köleleri önce

⁸ Karışıklığı önlemek için çalışmanın genelinde Kolombiya'nın mevcut adı kullanılacaktır

⁹ Bushnell, *Colombia una nación*, 30.

¹⁰ İbid.

¹¹ İbid, 30-1.

yerlilerin çalıştığı işleri yapmaya sonra da tamamen onların yerine geçmeye başladılar. Sonuç olarak, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda, bu bölgelerde büyük ölçüde Afro-Kolombiya temelli bir toplum gelişti. Aynı zamanda, tüm bölgelerde İspanyol, Yerli ve Afrika kökenli melezler arttı ve XVIII. yüzyılın sonunda sömürge nüfusunun çoğunluğunu oluşturdular”.¹²

Palacios ve Safford’a göre “Afrika kölelerinin ithalatı, XVI. yüzyılın neredeyse tamamı boyunca göreceli olarak küçük çapta devam etti, bu Zaragoza ve Remedios’un madencilik zenginliği ile 1590’dan 1630’a kadar hızlandı. XVII. yüzyılın sonuna kadar bölgede madencilik en yüksek seviyelerinden birine ulaştı. XVIII. yüzyılın ilk yarısında Chocó, Pasifik kıyıları ve Antioquia’da köleler için sürekli bir talep vardı”.¹³

1808’de Amerika’da yaklaşık 300 yıllık İspanyol sömürgesinin ardından, “Napolyon Bonapart tarafından İber Yarımadası’nın işgali ve tüm İspanyol topraklarında erkek kardeşi José Rey’i tayin etme kararı sürecin katalizörü oldu. Bu sayede Amerika’daki İspanyol eyaletlerinin demokratik cumhuriyetlere dönüşme süreci başladı”.¹⁴Bu süre zarfında, tüm İspanyol sömürgelerinde herkes yaşanan bu kriz ile beraber egemenliğin halkın eline verilmesi gerektiğini savunmaya başladı. Böylece kendi yasalarını yazma ve kendi liderlerini seçme haklarını ilan ettiler. Amerika kıtasında gelişen bağımsızlık süreçleri dâhilinde - Kolombiya, İspanyol İmparatorluğu’ndan bağımsız bir devlet olarak ilk adımını attığında yıl 1810’dur. Genç Kolombiya ulusunun ilk yıllarına karmaşa, düzensizlik ve anlaşmazlıklar damgasını vurdu. Bu, yeni anayasa ve hükümet biçimlerinin yürürlüğe girmesiyle İç Savaş’ın daha da kaçınılmaz hale geldiği anlamına geliyordu.¹⁵

İspanya, bağımsızlık sürecindeki kargaşa ve yeni Kolombiya Cumhuriyeti’nin oluşumuna ek olarak, sömürgelerinden ayrılmaya hazır değildi, bu yüzden VII. Fernando 1814’te tahtına döndüğünde Amerikan sömürgelerini İspanya’dan gönderdiği işgal kuvvetleriyle geri almaya çalışmıştı.

---

¹² Marco Palacios ve Frank Safford, *Historia de Colombia. País fragmentado, sociedad dividida* (Bogotá: Universidad de Los Andes, 2001), 76.

¹³ Palacios ve Safford, *Historia de Colombia*, 100.

¹⁴ Michael J. LaRosa ve Germán R. Mejía, *Historia concisa de Colombia (1810-2013)* (Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana, Universidad del Rosario, Ministerio de Cultura de la República de Colombia, 2013), 30.

¹⁵ LaRosa ve Mejía, *Historia concisa de Colombia*, 39.

1810'da ilk bağımsızlık ilanından sonraki yıllarda Kolombiya'da üç farklı siyasi grup kuruldu: Federalciler, Merkeziler ve İspanya'ya bağlı olanlar. Bu gruplar birbirleriyle çatışsa da, General Pablo Morillo'nun (Barış yanlısı lakaplı) 1815'te İspanya için İspanyol kolonilerini tekrar kazanmak için Kolombiya topraklarına gelmesiyle; hem merkeziler hem de federalistler, İspanya İmparatorluğu'nun bu tehdidine son vermek için birleştiler. Bu savaşların ortasında 'büyük kurtarıcı' Simón Bolívar hareketi ortaya çıktı. Yeni Granada (günümüz Kolombiyası), Venezüella, Peru ve Ekvador'u İspanyol boyunduruğundan kurtarmak ve ayrıca Bolivya ulusunun da doğuşu için doğduğu topraklar Venezüella'yı terk etti.

Kolombiyalı tarihçi Germán Mejía, "tüm Güney Amerika'nın kuzeyini İspanyol hâkimiyetinden kurtarması için Yeni Granada'nın ilk amaç olduğunu Simón Bolívar'a öneren kişinin Kolombiyalı General Francisco de Paula Santander olduğunu belirtir. Bolívar bunu anlamıştı ve istilaya Andlar'ı geçtikten sonra Santafé'yi (bugünkü Bogotá) kurtararak başlamak istedi".¹⁶ 7 Ağustos 1819'da Puente de Boyacá'daki İspanyollara karşı kazanılan askeri zaferle, 1810'da başlayan ve 1819 yılına kadar devam eden ve yalnızca 1819 yılında kesinlik kazanan bağımsızlık kazanılmış oldu. Artık bundan sonra Kolombiya hiçbir zaman İspanya'nın veya başka bir ülkenin kolonisi olmayacaktı.

Her ne kadar bu bağımsızlık yılları kaotik olsa da, ülke farklı politik modeller ve hatta isimler denemiş olsa da, 1886 yılı bugün Kolombiya Cumhuriyeti olarak tanıdığımız ülkenin kurulduğu tarih oldu. Kolombiya Cumhuriyeti ilk Ulusal Anayasası ile merkeziyetçi, muhafazakâr, katı bir Katolik devleti olarak kurulmuş oldu.

Onlarca yıl süren partizan şiddeti, Panama'nın elden çıkması, iki başkan adayına suikast, bütün siyasi partilerin yok edilmesi, diktatörlük dönemi, uyuşturucu kaçakçılığı, gerillalar ve paramiliter gruplar Kolombiya'nın yüz yılına damga vurdu. Kolombiya bu 105 yıllık tecrübeye dayanarak Ulusal Anayasasını yenilemeliydi. Sonunda, 1991 yılında, yeni Ulusal Anayasa, Amerika'nın keşif döneminden bu yana yaklaşık 500 yıllık bir geçmişi olan Kolombiya'yı çok uluslu bir ülke olarak tanımladı. Yerli topluluklar, Afro-Kolombiyalılar, Çingeneler (Romanlar) ve her şeyden önce melezler (ülke tarihinde mevcut olan tüm etnik grupların bir meyvesi olarak) Kolombiya'yı oluşturan etnik gruplar artık tanınır hale gelmişti.

---

¹⁶ İbid., 44.

İnançlar bakımından 1991 tarihli Anayasanın, 19. Maddesi şu şekildedir: “İnanç özgürlüğü garanti altındadır. Herkes dinini özgürce yaşama ve bireysel ya da toplu olarak onu başkalarına yayma hakkına sahiptir. Tüm dini inançlar ve kiliseler kanun öncesi eşit derecede özgürdür”.¹⁷ Sonuç olarak, 1991 Ulusal Anayasası’ndan sonra Kolombiya çok ırklı ve laik bir ülke haline geldi.

1.2. İslam’ın Kolombiya’ya Gelişi ve Tarihi Yayılımı

Daha önce de belirtildiği gibi, Kolombiya, yerliler, Afrikalılar ve İspanyol sömürgecilerinden oluşan bir ülkedir. Bu sebeple, İslam’ın Kolombiya’ya gelişinin araştırılması, İslam’ın kökenini ve Levant, Mağrip, Endülüs ve Batı Afrika bölgelerindeki genişlemesini incelemeyi gerektirmektedir. Çünkü bu yerler günümüzdeki Kolombiya nüfusunun kökenini çok ırklı bir nüfus olarak belirleyen yerlerden bazılarıydı.

İslam, hiçbir devletin var olmadığı bir toplumda, 610 civarında Arap Yarımadası’nda doğdu. Allah’ın peygamberi Muhammed (570-632) ile ortaya çıkmıştır. İslam, insanın Allah’a, kendisine ve başkalarına karşı görevlerini belirleyen bir dindir. Hayatın tüm alanlarına sirayet eden bir dindir. Hem ferdi hem de sosyal hayatta insanı tamamen kuşatır. İslam, Arap Yarımadası’ndan hızlı bir şekilde yayıldı; doğuda Suriye, Filistin, Lübnan, Ürdün, İran, Irak, Afganistan, Doğu Anadolu ve tüm Arap Yarımadası bölgelerine ve batıda Mısır ve Libya. Afrika kıtasına ulaştı, Dört Halife döneminde (632-661) Mısır’a kadar uzandı; daha sonra Emevi Halifeliğinde (661-750), kelime manası ‘güneşin battığı yer’ anlamına gelen Mağrip denilen ve içinde Libya, Cezayir, Tunus ve Fas’ın bulunduğu alana yayıldı; Emevi Halifeliği zamanında Endülüs’e de ulaşıldı (bkz. Şekil 3).

1.2.1. Kuzey, Batı Afrika ve Mağrip’te İslam

Afrika kıtası, başta Arap Yarımadası’na olan coğrafi yakınlığı nedeniyle, İslam’ın genişleyeceği ilk bölgelerden biri olacaktı. Yaklaşık 647 yılında, Hz. Peygamber’in (632) ölümünden sonraki Dört Halife döneminde Arapların ilk seferlerini Kuzey Afrika’ya gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir.

¹⁷ “Artículo 19”, Constitución Política de Colombia, erişim: 18 Ocak 2019, <http://www.constitucioncolombia.com/titulo-2/capitulo-1/articulo-19>

İslam, Afrika'daki genişlemesinin bu ilk aşamasında, iki bölgeye yayıldı: kuzeye ve Mağrip'e doğru. Kıtanın kuzeyine, Dört Halife döneminde günümüzdeki Mısır ve Libya topraklarına ulaşıldı, Emevi döneminde Mağrip (Libya, Tunus, Cezayir ve Fas) fethedildi.

1.2.1.1. Kuzey Afrika'da İslam

Kuzey Afrika'daki İslamlaşma sürecini tanımlamak önemlidir, çünkü bu bölge, İslam'ın hem Batı Afrika'ya hem de İber Yarımadası'na genişlemesinin kökeni olacaktır. Elvita Dominique'e göre, Kuzey Afrika, "İslam'ın kıtada daha büyük bir etki alanına sahip olduğu bir bölge olması itibariyle önem arz etmektedir. Bu bölge Mısır ve Mağrip denilen ülkeleri içermektedir. Mağrip'te, nüfusun %95'i, Mısır'daise %82'si Müslümandır".¹⁸

Coğrafi olarak Mısır, Afrika kıtası ve Arap Yarımadası arasında bir köprüdür. Hugh Kennedy'ye göre "VII. yüzyılın başlarında, (...) Mısır, önemli bir Arap yerleşim yeri gibi görünmüyor, çöllerde hiçbir Arap kabilesi dolaşmamış ve bazı Arap tüccarları şehirlerde iş yapmamıştır. İlk Müslümanlar bunu kesinlikle biliyorlardı, ama orada çok az temasları varmış gibi görünüyorlar".¹⁹ Nehemian Levizion'a göre "Roma-Bizans İmparatorluğu'nun MÖIV. yüzyıldan kalma devlet dini olan Hristiyanlık, Suriye ve Mısır'a 634-655'te girdiğinde, imparatorluk ortodoksisine yönelik doktrinal evriminin son aşamasındaydı".²⁰ Yakın zamanda restore edilmiş bir Roma yönetimi ile Kıptilerindeki keskin bir şekilde bölünmüşlük arasındaydı.²¹

Sonuç olarak, "Kuzey Afrika'nın İslamlaşması Arap orduları ile beraber oldu. Mısır, İslam ile ilk temasta bulunan Afrika ülkesiydi. Araplar, peygamberin ölümünden birkaç yıl sonra MS 640'ta o ülkeyi fethetti".²² Kennedy'ye göre, "Müslümanların gelişi, en azından bazı Kıptiler tarafından nefret edilen Romalıların otoritesinden kurtulma fırsatı olarak görülüyordu".²³

¹⁸ Elvita Dominique, "Capítulo 2: El Islam en África", (bilgi yok), 3, erişim: 6 Ocak 2019, <https://es.scribd.com/document/215823868/El-Islam-en-Africa>

¹⁹ Hugh Kennedy, *The Great Arab Conquests. How the Spread of Islam Changed the World we Live in*, (Philadelphia: Da Capo Press, 2007), 139.

²⁰ Peter von Sivers, "Egypt and North Africa", *The History of Islam in Africa*, ed. Nehemia Levizion ve Randall L. Pouwels (Athens: Ohio University Press, 2000), 22.

²¹ Kennedy, *The Great Arab Conquests*, 146.

²² Dominique, "El Islam en África," 3.

²³ Kennedy, *The Great Arab Conquests*, 148.

Yeni bir din ilan etmek; onu ortodoksiye²⁴ dönüştürmekten çok farklıydı. Levtizion'un sözleriyle: “kaçınılmaz olarak, İslam, ortodoksluk ortaya çıkmadan önce Hristiyanlıkla aynı kindar bölünmüşlük sürecini yaşadı. Bu kin halifeliğin doğasına aksetti ve doktrini belirleme kabiliyetine dönüştü. Halifeler, kendilerini Tanrı'nın temsilcileri (halifeleri) olarak yorumladılar ve dolayısıyla da kararlarının ilahi emirler olduğunu söylediler”.²⁵

Ancak, Mısır'ın fethi yalnızca İslam'ın Afrika kıtasına girişi değil, yeni rejimin bir parçasını oluşturmaya başlayacak olan halifeliğe bağlı yeni bölgeler anlamına geliyordu.

“Müslümanların fethi büyük değişiklikler anlamına geliyordu. (...) (Fermanlar) şimdi Konstantinopolis'ten değil Medine'den geliyordu ve valiler Yunanca konuşan Hristiyanlar değil Arapça konuşan Müslümanlardı. Bu değişimin göstergesi, tahıl ihracatı yönündeki değişimdi. Mısır tahılı önce Roma'ya aitti sonra Konstantinopolis'in eline geçti. Fetihden sonra, Medine ve Mekke bu tahıllara el koydu. Yeni Müslüman hükümet tarafından gerçekleştirilen ilk projelerden biri, modern Kahire'deki Nil'den Kızıldeniz'e uzanan eski kanalı yeniden açmaktı”.²⁶

Hugh Kennedy'ye göre, İlk Müslüman fetihleri arasında Mısır'ın en hızlı ve en eksiksiz olanıydı. İki yıl içinde, ülke tamamen Arap yönetimi altındaydı. Ancak, “ülke Arap-Müslüman egemenliği altında olmasına rağmen, bu aşamada bir Arap veya Müslüman toprağı haline gelmedi. Yüzyıllar boyunca, Arapça konuşanlar ve Müslümanlar başlangıçta çok yavaş büyüyen küçük bir azınlıktı. Bununla birlikte, paradoksal olarak, fatihlerin bu kadar az olmaları devletlerinin iradesini daha kolay hale getirebilirdi”.²⁷ Müslümanlar tarafından fethedilen bölgelerde genel olarak tekrarlanacak bir olguydu bu, Mısır'da da aynısı oldu “kaynaklar üzerinde bir baskı kurulmuştu fakat yerel halk topraklarından veya evlerinden mahrum edilmedi; vergilerden elde edilen gelire yaşadılar ve yaşayacakları yeni bir şehir inşa ettiler. Hiçbir zaman Hristiyanların dini yaşayışlarına ve tapınaklarına müdahalede bulunmadılar”.²⁸

Öte yandan, Mısır durumunda olduğu gibi, “fetih hızının açıklamasının bir kısmı Mısır'ın siyasi yapısında yatıyor. Firavunlar döneminden beri, ülkenin yönetimi oldukça

²⁴ Ortodoks (sıfat) Bir dinin resmi doktrinine göre. Diccionario de la Real Academia Española “Ortodoks” erişim: 5 Haziran 2019, <https://dle.rae.es/?id=RFyJugd>

²⁵ von Sivers, “Egypt and North Africa,” 22.

²⁶ Kennedy, *The Great Arab Conquests*, 160.

²⁷ İbid.,165.

²⁸ İbid.

merkeziyetçi idi. Eski çağlarda, savunma valinin ve ordusunun elindeydi. Nüfusun çoğunluğunun silah veya askeri eğitimi yoktu”.²⁹

Son olarak, yeni bir din kurma ve onu özümseme konusundaki beklenen zorluklara rağmen, Mısır, Kuzey Afrika’da İslam’a açılan kapı olacaktır. “Mısır’da, İslami akımlar üç yönde yayıldı, Kızıldeniz’den doğu kıyı bölgelerine, Nil Vadisi’nden Sudan’a ve batı çölünden Mağrip’e kadar”.³⁰

1.2.1.2. Mağrip’te İslam

V. yüzyılın başlarına kadar Kuzey Afrika ve Mağrip bölgesi, “Roma İmparatorluğu’nun müreffeh bir parçası idi, imparatorluk sistemine tamamen entegre olmuştu ve tarım ürünlerinden ciddi miktarda vergi tahsili vardı. (...) Latin ve Hristiyan kültürü de hızlı bir şekilde yayılmıştı”.³¹ Fetihler, Kuzey Afrika’nın genel olarak sadece bölgede daha büyük bir Arap varlığının oluşmasına zemin hazırlamadı aynı zamanda bölgenin İslamlaştırılmasına ve Kuzey Afrika’daki Hristiyanlığın neredeyse tamamen ortadan kaldırılmasına neden oldu.³²

Mağrip nüfusunun çoğunluğu berberiydi. Berberi adı, Romalıların ‘medeniyet’ alanı dışında yaşayan insanları tanımladığı *barbari* (yabancılar / diğerleri) teriminden türemiştir ve bu da Arapça’ya *Barbar* olarak geçmiştir. “Berberi nüfusu, doğudaki Nil vadisinin sınırlarından batıdaki Fas’a kadar uzanıyordu. Hiç bir şekilde politik ortak noktaları olmasa da, farklı kabilelere mensup olmalarına rağmen, ortak bir dilde birleşmişlerdi”,³³ dil aileleri ise hem Latin hem de Arapça’dan tamamen farklıydı.

Berberi toplumu genellikle birçok farklı yaşam tarzına sahip aşiret toplumu olarak tanımlanır; bazıları dağlık bölgelerde, diğerleri ise kısmen küçük yerleşim alanlarında yaşayanlar ve geri kalanlar ‘saf göçebelere’dir. “Berberi şefleri yüzyıllarca yabancı fetihlere direnmeye alışmış olan büyük krallıklar kurmuştu”,³⁴ bu nedenle Arapların VII. yüzyılda getirdiği İslam dinine farklı tepkiler verdiler.

²⁹ İbid., 166.

³⁰ Nehemia Levtzion, “Egypt and Africa: 1000 – 1500” *Encyclopedia of African History*, Cilt III, ed. Kevin Shillington, (New York: Routledge, 2004), 439.

³¹ Kennedy, *The Great Arab Conquests*, 201-2.

³² Amy Johnson, “Northern Africa”, *Encyclopedia of African History*, Cilt III, ed. Kevin Shillington, (New York: Routledge, 2004), 1151.

³³ Kennedy, *The Great Arab Conquests*, 205.

³⁴ S. Ademola Ajayi, “Maghrib: Arab Conquest of, 650-715”, *Encyclopedia of African History*, Cilt III, ed. Kevin Shillington, (New York: Routledge, 2004), 889.

Berberi bölgesini kontrol etmenin Mısır'ınki kadar kolay olmadığı düşünülebilir. Berberiler, Arapların gelişinin ilk 70 yılında isyan ettiler. Von Sivers'e göre: "Tunus, Bizans Fas'ında (Tanca ve Ceuta) çoğunlukla Hristiyan, yerleşik Berberi olan yerli nüfus, yarım yüzyıl kadar süren uzun çatışmaların ardından 711'de Araplara resmen teslim oldular".³⁵

Her ne kadar Berberiler hemen İslam'ı kabul etmemiş olsalar da, sonunda bunu yapmak zorunda kaldılar. Ancak, bu dönüşüm homojen değildi, bu yüzden farklı Berberi gruplarında farklı neticeler görülebilir. David Robinson, farklı Berberi gruplarına ilişkin olarak şu yorumu yapmaktadır: "Berberi Müslümanların çoğu Sünni idi, ancak bazıları hariciye inancını benimsedi. Bir grup, iki yüzyıl boyunca Tunus ve Mısır'a egemen olan Fatimiler Şii'lerdi. Bir diğer grup Berberi, yeni inancın her türüsüne direndi".³⁶ İslamiyet'in geniş hoşgörüsü ile İslamı kabul etmemiş insanlarla birlikte Müslümanların bir arada bulunmasına izin verdiğini söylemek önemlidir. Ayrıca, Peter von Sivers'e göre, "Kuzey Afrika'daki kırsal kesimde yaşayan Berberiler, XI. yüzyıldan önce İslam'la çok az irtibata geçmişlerdi"³⁷ Arap veya Arap liderliğindeki ordular, Akdeniz'e uzanan ana şehirleri ve tarım alanlarını ele geçirdiğinde (...) ovadaki dağlara taşınmadılar veya Sahra Çölü'nde güneye gitmeye çalışmadılar. Bu nedenle, Sahra-ötesi ticari kervanlar vasıtasıyla Sahel bölgesindeki İslam'ı Afrika kıtasının batısına yayacak olan İslam'ı dönüştüren Berberiler olacaktır. Son olarak, Kuzey Afrika'da, Mısır'dan Fas'a kadar, ilk fetihlerde Araplar Akdeniz'in tarım ovaları ve büyük şehirlerini aldılar, ovalardan dağlara ya da Sahra Çölü'nde güneye inmeye çalışmadılar".³⁸ Dolayısıyla, Sahra-ötesi ticari kervanlar vasıtasıyla Sahil bölgesindeki İslam'ı Afrika kıtasının batısına yayacak olanlar Müslüman Berberiler oldu.

David Robinson, Berberilerin İslam'ı kabule etme süreci hakkında şöyle der: "İslam'ın ilk asırlarında, birçok Berberi Müslüman oldu ve Araplaştı; İber Yarımadası'nın fethi için kendilerini hazırladılar ve ilk hanedanları (Fas'ta olduğu gibi) oluşturdu ve sahil ya da Sahra şehirlerinin tüccarları haline geldiler. Sahra veya sahil kentlerinde

³⁵ von Sivers, "Egypt and North Africa," 23-4.

³⁶ David Robinson, *Muslim Societies in African History* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 38.

³⁷ von Sivers, "Egypt and North Africa," 25.

³⁸ Robinson, *Muslim Societies in African History*, 28.

konumlanarak tüccar oldular. Bazen yeni inancı blok olarak bütün bir sınıf, halk ya da etnik grup olarak kabul ettiler”.³⁹

1.2.1.3. Batı Afrika’da İslam

Batı Afrika’daki İslamlaşma sürecinin belirlenmesi önemlidir, çünkü bu bölge, 1500-1800 arası Amerika kıtasındaki köle ticareti döneminde Afrika kölelerinin çıkış noktalarından biri olacaktır.

İslam, Berberilerin Batı Afrika’daki ticari faaliyetleri vesilesi ile bu bölgeye girdi, böylece Trans sahra kervan güzergâhlarında oluşturulan bu ticari faaliyetler İslam’ın kademeli olarak yayılmasında çok mühim bir rol üstlendi.

Levtzion’a göre “Kuzey Afrika’daki VII. ve VIII. yüzyıllardaki ilk Arap seferleri, Sahra’ya iki yönden gerçekleştirildi. Birincisi Trablus’tan Fizan’a ve diğeri de Güney Fas’taki Sus’tan itibaren. Arap seferleri ticaretin bir süredir devam ettiği dar yollarda ilerlemek zorunda kaldı. (O zamana kadar) Sahara üzerindeki ticaret, Sahara’nın iki ucunu işgal eden göçebe Berberiler tarafından gerçekleştirildi”.⁴⁰

“Batı siyah Afrika’ya gelince –*Biladal-Sudan* veya Arap yazarların ifadesi ile siyahların ülkesi– somut olarak, İslam’la ilk temaslar VIII. yüzyılda Kuzey Afrika’dan Mağrip’ten gelen ve Senegal ve Nijer’den geçen Berberiler sayesinde oldu”.⁴¹ Kuzey ve Batı Afrika’da “İslam’ın gelişi ve yayılmasında ticaretin rolü çok önemliydi çünkü İslam’ı hayatlarına uygulayan Müslüman tüccarların oraya yerleşmesi ile bölge insanı kolaylıkla İslam’ı kendilerine model olarak aldılar”.⁴²

X. yüzyılda, İslam’ın yayılmasına yardımcı olacak ticari ilişkiler, Trans-Sahara kervanlarında oluşacaktı. “İlerleyen yüzyıllarda, İslam’ın ilerlemesi ile Sahra’nın Berberi bölgeleri ile Bilad’ın Sudan arasındaki sınırlar silinmişti; Sahra ticaretinin güney ucu Walata ve ardından Timbuktu’nun Müslüman Berberi ve Sudanlılardan oluşan bir nüfusu vardı”.⁴³

³⁹ İbid., 38.

⁴⁰ Nehemia Levtzion, “Islam in the Bilad al-Sudan to 1800” *The History of Islam in Africa*, ed. Nehemia Levtzion ve Randall L. Pouwels (Athens: Ohio University Press, 2000), 63.

⁴¹ Francisco Vidal Castro, “Onomástica femenina e islamización en África negra subsahariana. Notas y materiales sobre Malí”, *Anaquel de Estudios Árabes*, Sayı 14 (2003): 287.

⁴² Vidal Castro, Onomástica femenina.

⁴³ Levtzion, “Islam in the Bilad al-Sudan to 1800,” 63.

İslam'ın Arap Yarımadası'ndan Afrika kıtasına yayılmasından sonra ve Afrika'daki Müslüman toplumun güçlenmesin vesile olan ticaret sayesinde sahilin büyük krallıkları arasında bulunan (Senegal, Mali, Nijer, Çad ve Sudan) “gibi ülkeler ticaret, İslami öğrenme merkezleri ve Müslüman dünyasıyla yakın ilişkileri nedeniyle İslam'a daha büyük bir bağlılık geliştirdiler”.⁴⁴ Sonuç olarak, ticaret ve İslam, sonunda Batı Afrika sakinlerinin çoğu için *Ümmet* olacak bir topluluk yarattı. XI. Yüzyılın başlarında, bazı Mandingalar (Juula'nın ataları) ve Batı Afrika'nın diğer sakinleri, Sahra'nın en uç yollarından ve altın kaynakları arasından Sahra'yı geçip; ortak bir dine ve ortak bir dile dayanan Mağrip veya Kuzey Afrika Müslümanları ile ticari ağlar kurdular. Ticari faaliyetleri yönetmek için *fıkıh* veya İslam hukukunu kullanarak, bu tüccarların bir kısmı İslam'ı kabul etti.⁴⁵ Bu ortak hukuk sistemi –İslamhukuku (*şeriat*)–, uzun mesafeli ticaretin geliştirilmesinde tüccarlar arasındaki karşılıklı güvene katkıda bulunmuştur.

Levtzion'a göre

“Müslümanlar, XV. yüzyılın sonunda ormanın sınırlarına ulaşan yeni alışveriş merkezleri kurdular. Ortak bir dine, lingua franca'yave ortak bir hukuk sistemine sahip bir ‘ticari diaspora’ oluşturdular. *Şeriat*, tüccarlar arasındaki karşılıklı güvene katkıda bulunan kişisel, semavi ve kutsal bir yasa idi. Bu ticari ağa katılmak isteyenler için Müslüman olmak zaruruydu. İslam'ın Batı Afrika'da yayılma aşamasında Müslümanların dağılması önemli bir faktördü. Bir sonraki aşama ise Müslüman din adamlarının ev sahibi krallarla iletişim kurmasıyla başladı”.⁴⁶

Sonuçta bu dönemde Afrika'da iki İslam mezhebini görebiliriz; bir yanda, Doğu Afrika'da Arap Yarımadası kaynaklı İslam. (coğrafi yakınlığından dolayı), böylece o Müslümanlar, Arabistan'da hakim olan Şafii mezhebini kabul ettiler. Öte yandan, Kuzey Afrika'dan Batı Afrika'ya yayılan İslam (*Afrika tarzı İslam*⁴⁷, çünkü Batı Afrika'ya İslam, Araplar ile değil Berberiler vesilesi ile geldi). Bu Müslümanlar da Kuzey Afrika'da baskın olan Malik mezhebini tercih ettiler.

⁴⁴ Nehemia Levtzion ve Randall L. Pouwells, “Patterns of Islamization and Varieties of Religious Experience among Muslims of Africa,” *The History of Islam in Africa*, ed. Nehemia Levtzion ve Randall L. Pouwells (Athens: Ohio University Press, 2000), 4.

⁴⁵ Edward E. Curtis IV, *The Call of Bilal. Islam in the African Diaspora* (USA: The University of North Carolina Press, 2014), 5.

⁴⁶ Levtzion, “Islam in the Bilad al-Sudan,” 64.

⁴⁷ Bu terim tarafından önerilmiştir David Robinson “Chapter 3. Africanization of Islam”, *Muslims Societies in African History*, 42-59.

Ancak her iki bölge de İbadiye mezhebinin etkisine maruz kaldı. “İbadi tüccarlar Sahra yoluyla ticarete açıldılar ve VIII. ve IX. yüzyılların başlarında batı Sudan’a gelen ilk Müslümanlar arasındaydılar. Onlar önce Müslüman sonra İbadi olmuşlardı. Daha sonra XI. yüzyılda Maliki mezhebini kabul ettiler. İbadiye mezhebi, İslam’ın ilk asırlarında Doğu Arabistan’da kurulmuştu”.⁴⁸

Her durumda, İslam’ın VII. ve XI. yüzyıllar arasında Kuzey ve Batı Afrika’ya geldiğini ve Coulon’a göre “Senegal, Mali, Nijer veya Nijerya gibi ülkeleri hızlı ve eksiksiz bir asimilasyona uğrattığını görebiliriz”.⁴⁹

1.2.2. Endülüs

Hugh Kennedy’ye göre, Müslümanların İber Yarımadası’na gelmesinden önce, üç yüzyıl boyunca, yarımada V. yüzyılın başında, başarılı bir şekilde ulaşan Germen kökenli savaşçı aristokrasilerden oluşan Vizigotlardı.⁵⁰ Müslümanlar ise İber Yarımadası’na 711 yılında girecek, bölgesinin bir kısmını fethederek 1492’ye kadar orada kalacaldı.

Ancak, Endülüs’ten bahsetmek bir şekilde Emevi Halifeliği’nden bahsetmek olacaktır. Emevi Halifeliği, İslam tarihinde ortaya çıkan ilk halifelik hanedanıydı. Gerald R. Hawting şöyle diyor: “Ortadoğu, Kuzey Afrika ve İspanya’da Müslümanlar tarafından fethedilen bölgeler Suriye’den Emevi ailesine mensup halifeler tarafından yönetildi (...). Yönetimleri altındaki bölgeler, hem din hem de kültür olarak İslam’ın yükselişine vesile olacak bir dönüşüm süreci yaşamaya başladılar”.⁵¹

Hawting ile uyumlu olarak, Emevi döneminde İslam’ın yayılması ve gelişmesi aynı anda gerçekleşti; bu nedenle, *dünyanın İslamlaşması* tartışmasında, Emevi dönemini İslam’ın gelişmesi ve yayılmasında önemli bir referans olarak ele alınmalıdır.⁵² Ve “bize kadar gelen tarihi geleneğin oluşmasında Emevi hâkimiyeti altında filizlenen Sunni İslam ilim adamlarının rolü tartışılmazdır”.⁵³

⁴⁸ Levtzion ve Pouwells, “Patterns of Islamization,” 2.

⁴⁹ Christian Coulon, “Las dinámicas del Islam en el África Negra: entre lo local y lo global” *Oralidad, Revista de Oralidad Africana*, Sayı 7 (2011):119.

⁵⁰ Hugh Kennedy, *Muslim Spain and Portugal. A political History of al-Andalus* (London and New York: Routledge, 2014), 1.

⁵¹ Gerald R. Hawting, *The First Dynasty of Islam. The Umayyad Caliphate AD 661-750*, ikinci baskı (London and New York: Routledge, 2000) i.

⁵² Hawting, *The First Dynasty of Islam*, 2.

⁵³ İbid.

Emeviler İber Yarımadası'na Halife Yezit döneminde (680-683) batıya bir sefer organize etmesi neticesinde geldiler. “Afrika'nın bir bölümünü kat etti ve Tunus'a geldi. Berberilerin askeri başkenti Kayrevan'ı fethetti ve orada batıdaki ilk caminin inşasını emretti”;⁵⁴ yıllar sonra, 20 yıl (685-705) süren Abdülmelik devrinde, Emevilerin gücü, birçok iç ihtilaftan sonra eski haline döndü ve halifelik güçlendi.

Genişleme politikasına devam eden Halife Abdülmelik Kuzey Afrika'da egemenliğini ilan etti. Hasan bin Nusayr komutasında Kartaca'yı fethetmek için Bizanslılar ve Berberilere karşı savaştı, bununla birlikte Mağrip'e girdiler ve Kuzey Afrika'daki güçlerini birleştirdiler. Kuzey Afrika'yı güven altına aldıktan sonra, İber Yarımadası'na girmelerine sadece bir adımlık bir mesafe kalmıştı.

Halife Abdülmelik, ölümünden sonra yerine 10 yıl hüküm sürecek Velid I (705-715) atayacaktır, Velid genişleme politikasına devam edecek ve zamanında maksimum güce ulaşacaktı. Hawking'e göre, Abdülmelik ve Velid dönemi, “hem doğu hem de batıda önemli bölgesel gelişmelere tanık olduğu için bir şekilde Emevi gücünün en doruk noktasıydı. Bu dönemde devlette Arap İslam damgası çok ön plandaydı”.⁵⁵

Endülüs tarihi, Mağrip'teki İslam tarihi ile yakından ilintilidir. 670'de İfriqiya'da (modern Tunus), Kayrevan gibi şehirlerin kuruluşu batıya doğru genişlemeye olanak sağlayacak temel şehirler kurulmasına hizmet edecekti. Halife Velid, 708'de, İfriqiya valisi olarak Musa bin Nusayr'ı Hasan'ın “politikasını devam ettirmesi için Berberilerden oluşan bir ordu kurarak batıya doğru yayılması için atadı”.⁵⁶

İfriqiya valisi olarak Mussa ibn Nusayr yaklaşık 708'de Tancer'i fethetti ve berberi olan Tarık İbn Ziyad'ı vali olarak atadı. Sonuç olarak, “Kuzey Afrika'nın fethi, İslam adına Berberiler ve Araplar arasındaki bir ittifakla başarıya ulaştı. Fetih ilerledikçe Berberi katkısının önemi arttı”.⁵⁷

Bununla birlikte, yukarıda bahsedildiği gibi, Mağrip'e giriş karmaşıktı, çünkü “VII. yüzyılın sonuna kadar modern Cezayir ve Fas bölgeleri büyük ölçüde sakin değildi ve Berberiler kendi dilleri ve kabile adetlerini koruyordu ve de İslam'ı tam olarak kabul

⁵⁴ Loli Soler, “Historia del Islam” *Musulmanes andaluces*, erişim: 30 Temmuz 2018, https://www.musulmanesandaluces.org/publicaciones/Historia%20del%20Islam/Historia_del_Islam-1%20epoca%20preislamica-yahilia-Muhammad.htm

⁵⁵ Hawting, *The First Dynasty of Islam*, 58.

⁵⁶ Kennedy, *Muslim Spain and Portugal*, 5.

⁵⁷ İbid.

etmemişlerdi”.⁵⁸ Berberi kabileleri, İber Yarımadası’nın fethi ve genişlemesinde Batı Afrika’da olduğu gibi çok önemli bir konumda idiler. Berberi valisi Tarık İbn Ziyad’ın vali olarak atanmasıyla, ve Arap komutan Mussa ibn Nusayr’ın yardımıyla bir şekilde Mağrip Berberleri sakinleştirildi ve birçoğu İslam’ı kabul etti. Bu aynı zamanda Afrika topraklarından Avrupa kıtasına olan geçişe izin verecek bir ittifakı pekiştirdi. 711’de Cebelitarık Boğazı’nı geçip İber Yarımadası’na giren kişi Tarık İbn Ziyad oldu. Bu nedenle, Mussa İbn Nusayr, “711’de İspanya’yı işgal etmeye Berberi müttefiki (Mevlana) Tarık İbn Ziyad’ı tayin etti. Cebelitarık boğazının adı da onun isminden gelir (‘Tarık Dağı’)”.⁵⁹

Hugh Kennedy’ye göre, Berberiler için İber Yarımadası’na doğru ilerlemenin temel motivasyonlarından biri ganimetti, bu nedenle “fetih ve ganimet beklentisi çok cazip olmalıydı ve İslam’ı yeni kabul eden Berberiler fetih edilme yerine fatih olmayı tercih edeceklerdi”.⁶⁰

İber Yarımadası’nı işgal eden Berberileri, yeni inançlarına bağlılıkları için ödüllendirmek için düzenli bir ödeme sisteminin uygulamaya konması pek olası değildi. Üstelik Tarık “Berberlerin sadakatini devam ettirmesi için, hızlı bir şekilde bir gelir kaynağı bulması gerekiyordu. İspanya, bunun için açık bir alandı”.⁶¹ Bu durumun, yayılmanın esas olarak ticari ağlarla yapıldığı Sahil bölgesi ile tamamen çeliştiği belirtilmelidir.

İber Yarımadası’nın Müslümanların gelişinden önceki durumuyla ilgili olarak, 710’da Vizigot kralı Witiza’nın öldüğünü biliyoruz. Çocukları olmasına rağmen, kraliyet hanedanıyla ilgisi olmayan bir asil Rodrigo tahta geçti. Kennedy’ye göre, *The Great Arab Conquests* adlı kitabında, Witiza’nın çocukları, arkadaşları ve müttefikleri güçlüydü ve bir o kadar da kırgındılar. Rodrigo, Müslümanlar işgal etmeden önce otoritesini kurmak için gerekli zamanı bulamamıştı.⁶²

Yine Kennedy’e göre “Tarık’ın İber Yarımadası’na girdiği sırada o ve adamları Vizigot ordusunu büyük bir yenilgiye uğrattılar, sonuçta kral öldürüldü ve ordunun geri kalanı dağıldı.” 712’de Musa ibn Nusayr, İber Yarımadası’nın fethi için Tarık’a katılmaya

⁵⁸ Hawting, *The First Dynasty of Islam*, 7.

⁵⁹ İbid., 8.

⁶⁰ Kennedy, *The Great Arab Conquests*, 309.

⁶¹ İbid.

⁶² İbid., 309.

karar verdi, 712 Haziran'da Algeciras'ta karaya çıkarak Yarımada'ya girdi. Ordusunun neredeyse tamamı Araplardan oluşuyordu ve 18.000 kişi idi.⁶³ Son olarak, muhtemelen 714-716 döneminde, modern Portekiz ve Katalunya'nın çoğunluğu Müslüman egemenliğine girmişti; bu başarının sahibi ise, Al- Musa oğlu Abdülaziz'dir. Son olarak da Kordoba Emirliği dönemi başlayacaktır.

Müslümanlar, Kordoba Emirliği bölgesine Endülüs ismini verdiler ve başkentlerini Şam Halifesi tarafından atanan Emir'in bulunduğu Kordoba'da kurdular. 756 yılında, Abbasilerden kaçan Emevi Prensi I. Abdurrahman (756-788), Kordoba'da bağımsız Emirliği'ni kurdu.⁶⁴ Burası sadece dini işlerde Bağdat'a bağlı idi.⁶⁵ I. Abdurrahman'ın 756'da göreve gelmesinden önceki dönem, Kordoba (Kurtuba) Emirliği ya da 'Kordoba bağımlı Emirliği' olarak da bilinirdi. 756'dan sonra ise Kordoba Emirliği adını korudu ancak o andan itibaren 'Kordoba Bağımsız Emirliği' olarak da tanındı.

Neredeyse iki yüzyıl sürecek olan 'Bağımsız Emirlik' veya Kordoba Emirliği döneminde, İber Yarımadası'nda İslam'ın gücü iyice pekişti.929 yılında III. Abdurrahman (912-961), bu defa dini işlerde de Müslüman İspanya'nın Bağdat halifeliğine olan kesin kopuşunu ilan etti ve Bağımsız Kordoba Halifeliğini kurdu. Kordoba Emirliği, Kordoba Halifeliği olarak tanındı ve Bağdat'taki Halifeler'den tamamen bağımsız oldu. Bu süre zarfında, birçok köle ve orta sınıf insan İslam'ı kabul etti çünkü bu din eğitim, kardeşlik, sosyal adalet ve dini hoşgörüyü teşvik eden bir dindi. 1031'den itibaren Kordoba halifeliği yıkıldı ve Taifa⁶⁶ denen küçük krallıklara bölündü, Endülüs tayfasının başında bazı bölgelerde Berberi liderleri, diğerlerinde Slavlar vardı, ancak Arap kökenli ailelerin ve hatta Maladilerin hâkim olduğu tayfalar de vardı.⁶⁷

Daha sonra, Murabitlar (1086-1145) ve Muvahhitler (1145-1223), Hıristiyan krallıklarının genişlemesine karşı savaşmak için Afrika'dan Yarımada'ya geldi.

---

⁶³ Vicente Salvatierra ve Alberto Cano, *Al-Ándalus. De la invasión al Califato de Córdoba* (Madrid: Editorial Síntesis, 2008), 28-29.

⁶⁴ 756 yılında Kordoba Emirliği oldu ve daha sonra 929 yılında Abbasi Halifeliği'nden bağımsız olarak Kordoba Halifeliği'nde.

⁶⁵ "Emirato de Córdoba", *Historia de España*, erişim: 10 Ocak 2019, <https://historiaespana.es/edad-media/emirato-de-cordoba>

⁶⁶ Taifa: Müslüman İspanya'nın bölündüğü krallıkların her biri, Kordoba Halifeliği'nin dağılması üzerine bölündü, *Diccionario de la Real Academia Española*, "Taifa", erişim: 10 Ocak 2019, <https://dle.rae.es/?id=YxCqmpS>

⁶⁷ "Reinos-Taifas", *Historia de España*, erişim: 10 Ocak 2019, <https://historiaespana.es/edad-media/reinos-taifas>

Sonunda 1492’de Yarımada’daki Müslüman varlığı, XI. Muhammed Ebu Abdullah’ın İspanya Katolik Krallarına teslim olmasıyla sona ermektedir. Katolik Krallar, Müslümanların haklarını korumaya söz verdikleri halde imzalanan Santa Fe Antlaşmasını bozdular. İspanya Engizisyonu, İspanya’da kalan bütün Müslümanları ve Yahudileri Hristiyanlığa zorladı.

İber Yarımadası’nda kaldıkları süre boyunca Müslümanlar, İber bölgesini işgal etmediler veya sömürmediler; sadece kendilerini yeni bölgelere hükmetmekle sınırladılar. Ayrıca, İber Yarımadası’nda 700 yıl boyunca Müslümanların sanat, mimarlık, bilim, eğitim ve hijyen alanındaki katkıları inkar edilemez.

1.2.3. Amerika Kolonilerinde İslam: Kolombiya

Amerika kıtasına ulaşmış olabilecek Müslümanlar için iki kaynak vardır. Birincisi, İspanyol sömürgecileri aracılığıyla (denizciler, tüccarlar, yeni insanlar vs.) ve ikincisi, Afrika köleleri aracılığıyla.

İslam ile şu anki Kolombiya bölgesi arasındaki ilk temas, bazı ihtida etmiş Müslümanlar ve Afrika köleleri aracılığıyla XVI. ve XVIII. yüzyıllar arasındaydı. Bu noktada Diego Giovanni Castellanos “Sömürge, Kraliyet veya valilik dönemi Müslümanları hakkında konuşmak bazı sıra dışı veriler hariç spekülatif bilgilerdir”,⁶⁸ der. Çünkü o zamanla alakalı Kolombiya topraklarındaki Müslümanlar hakkında çok malumat yoktur.

Nitekim María del Rosario García ve hatta Castellanos gibi yazarlar, Kolombiya topraklarında Müslüman varlığının, köleleştirilmiş Afrika kökenli popülasyonun getirildiği XVI. yüzyıla dayandığını iddia etmektedirler. María del Rosario García’ya göre, Cartagena şehrinin Kutsal Engizisyon Mahkemesi’nin arşivlerinde siyah Müslüman kölelere tekabül eden davalar bulundu. Yeni Granada Krallığında Müslüman varlığı sadece İspanya’dan gelen Moriscoslara değil, aynı zamanda Müslüman olmuş Afrika bölgelerinden gelen kölelere de dayanıyordu.⁶⁹

Afrika kaynaklarında ve David Robinson’a göre, Batı Afrika’dan çıkıp Amerika’ya gelen bazı Müslümanlar vardı. Nispeten küçük bir gruptu çünkü “Avrupalıların fişlemeleri ve İslam korkusu yüzünden, Amerika’daki Müslüman kölelerin bir topluluk

⁶⁸ Diego Giovanni Castellanos, *Islam en Bogotá: presencia inicial y diversidad* (Bogotá: Universidad del Rosario, 2010), 89.

⁶⁹ María del Rosario García, “Identidad y minorías musulmanas en Colombia: ocupación y gobierno hispánicos del territorio” *Desafíos* Sayı 11 (2004): 123.

olarak kabul görmesi nadirdi”.⁷⁰ Her ne kadar yakalanmış ve köle olarak satılan Müslümanlar olsa da, “genel olarak Müslümanlar, Sudan gibi Afrika’daki yaşam alanlarında kölelik sisteminden muaf idi. Diğer Müslüman topluluklar tarafından korunuyorlardı”.⁷¹ Ama buna rağmen bazıları köle olarak Amerika’ya geldiler.

Yukarıda bahsedildiği gibi, milyonlarca Afrikalı köle, yeni keşfedilen Amerika kıtasına, özellikle Afrika’nın batı bölgelerinden (çoğunlukla şu anda Senegal, Gambiya ve Gana, Müslüman çoğunluğa sahip ülkeler olarak bilinen bölgelerden) geliyordu. Afrika’daki köle ticaretinin ana limanlarından biri, günümüzde Senegal’in başkenti Dakar’a 3 km uzaklıkta bulunan Gorée adasıydı. XVI. ve XIX yüzyıllar arasında Gorée, dünyanın en önemli köle pazarıydı.

Öte yandan, Latin Amerika’nın iki ana ticaret limanı vardı: Meksika’da Veracruz ve Kolombiya Karayiplerinde Cartagena. Bu limanlardan Afrika kölelerinin çoğu Amerika’daki İspanyol kolonilerine geldi. Ancak, bu Afrikalıların çoğu Müslümandı, “fakat sömürge toplum dinamiklerinden olan Katolik inanca ters düşen inanç ve fikirler yok sayıldı ve İslami inanç kademeli olarak yok oldu”.⁷²

Kolombiya’da sömürge döneminin başlangıcında, İspanyol toprakları Müslümanları ve Yahudileri sınır dışı ettikten sonra Yarımada’daki topraklarını birleştirme sürecindeydi. 28 Kasım 1491’de, Granada’da, Müslümanlara kendi kanunlarına göre yaşamalarına izin verilmesini, camilerinin yıkılmamasını, rahatsız edilmemelerini, sahip oldukları geleneklere ek olarak “hiçbir Müslümanın, Hristiyan olmaya zorlanmamasını” öngören bir anlaşma yapıldı.⁷³Fakat, 1502’de Katolik kralların hükümeti, 1491’de Granada’da kabul edilen anlaşmanın açıkça ihlaliyle Müslümanları Hristiyan olma veya sürgün arasında seçim yapmaya zorladı. Ayrıca, Katolik kralların kullandığı birleştirici unsurlardan biri de Katolik dini idi.

Ardından, Amerika kıtasındaki İspanyol kolonileri, Katolik dine yabancı olan unsurlar için kapalı bir alan haline getirildi, çünkü Katolik unsur aynı zamanda yerli Amerikalıların sömürgecilik sürecini hem dilsel hem de kültürel olarak tamamlayacaktı. İspanyol Amerika, İspanya’nın bir uzantısı olması nedeniyle, aynı tedbirler burada da

⁷⁰ Robinson, *Muslim Societies in African History*, 63.

⁷¹ Levtzion, “Islam in the Bilad al-Sudan,” 76.

⁷² Castellanos, *Islam en Bogotá*, 8.

⁷³ Mercedes García Arenal, *Los moriscos* (Madrid: Editora Nacional, 1975), 25.

uygulandı. *Katolik Isabella*, Yahudi ve Müslüman nüfusun yeni fethedilen topraklara girişini de yasakladı.⁷⁴

Bütün bunlara rağmen, İslam içinde, yalnızca siyasi bir direniş aracı olarak değil, aynı zamanda İslam inancının içindeki bir süreklilik aracı olarak hizmet eden *Takiyye* figürü olduğuna dikkat çekmek gerekiyor, muhtemelen birçok Müslüman bu sömürge döneminde Amerika kıtasına geldiğinde takiyye yaptı. İslam'da *Takiyye*, “ölüm veya yaralanma tehdidi altındayken inancı gizleme ve dini görevlerden feragat etme imkânıdır”.⁷⁵ *Takiyye*, yetkili bir İslam ilahiyatçısı tarafından *fetva* olarak verilir. bu nedenle “İslam’ın ritüel ve resmi dini uygulamalar alanındaki düşük görünürlüğü, Moriscosların *takiyye* uygulamasında daha başarılı olmasına olanak sağlamıştır”.⁷⁶

Garcia’ya göre din adamlarınca Amerika kıtasındaki Müslümanların “Katolik Kilisesi’nin yükümlülüklerini yerine getirmesine izin verildi, ancak aynı zamanda İslam’a da sadık kaldılar; gerçek inançlarını gizleyerek, sessiz bir direnç oluşturdular. İspanyol yetkililer ise bu durumun tamamen farkındaydılar”.⁷⁷

Kolombiya’daki sömürge döneminde Müslümanların varlığını 1500 ila 1800 yılları arasında tespit etmek çok zordur. Ancak, Kolombiya topraklarının yeni yerleşimciler tarafından hem Avrupa hem de Afrika’daki kökenini belirterek, gelmeleri burada birçok Müslüman olması ihtimalini artırmaktadır. Bir şekilde, o dönemde Kolombiya’daki Müslümanlar, yalnızca sosyal kısıtlamalar nedeniyle değil, İslam’ı İslami olmayan bir bölgede uygulayabilmenin zorluğu nedeniyle bir topluluk olarak ortadan kayboldular, örneğin, ezan gibi temel bir unsrunun bile hayata geçirilmesi mümkün gözükmemektedir.

1.2.4. XIX. ve XX. Yüzyıllarda Latin Amerika’ya Müslüman Göçleri

XIX. ve XX. yüzyılın başlarında, yeni göç süreçleri meydana geldi. Bunlar çoğunlukla Suriye, Lübnan ve Filistin’den gelen Araplar idi; bu Araplar Latin Amerika’da ‘Türkler’ olarak adlandırıldı, çünkü pasaportları Osmanlı İmparatorluğu’na aitti. Öte yandan, Pakistan, Endonezya ve Hindistan’dan gelen göçmenlerden oluşan ‘Hint-Asya Müslümanları’ da vardı. Kolombiya durumunda ise, özellikle Karayip kıyılarına ve

⁷⁴ García, *Identidad y minorías musulmanas*, 117.

⁷⁵ Matt Stefon, “Taqiyyah”, *Encyclopedia Britannica*, erişim: 20 Ocak 2019, <https://www.britannica.com/topic/taqiyyah>

⁷⁶ García, *Identidad y minorías musulmanas*, 126-7.

⁷⁷ İbid., 128.

ülkenin başkentine yalnızca Arap göçmenler geldi ancak “bu göçmenlerin çoğu Marunî Hristiyan’dı ve yalnızca küçük bir azınlık İslam inancına sahipti”.⁷⁸

Kaldone G. Nweihed’ye göre bu dönem göçleri ‘kurucular’ veya öncüler tarafından 1880 ile 1920 Birinci Dünya Savaşı’nın sonu arasında olmuştur.⁷⁹

1.2.5. 1948: Latin Amerika’ya İkinci Müslüman Göçü

İsrail’in Filistin topraklarının işgalinden sonra XX. yüzyılın ikinci yarısında, Filistinliler dünyanın tüm bölgelerine göç etti ve Kolombiya’da bundan nasibini aldı; böylece 1970’lerde Kolombiya’ya daha çok Arap göçmen geldi, ancak bu kez Müslüman çoğunluk da vardı. Bu Müslümanların bazıları, ülkenin o zaman karşı karşıya kaldığı savaş nedeniyle genel olarak Lübnan’dan geldiler. Fakat Kolombiya, Venezuela, Ekvator için durum bir parça farklılık arz ediyordu:

“Bu ülkelerden hiçbiri ABD, Brezilya, Arjantin, Şili ve Meksika gibi ana çekim kutupları arasında olmadığı için göçmenler için ‘ikinci seçenek varış noktası’ olarak adlandırdığımız ülkeleri oluşturdular. Bu yüzden Amerika Birleşik Devletleri’ne girme yeterliliği olmayanlar, Karayipler’deki veya Güney Amerika’nın batı kıyılarındaki ilk limana tekneyle götürülüyorlardı”.⁸⁰

Kaldone G. Nweihed’e göre, bu döneme çağdaş dönem adı verilir ve İkinci Dünya Savaşı’ndan Lübnan’daki iç savaşın sonuna kadar (1945-1990) olan dönemi kapsar. Bağımsızlığını kazandıktan ve Birleşmiş Milletlere katıldıktan sonra bu dönemden sonra, göçmenler bir yandan Suriyeliler veya Lübnanlılar, bir yandan da Filistin Araplarının İsrail Devleti’nin kurulmasından sonra 1948’de Ürdün veya İsrail vatandaşlığını seçebildiler.⁸¹ “Birçok göç kronikleri, Kolombiya’ya girişlerin Barranquilla ve komşu şehir Puerto Colombia’dan yapıldığı hakkında aynı fikirdedirler bazıları da, Atlantik Karayipler’deki Cartagena ve Santa Marta’dan girdiler”.⁸²

Ayrıca 1970’lerde ülkenin batısında, Kolombiya Pasifik bölgesinde (ağırlıklı olarak Afro-Kolombiyalı bir bölge), önemli sayıda Afro-Kolombiyalı’nın Nation of Islam

⁷⁸ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 90.

⁷⁹ Kaldone G. Nweihed, “La emigración de sirios, libaneses y palestinos a Venezuela, Colombia y Ecuador: balance cultural de una relación sostenida durante 110 años”, *El mundo árabe y América Latina*, ed. Raymundo Kabchi (Paris: UNESCO, Prodhufi, 1997), 240.

⁸⁰ Nweihed, *La emigración de sirios*, 236.

⁸¹ *Ibid.*, 240-241.

⁸² *Ibid.*, 257.

grubuna katıldığını görüyoruz. The nation of Islam “Müslüman dünyasının bir parçası olarak sınıflandırılmasına rağmen aslında, orijinal ilkelerini Güney Amerika Birleşik Devletleri, Baptist geleneğinden alan yeni bir dini harekettir”.⁸³ “Detroit, Michigan’da, 1930’da Wallace Fard Muhammad tarafından kurulan hareket, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Afrikalı Amerikalıların manevi, zihinsel, sosyal ve ekonomik ilerlemesini istiyor. Mehdi (peygamberlik eden İslam kurtarıcısı) olarak kabul edilen Fard, Amerika’ya getirilen çok sayıda köleleştirilmiş Afrikalının Müslüman olduğunu iddia etti. Bu yüzden ‘sözde siyahların’ gerçek dini İslam’dı. Bu nedenle, Afrikalı Amerikalılar insanlıklarını yalnızca İslami miraslarının farkına vardıklarında ve yaşam tarzlarını buna göre değiştirdiklerinde köleliklerini kaybediyorlar”.⁸⁴ Elijah Muhammed 1934’te örgütün yönetimini aldığı anda hareket genişledi ve konsolide oldu.

Ancak, bu küçük çaplı İslamlaşma sürecinin Arap göçleri ile hiçbir ilgisi yoktur.

Bogota’da ise Filistinliler çoğunlukta idi ve 1970’lerde, bir mescit işlevi görmek için şehrin tarihi merkezinde bir yer edindiler ve aynı zamanda Bogota İslami Bağış Derneği’ni (*Asociación Benéfica Islámica de Bogotá*) kurdular.

1997’de, (Karayip kıyılarında) Maicao şehrinde yaşayan Lübnan Arapları, o zamanlar Latin Amerika’daki en büyük ikinci cami olarak kabul edilen Omar Ibn al Khattab camisini açtılar.⁸⁵

1.3. Bölüm Sonuçları

İslam’ın tarihi gelişimi ve genişlemesi için, İslam’ın inancının farklı kültürel, ırksal, etnik ve dilsel gruplara uyarlanmasındaki ve uyarlanmasındaki başarısını vurgulamak önemlidir. Her ne kadar coğrafi olarak Kolombiya toprakları İslam dininin orijininin uzakta da, bu Müslümanların ve İslamın farklı tarihsel dönemlerde Kolombiya’ya ulaşamadığı anlamına gelmez.

İslam’ın Kolombiya ile temasına tarihsel olarak, Endülüs veya Mağrip’teki gibi toprak fetihleri değil, göçler damgasını vurmuştur. Gördüğümüz gibi, bu göçler başlangıçta Endülüs sakinleri, sonradan Afrikalıların köle ticareti yoluyla ve nihayet de Arapların

---

⁸³ Gilles Kepel, *Al oeste de Ala: La penetración del Islam en Occidente* (Barcelona: Editorial Paidós, 1995) 8, alıntı Diego Giovanni Castellanos, “Religion and ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura (Colombia)” (Yüksek Lisans, Florida International University, 2018), 40.

⁸⁴ Castellanos, “Religion and ethnicity”, 40.

⁸⁵ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 104.

göçleri ile XIX. ve XX. yüzyıl boyunca gerçekleşmiştir. Buna göre, Kolombiya'daki İslam'ın Arap çoğunluğu olan bir İslam olduğu düşünülebilir. İslam'ın 'Araplaştırılması', Kolombiya'da Müslüman olmanın, Arap olmakla aynı olduğu, İslam'ın kültürel, dilsel ve ırksal çeşitliliğini görmezden gelen var olan genel düşünceye sebep oldu. Ancak, daha sonra görüleceği gibi, 'Araplaştırılmış' İslam, 1990'lı yıllardan itibaren Kolombiya'da baskın olmaktan çıktı.

İslam Ümmeti'nin heterojenliği ise bir yandan Kolombiya Karayipler'in Müslüman Arap topluluklarında ve diğer yandan Kolombiya Pasifik'in Afro-Kolombiya Müslüman topluluklarında (Bilal'in⁸⁶ varisleri ve Malcom X tarafından başlatılan hareket) açıkça görülebilir.

Geride bıraktığımız yüzyıl itibariyle Kolombiya ve Latin Amerika'da İslam'ın yayılması ve tanınması konusunda önemli bir süreç yaşandı, ancak inanılan aksine, bu sadece Müslüman göçleri ile değil, aynı zamanda Müslüman Kolombiyalı mühtedilerin (bu bölüm 3'te ele alınacaktır), etkisi ile de oldu. Bu kısmen ülkedeki Katolik Kilisesi'nin göreceli olarak cazibesini yitirmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca İslam'ın bazı çevre ve dönemlerde yükselişinde Batı dünyasının kendisini egemen sınıf olarak tanımlaması ve kapitalist tüketim tarzı karşısında İslam mensuplarının tüm bu bakış açıları ve yaşayışa karşı kendisini bir sosyal protesto kimliği olarak sunması da etkilidir.

---

⁸⁶ "Bilal, Mekke'de köleliğe doğdu. Bilal'in annesi Afrikalıydı ve belki de Etiyopya'dandı. Bilal, koyu siyah tenliydi, ancak siyahlığın Orta Doğu'daki kölelikle eşanlamlı hale gelmesi birkaç yüzyılı buldu. Peygamber Muhammed, Bilal'e Müslümanları yalnızca sesini kullanarak dua etmeye çağırması için talimat verdi. Bilal, her gün peygamberin hayatının geri kalanında ezan okumaya ya da dua etmeye devam etti". Edward E. Curtis IV, *The Call of Bilal. Islam in the African Diaspora* (USA: The University of North Carolina Press, 2014), 2-3. Bilal figürü, dünyadaki siyah Müslümanlar arasında çok önemlidir, çünkü peygamber Muhammed ile doğrudan bağlantısı vardır.

BÖLÜM 2: HISTORİYOGRAFİ AÇISINDAN KOLOMBİYA'DA İSLAMİ MESELELER

Kolombiya'da İslam tarihinin incelenmesi oldukça yenidir. İslam, XVI. yüzyıldan bu yana İspanyol sömürgeciliğinin ilk yıllarında ve daha sonra XIX. yüzyılın Müslüman göçleri ve özellikle XX. yüzyılda Kolombiya ile temas halinde olmasına rağmen, ancak 11 Eylül 2001'de ABD'de ki olaylardan sonra, Hz. Muhammed'in dinine olan ilgi artmaya başladı.

Önceki bölümde gördüğümüz gibi, İslam, dünya çapında bir *Ümmet* teşkil eden çok çeşitli ve heterojen bir dindir. Büyük sömürgeci güçler (İspanya, Büyük Britanya, Fransa ve Hollanda) XVI. yüzyıl boyunca dünyaya yayıldığında Amerika kıtasına da bir başka deyişle Yeni Dünya'ya İslam'ı bilmeden taşımış oldular.

2.1. Kolombiya Tarih Yazımı

Historiyografi (Tarih yazımı) açısından, Kolombiya'da İslam tarihi çalışmalarının gelişiminin yeni olması İslam'ın Kolombiya'da dar bir nüfus grubunun dini olması nedeniyle değil, aynı zamanda ülkede tarihi disipline dayalı farklı odak noktalarının olmasından dolayıdır.

Kolombiya'nın 1830'da İspanyol sömürgeleştirmesinden kesin bir şekilde bağımsızlığını kazanması, onu tarih yazımının nasıl yapılacağına dair kendi kendine bir araştırma yapmaya itti. Böylece, ilk on yılda ve bir yüzyıldan fazla bir sürede, ülkede yazılmış tarih, İspanya'dan bağımsızlığı, yeni milletin doğuşunu, ülkenin ordusunun ve kurtarıcılarının yüceltilmesini meşrulaştırmak için kullanıldı.

1902'de tarihsel bilgi alanını kurumsallaştırmaya yönelik ilk adım olarak, Kolombiya Tarih Akademisi (*Academia Colombiana de Historia*) nihayet kurulmuş olmasına rağmen, buranın "ilk üyeleri, genellikle eski başkanlar, bakanlar ve Katolik kilisesinden ve toplumun diğer zengin katmanlarından gelen kişilerdi",⁸⁷ dolayısıyla konular

---

⁸⁷ Alexander Betancourt, *Historia y nación: tentativas de la escritura de la historia en Colombia* (Medellín: Carreta Editores, 2007), 55.

“imparatorlukların kuruluşları, (...) bağımsızlık kahramanlarının biyografileri, savaşlar, hükümet değişiklikleri ve hanedanların ilişkileri,”⁸⁸ üzerine odaklandı.⁸⁹

XX. yüzyılın ortalarında ise ülkede tarih yapmanın yolu, Fransız orijinli *Annales Okulu*, *Yeni Amerikan Ekonomik Tarihi* ve tarihsel materyalizm ve son olarak da tarih disiplininin profesyonelleşmesi gibi yeni etkilerin ortaya çıkmasıyla büyük ölçüde değişecekti. Böylece, XX. yüzyılın ikinci yarısında, *Yeni Tarih* adı verilen bir akım sayesinde ülkede XIX. yüzyıl tarihçiliği sona erdi. Bu, tarihsel alanda yeni araştırma konularına yol açtı.⁹⁰

2.2. Kolombiya Tarih Tazımında İslam

Ülkede, XX. yüzyılın başlarında İslam ile ilgili bazı tarihî kayıtlar var, ancak 1990'lara kadar kayda değer bir artış olduğu ve 2001'den sonra bir patlama yaşandığı görülüyor. Bununla birlikte, bunlar hala bilgiyi dağınık ve yüzeysel olarak sunan genel nitelikteki eserlerdir.

Kolombiya'da İslam'a ilişkin literatür, esas olarak Müslüman topluluklar ve Kolombiya toprakları arasındaki belirli tarihsel temas anlarına odaklanmaktadır. Bunlar içinde ülkedeki Müslüman faaliyetlerinin bazı ipuçları da verilmektedir. Ancak şimdiye kadar, eserlerin birçoğu tüm Latin Amerika'daki İslam tarihini kapsama eğilimindedir ya da yalnızca Bogotá veya Maicao cemaatlerine odaklanmaktadır. Bu, araştırılmaya başlanan, ancak birçok yönden hala aydınlatılmamış özel bir araştırma alanı görünümündedir.

Kolombiya'da İslam tarihsel yazılımında mevcut başlıca boşluklar özellikle iki tanedir. Birincisi, İslam'ın doğduğu coğrafya ile yayıldığı coğrafya arasındaki ilişki; ve ikincisi, Kolombiya'da İslam'a yönelik çalışmaların bir birinden kopuk olması. Ülkenin farklı bölgelerinde ve topluluklarında belirli ve çeşitli deneyimlerin analiz edilmeyişi gibi kısmi boşluklar da mevcuttur. Son olarak, Diego Giovanni Castellanos'un işaret ettiği gibi, Müslüman göçlerini dikkate alan hiçbir çalışma bulunmamaktadır.

---

⁸⁸ Jorge Orlando Melo, “Introducción”, *Nueva Historia de Colombia*, ed. Álvaro Tirado Mejía (Bogotá: Editorial Planeta, 1989), 4:6.

⁸⁹ Lorena P. González Zuluaga, “La historia, las mujeres y el género en Colombia”, *I Congreso Colombiano de Estudiantes de Historia*, (Cartagena: Universidad de Cartagena, 2013):2.

⁹⁰ González Zuluaga, “La historia, las mujeres y el género,” 2-4.

Böylece, Kolombiya'daki İslam literatürünü dört ana bölüme ayırabiliriz:

- Birincisi, Arap göçleri üzerinden Kolombiya'ya bir yaklaşım. Bu tarih yazımının yaklaşık yarısını teşkil eder. Genel olarak, bunun tarihsel odaktan çok edebi, ekonomik veya sosyolojik bir özelliği vardır.
- İkincisi, politik bir yaklaşım. Özellikle 2001 yılında ABD'ye yapılan saldırıdan sonra gelişti.
- Üçüncüsü, dini bir yaklaşım. Hristiyanlarda olduğu kadar İslami misyonların etkisi.
- Dördüncüsü, akademik odak noktası. Bir akademik çevrede ele alınan çalışmalar ile ilgili.

Bu eserler temel olarak beş tür halinde ele alınmıştır: Makaleler, Latin Amerika'da İslam üzerine derleme çalışmaları, tezler, belgeler ve bazı uzmanlık alanı kitapları. Eserlerin çoğu tarihi, sosyolojik, antropolojik veya politiktir. Bunun yanında dini, evanjelik ve askeri nitelikte olan başkaları da vardır.

Kolombiya'daki İslam tarihindeki en büyük uzmanlardan biri, 13 yıldan fazla bir süredir ülkede İslam'ın tarihsel gelişimini inceleyen Diego Giovanni Castellanos'tur. Bu konuda yaptığı ilk çalışma 2007 yılında Antropoloji dalındaki lisans tezi oldu. *Maicao'da Arap - Müslüman Kimliğinin Şekillendirilmesi*; Bogota'daki ikinci eseri *İslam: ilk Varlığı ve Çeşitliliği*, 2010 yılında Rosario Üniversitesi, Dini Araştırmalar Merkezi tarafından bir kitapta yayımlandı; son olarak, en son eseri ise (2018), yüksek lisans tezi *Religion and Ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura (Colombia)*, FIU (Florida International University).⁹¹

Diego Giovanni Castellanos, Kolombiya'daki en büyük ve en önemli Müslüman toplulukları antropolojik ve tarihi bir perspektiften 10 yıldan fazla bir süredir inceliyor. Araştırmasına hakkında en fazla bilginin bulunduğu toplumla başladı: Maicao Arap

⁹¹ Diego Giovanni Castellanos <http://diegoantropo.blogspot.com/>; yayınlarından bazıları: “Conformación de la identidad árabe – musulmana en Maicao” (Lisans, Universidad Nacional de Colombia, 2007) <http://diegoantropo.blogspot.com/2015/06/conformacion-de-la-identidad-arabe.html>; *Islam en Bogotá: presencia inicial y diversidad* (Bogotá: Universidad del Rosario, 2010); “Religion and Ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura (Colombia)” (Yüksek Lisans, Florida International University, 2018) <https://digitalcommons.fiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5218&context=etd&fbclid=IwAR0K-uF7HUGS7NALqE7KpmhRaEpbvP02tmL9G6uorO8SNZDxVQaOiRMM1tw>

Müslüman cemaati⁹² (Kolombiya Karayip Sahili), ayrıca orada Kolombiya'nın en büyük Latin Amerika'nın ise 3. Büyük camisi bulunmaktadır. Bu Müslümanlar, XIX. ve XX. yüzyıllarda gerçekleşen farklı Arap göçleri sırasında Kolombiya'ya gelen Lübnanlı göçmenlerin çocuklarıydı. Fakat özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısında, 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasından ve 1975'le 1990'a kadar Lübnan'ın iç savaşından sonra gelenler ağırlıkta idi.

İkinci araştırmasını ülkenin başkenti Bogota'da gerçekleştirdi.⁹³ Sadece kentin Arap-Müslüman topluluğunu (Filistinliler, Suriyeliler ve Lübnanlılar) incelemekle yetinmedi, aynı zamanda Müslüman olan mühtedi Kolombiyalılar fenomenine de el attı. Filistin diasporası Kolombiya'ya, özellikle de çoğunlukla tüccar olarak yerleştikleri başkente geldiler ve 1979'da *İslami Hayırseverlik Derneğini* (Asociación Benéfica Islámica) kurarak, aynı zamanda ibadet edecekleri bir yer olan küçük bir mescit açtılar.

Son olarak, en yeni eserini, Kolombiya'da İslam araştırmalarında en bakir konulardan biri üzerine yaptı: Afro-Kolombiyalı Müslümanlar. Bu cemaat ise tamamen kendi nevi şahsına münhasır bir topluluktur. Çünkü Kolombiyalı Müslümanların genel çoğunluğunun aksine, Sünni değil, Şii idiler. İkinci olarak, Arap-Müslümanları veya diğer Müslümanlardan etkilenmeden tamamen Afro-Kolombiya kökenli insanlardan oluşan bir topluluktur ve son olarak, bu cemaat diğer göçmenlerden değil bizzat mühtedilerden oluşur.⁹⁴

1974'te Pasifik Afro-Kolombiyalılar, cemaat olarak yasal statü kazanan ilk İslam cemaati oldu. *Kolombiya İslami Topluluğu* (Comunidad Islámica de Colombia) aracılığıyla İslam, ilk kez ülkedeki Afro-Kolombiyalıların kimliğini ve kökenini sorgulayan ve bir Amerikan hareketi olan 'Nation of Islam' etkisiyle batı Kolombiya'ya geldi. Böylece, Kolombiya'nın Pasifik Okyanusu kıyısındaki Buenaventura liman topluluğu, tarihsel olarak Sahil bölgesi ve Afrika'daki güney Sahra ile olan bağlantıları nedeniyle İslam dinine ilgi gösterdi.

---

⁹² Diego Giovanni Castellanos, "Conformación de la identidad árabe – musulmana en Maicao" (Lisans, Universidad Nacional de Colombia, 2007) <http://diegoantropo.blogspot.com/2015/06/conformacion-de-la-identidad-arabe.html>

⁹³ Diego Giovanni Castellanos, *Islam en Bogotá: presencia inicial y diversidad* (Bogotá: Universidad del Rosario, 2010).

⁹⁴ Diego Giovanni Castellanos, "Religion and Ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura (Colombia)" (Yüksek Lisans, Florida International University, 2018) <https://digitalcommons.fiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5218&context=etd&fbclid=IwAR0K-uF7HUGS7NALqE7KpmhRaEpbvP02tmL9G6uorO8SNZDxVQaOiRMM1tw>

Bu şekilde, başlangıçta İslam, kendisini Afro-Kolombiya topluluğuna Afrika köklerine geri dönmenin bir yolu ve kültürel mirasına bir geri dönüş olarak sundu. Bu cemaatin Şiiliğe geçiş sebebi İran Cumhuriyeti Büyükelçiliği tarafından Buenaventura'daki İslam topluluğuna tebliğ ve diğer yardımlardan dolayıdır. Böylece, İran Cumhuriyeti'nin desteğiyle, bu Afro-Kolombiya Müslüman cemaati, ilk Afro-Kolombiya Şeyhini Kum Üniversitesi'nden ilahiyat alanında mezun etmeyi başardı. Buenaventura'daki Müslümanlar, ülkedeki diğer iki büyük Müslüman topluluktan farklı olarak, kendi ırklarından gelen siyahi bir Şeyh'e sahiplerdir. Bu normalde Mısırlı Şeyhlere sahip Maicao'dan⁹⁵ ve aynı şekilde Suriyeli ve Arapşeyhlere sahip Bogota'dan⁹⁶ çok farklı bir durum teşkil etmektedir.

2.2.1. Bölgeye Gelen Müslüman Göçmenlerin Orijinleri

Her ne kadar “XIX. yüzyılın büyük transatlantik göç dalgaları Kolombiya'ya dokunmamış”,⁹⁷ olsa da XIX. yüzyılın sonunda ve XX. yüzyılın başında başta Lübnanlılar, Filistinliler ve Suriyeliler olmak üzere bazı Arap göçleri ülkeye girdi. Latin Amerika'da Karayipler bölgesinde gelişen İslam'ın aksine,⁹⁸ Kolombiya, Guyana, Surinam ve Trinidad ve Tobago “gibi nüfuslarının %10 ile %15'ini Müslüman olan ülkeler kadar Müslüman göçü almadı”.⁹⁹

Çoğunlukla XX. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen göçler sayesinde (1975-1990 yılları arasında Lübnan'da İsrail Devleti ve iç savaştan etkilenenler), ülkenin farklı bölgelerinde Müslüman topluluklar kurulmuştu. XIX. ve XX. yüzyılın başlarında ilk başta ülkeye göç eden Araplar, çoğunlukla Maruni Araplardı, bu yüzden o dönemde ülkede İslam'ın çok geniş bir gelişme alanı olmadı.¹⁰⁰

⁹⁵ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 105.

⁹⁶ İbid., 129-130.

⁹⁷ Malcolm Deas, “La influencia inglesa y otras influencias en Colombia (1880-1930)”, *Nueva Historia de Colombia*, ed. Álvaro Tirado Mejía (Bogotá: Editorial Planeta, 1989), 162.

⁹⁸ Karayip bölgesi şunlardan oluşur, Karayip Denizi'nin tüm adaları: Antigua ve Barbuda, Aruba, Bahamalar, Barbados, Küba, Dominika, Grenada, Guadeloupe, Haiti, Cayman Adaları, Turks ve Caicos Adaları, Virgin Adaları, Jamaika, Martinik, Porto Riko, Dominik Cumhuriyeti, San Cristóbal ve Nieves, Saint Vincent ve Grenadinler, Saint Lucia ve Trinidad ve Tobago. Karasal ülkelerin Karayip kıyıları boyunca Orta Amerika: Meksika, Belize, Honduras, Guatemala, Nikaragua, Kosta Rika ve Panama; ve Güney Amerika: Kolombiya, Venezuela, Guyana ve Surinam.

⁹⁹ Isaac Caro, “Identidades islámicas contemporáneas en América Latina”, *Revista UNIVERSUM* sayı 22, Cilt 2 (2007): 31.

¹⁰⁰ Ministerio de Cultura de la República de Colombia, *Los árabes en Colombia* (Bogotá: Ministerio de Cultura de la República de Colombia, bilgi yok), 51, <https://www.mincultura.gov.co/prensa/noticias/Documents/Poblaciones/LOS%20%C3%81RABES%20EN%20COLOMBIA.pdf>

Müslüman Arapların gelişiyle birlikte Kolombiya’da İslam yeni bir giriş alanı buldu. Başlangıçta, dini uygulamalarını uzak diyarlarda sürdürmeyi amaçlayan göçmenlerin oluşturduğu topluluklardı bunlar. Bununla birlikte ülkenin resmi göç kayıtlarındaki tutarsızlık nedeniyle sayılar belirsizdir. Kaldone G. Nweihed’in kendisinin de belirttiği gibi, “ilk dönem için çok zordu ve bugün Arap göçü hakkında dünyanın bu bölgesinde güvenilir rakamlar vermek oldukça şüpheli. Ayrıca, kaynaklar arasında da tutarsızlıklar var”.¹⁰¹

Kolombiya’da Arap göçü araştırmaları temel olarak ekonomik, ticari ve politik etkilere veya yerel ve aile tarihçelerine odaklanıyor; ayrıca, bunlar genellikle Müslüman kökenli olanlarla değil, Maruni kökenli Araplarla da ilgilidir. Buna rağmen, bu çalışmalar, İslam’ın ülkeye gelişi ve gelişmesi üzerine daha ileri çalışmalar için bir başlangıç noktasıdır. Esas olarak, Arapların faaliyetlerinde, dinlerinde, çıkış ve varış yerlerinde, sonradan ortaya çıkacak çalışma alanı yelpazesini açtıkları için ipuçları sunmaktadır.

Bu ülkedeki Arap göçleri çalışmasından elde edilen ilk katkılar arasında, siyaset bilimi ve tarihi konusunda uzman İngiliz Louise Fawcett de Posada’nın çeşitli araştırmaları yer alır. *Documentos* dergisinde yayınlanan, *Kolombiya’daki Lübnanlı, Filistinli ve Suriyeliler* makalesi;¹⁰² bu konuda ilk araştırmalardan birini oluşturur ve 1880-1930 arasındaki dönemi kapsar. Üstelik, Fawcett, Oxford Üniversitesi Latin Amerika Merkezi yöneticisi Barranquilla’lı bir gazeteci ve tarihçi olan Eduardo Posada Carbó’nun eşidir; bu ailevi ilişkisi sayesinde, Kolombiya’da, özellikle de Kolombiya’daki Karayipler’de Arap göçleri hakkında bireysel ve ortak araştırmalar yapıldı.

Fawcett ve Posada Carbó,¹⁰³ 1990’larda, Kolombiya’da Lübnan, Filistin ve Suriye topluluklarının göç etmesine yönelik çalışmalarda öncü olmuşlardır. Fawcett, “Kolombiya Atlantik Kıyısı’nın Suriyeliler, Lübnanlılar, Filistinliler için büyük ana giriş noktası olduğunu” ifade eder. Aynı yazar, ülkeye gelen Arapların çoğunluğunun

---

¹⁰¹ Nweihed, “La emigración de sirios,” 276.

¹⁰² Louise Fawcett de Posada, “Libaneses, Palestinos y Sirios en Colombia”, *DOCUMENTOS* sayı 9 (1991):1-27, <http://manglar.uninorte.edu.co/calamari/bitstream/handle/10738/78/BDC17.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

¹⁰³ Louise Fawcett de Posada ve Eduardo Posada Carbó, “En la tierra de las oportunidades: los sirios – libaneses en Colombia”, *Boletín Cultural y Bibliográfico* cilt 29 sayı 29 (1992), https://publicaciones.banrepcultural.org/index.php/boletin_cultural/article/view/2252/2325; “Árabes y judíos en el desarrollo del Caribe colombiano, 1850-1950”, *Boletín Cultural y Bibliográfico* cilt 35 sayı 49 (1998), https://publicaciones.banrepcultural.org/index.php/boletin_cultural/article/view/1532/1586

Maruni veya Hıristiyanlar olduğunu ve sadece çok azının Müslüman olduğunu beyan eder.¹⁰⁴

Arap göçlerinin Kolombiya çalışmalarındaki öncü isimlerinden bir tanesi de Santa Marta'lı ekonomist ve tarihçi Joaquín Viloría de la Hoz'dur. 2003 yılında yayınlanan *Sinu Nehrinin Kıyısında bir Arap Kolonisi*; ve 2001 yayınlanan *Sincelejo'da Besiciler ve Tüccarlar 1880-1920* kendisinin çalışmaları arasında yer alır. Her iki eser de Merkez Bankası Cartagena şubesi tarafından basılmıştır. Yazar, Kolombiya Karayipleri bölgesinin ekonomisi ve ticari tarihi ile ilgili farklı araştırmalar yaptı. Çalışmaları, ilk Arap göçmenlerin XIX. yüzyılın sonlarından bu yana Kolombiya'ya nasıl geldiklerini ve ayrıca en önemli ekonomik faaliyetlerini inceler. Yazar, ülkede 'Arap' olarak adlandırılacak şeyin siyasi ve ekonomik açıdan çok aktif bir şekilde nasıl geliştiğine odaklanıyordu; bu Arap 'gücü' çoğunlukla Maruni kökenliydi.¹⁰⁵

Louise Fawcett de Posada, Eduardo Posada Carbó ve Joaquín Viloría de la Hoz, Arap göçlerine yönelik incelemelerinde ülkeye çok katkıda bulundular. Ayrıca, bu çalışmalar öncelikle ülkedeki Arap göçlerini belirli dönemlerde ve yerlerde incelemek için yapılmış sadece onları üzerine yapılan tarihi çalışmalar değil; bu ilk çalışmaların Kolombiya'da İslam tarihinin gelişmesi için bir başlangıç noktası olduğu inkar edilemez. Birincisi, sundukları kaynaklar ve ikincisi, ülkede az da olsa İslamiyet referansı sağlayan bazı özel katkılar bu çalışmalardan elde edilen faydalar arasında sayılabilir.

İslam tarihinin bölgede belirginleşmeye başladığı ilk derleyici eserlerden birisi, 1997'de 50 yıldan fazla bir süre Venezüella'da yaşayan Lübnanlı akademisyen Raymundo Kabchi tarafından *Arap Dünyası ve Latin Amerika*¹⁰⁶ adı ile kaleme alındı. Bu çalışmada Kaldone G. Nweihed'e ait *Suriyelilerin, Lübnanlıların ve Filistinlilerin Venezüella, Kolombiya ve Ekvator'a Göçü: 110 Yıl Boyunca Sürdürülen bir İlişkinin Kültürel Dengesi* başlıklı bir makale de vardır. Burada Nweihed'in, Suriyelilerin, Lübnanlı ve Filistinlilerin Kolombiya, Venezüella ve Ekvator'a yaptıkları göçlerinin dönemselleştiren ilk kişi olmasa da bunu iyi şekilde çizmişti. Nweihed, Suriyelilerin, Filistinlilerin ve Lübnanlıların üç aşamalı göç sürecinden bahseder.

¹⁰⁴ Fawcett de Posada, "Libaneses, palestinos y sirios," 7.

¹⁰⁵ Joaquín Viloría de la Hoz, "Ganaderos y comerciantes en Sincelejo, 1880-1920", *Cuadernos de Historia Económica y Empresarial* sayı 8 (2001); "Lorica, una colonia árabe a orillas del río Sinú", *Cuadernos de Historia Económica y Empresarial* sayı 10 (2003).

¹⁰⁶ Raymundo Kabchi ed., *El mundo árabe y América Latina* (Paris: UNESCO, Prodhufi, 1997).

Katya Inés Igirio Gamero'nun 2008 yılında *Clio América* dergisinde yayınlanan makalesi *1850-2000 Yılları Arasında Arap ve Yahudi Göçmenlerin Kolombiya Karayip Kıyılarının Ekonomik Kalkınmasında Başarıları*;¹⁰⁷ Araplar ve Yahudilerin 1850 ile 2000 yılları arasında Kolombiya Karayiplerinin ekonomik gelişimindeki etkilerini incelemeye odaklanmaktadır. Bu makalede, öncekilerden farklı olarak, yalnızca Maruni Araplarının etkisinden değil, aynı zamanda Kolombiya Karayiplerinin ekonomik refahına yardım eden Müslüman Arapların da etkisinden de söz eder. Özellikle de Guajira'daki Maicao şehri ve San Andres adasından. Yazar, 1940'da Araplar Maico'ya Abuchaibe, Hanni, Amastha, Segebre, Awad, Nader, Malof ailelerinin öncülüğünde geldiğini savunur. Bunların çoğu sunni müslüman olmasına rağmen aralarında Dürzi, Şii, Ortodoks ve Maruni Hristiyanlar da vardı.¹⁰⁸

Neiva'daki Benjamin Alarcon Yustres ve Ángela Segura Pérez'in *Neiva'da Arap Varlığı*,¹⁰⁹ adlı makalesi, Arap göçlerini Kolombiya'da olduğu gibi yalnızca geldiği yer çerçevesinde değil; sadece sosyal ve kültürel varlıkları değil, aynı zamanda Karayipler'den uzak olmasına rağmen, Magdalena Nehri üzerinden bağlanan Güneybatı Kolombiya'da bulunan bir bölge olan Neiva'daki Arapların da ekonomik varlığını araştırıyor (Kolombiya haritasına bakınız). Bu makalede, yazarlar "1948'den önce bu topraklara gelenlerin, çoğunlukla Maruniler ve yalnızca birkaçının Dürzi ileride İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra gelenlerin ise Müslümanlar"¹¹⁰ olduğunu savunuyorlar.

Isabela Restrepo Mejía'nın makalesi: *Kolombiya'daki Arap Göçü, iki Dünya Arasında Buluşma*;¹¹¹ ülkeye yapılan Arap göçleri ve onun milli kimlik inşası sürecine katkısına giriş niteliğindedir. Yazar, Kolombiya'daki Müslüman Arapları belgelemek için veri eksikliğinden bahsediyor ve ayrıca Kolombiya'da "İspanyollardan sonra en büyük göçmen grubunun Araplar olduğunu"¹¹² belirtiyor.

---

¹⁰⁷ Katya Inés Igirio Gamero, "El legado de los inmigrantes árabes y judíos al desarrollo económico de la Costa Caribe colombiana y a la conformación de su empresariado entre 1850-2000", *Clio América* cilt 2, sayı 4 (2008): 300-327, <http://revistas.unimagdalena.edu.co/index.php/cliocamerica/article/view/368>

¹⁰⁸ Igirio Gamero, El legado de los inmigrantes árabes, 314.

¹⁰⁹ Benjamín Alarcón Yustres y Ángela Adriana Segura Pérez, "Presencia árabe en Neiva", *ENTORNOS* sayı 27 (2014):101-108, <https://www.journalusco.edu.co/index.php/entornos/article/view/514/971>

¹¹⁰ Alarcón Yustres y Segura Pérez, Presencia árabe en Neiva, 102.

¹¹¹ Isabela Restrepo Mejía, "Migración árabe en Colombia: un encuentro entre dos mundos", *Oasis* 9 (2003):181-214, <https://revistas.uexternado.edu.co/index.php/oasis/article/view/2352/4589>

¹¹² Restrepo Mejía, Migración árabe, 212.

Sandra Elena Mosquera Paternina tarafından 2010'da tez formatında hazırlanan *Cartagena'da Basın ve Lübnan-Suriyeli Göçü 1912-1930* adlı çalışmada ise yazar, 1912-1930 arasındaki dönemde Suriyeli-Lübnanlı göçmenlerin gelişi sırasında Cartagena basınının bu göçleri ele alma biçiminin analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu tez, özellikle o sırada ülkeye göç etmiş olan Araplarla ilgili bakış açısını odaklanıyor; bunların hepsi basın yoluyla o dönem kaydedilmiş; Arap göçleri üzerinde yapılan diğer çalışmalara göre farklı, çünkü basını merkez araştırma odağı olarak kullanıyor; Cartagena toplumunun göçmenlere bakış açısı (ekonomik, ticari veya sosyal tarih), hakkında bilgi veriyor. Böylece yazar sadece göçmenlerin değil, aynı zamanda onları kabul edenlerin de sesi oluyor.¹¹³

Cezayirli Fatima Zohra Missaoui'nun 2015 tarihli Yüksek lisans tezi *Latin Amerika'da Arap Göçü Literatürü: Küba, Kolombiya ve Brezilya, XX. Yüzyıl*¹¹⁴ Arap göçlerinin Kolombiya, Brezilya ve Küba'daki edebi ve kültürel etkilerini incelemeye odaklanmasına rağmen ülkeye Müslüman Arapların gelişini bir kenara bırakmamıştır. Yazarın söylediğine göre Kolombiya'daki Müslüman Araplar hakkındaki en ilginç şey, inançlarını ve kültürlerini zaten bilen insanlardı. Aileleriyle birlikte geldiler, dini inançlarını sürdürmeyi başardılar ve kimliklerini tamamen görmezden gelen bir ülkeye karşı savunma olarak kültürlerarası bir birlik kurdular. İslami ve Arapça dersler verilen Arap okulları ve camiler kurdular.¹¹⁵ Son olarak yazar, Kolombiya en çok sayıda Arap göçmene sahip olan ülkelerden biri olmasa da araştırmanın önemli olduğunu ve ülkede çok sayıda Arap kökenli edebiyatçının bulunduğunu belirtmektedir. Danışılan kaynaklar yola çıkarak, Kolombiya'da yaşamamasına rağmen ülkemiz hakkındaki araştırmalarını Cezayir'deki Abou Bakr Belkaid - Tlemcen Üniversitesi'nden geliştiren tek yazar olması oldukça dikkat çekicidir.

Son olarak, Kolombiya Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı aracılığıyla yayınlanan *Kolombiya'da Araplar* kitabını hatırlamakta fayda var. Bu yazı, farklı Arap göç dalgalarının ulusal kimliğin oluşumuna katkılarını sosyolojik, tarihi, ekonomik ve

---

¹¹³ Sandra Elena Mosquera Paternina, "La prensa y la inmigración sirio-libanesa en Cartagena 1912-1930" (Lisans, Universidad de Cartagena, 2010), <http://repositorio.unicartagena.edu.co:8080/jspui/bitstream/11227/303/1/La%20prensa%20y%20la%20inmigracion%20sirio-libanesa%20en%20cartagena%201912-1930%20PDF.pdf>

¹¹⁴ Missaoui Fatima Zohra, "La literatura de la inmigración árabe en América Latina: Cuba, Colombia y Brasil. Siglo XX" (Yüksek Lisans, Universidad Abou Bakr Belkaid – Tlemcen, 2015) <http://dspace.univ-tlemcen.dz/bitstream/112/7981/1/missaui-f-z.pdf>

¹¹⁵ Zohra, La literatura de la inmigración árabe, 26.

kültürel yönleriyle belirlemeye ve karakterize etmeye çalışıyor. Ülkede Arap kökenli kişiler ile yapılan görüşmelerin yanı sıra, Arap göçleri hakkındaki tüm akademik çalışmaları da kullanmaktadır. Kurumsal bir çalışma olmasına rağmen, nüfus sayımları, noter kayıtları ve konsolosluk veya göçmen belgeleri gibi Kolombiya Devleti'nin diğer varlıklarının sunabileceği resmi kaynaklardan faydalanmaması ilginçtir. Bu başlıklar hem Arap göçleri hem de ülkeye İslam'ın gelişi konulu çalışmalardaki büyük boşluklardan biri olmaya devam ediyor.¹¹⁶

Kültür Bakanlığı'nın bu çalışması vesilesi ile hem Maruniler hem de Müslümanlar olmak üzere, ülkeye yapılan Arap göçlerinin tarihi, ekonomik, sosyal ve kültürel izlerini tanımlamak için kurumsal bir girişim olduğunu vurgulamak gerekir. Bu metnin sağladığı en önemli katkılardan biri, en görünür Arap Müslüman kolonisinin Maicao-Guajira'da olmasına rağmen, Kolombiya'daki Müslümanların yalnızca düşük bir oranının Arap olduğuna dair yürütülen tahmin ve tespitlerdir.¹¹⁷

2.2.2. Politik Odak

ABD donanmasından Albay Curtis C. Connell'e ait olan *İslam'ı Anlamak ve Latin Amerika'da Etkisi*¹¹⁸ adlı eseri siyasi-askeri olarak kategorize edebiliriz. Bu eser İslam'ı terör ile ilişkilendiren bir bakış açısına sahip. İslam ve Latin Amerika Müslümanlarının Ortadoğu'nun İslamcı hareketleriyle ilişkilerini incelemek isteyen militarist bir metindir. Metin boyunca, “neden Müslüman teröristler öldürüyor ve Batı karşıtı öfkelerini açığa çıkarıyorlar?” Veya “İlk olarak, bu bölüm İslami köktendincilerin öfkesinin kökenini anlama yollarını araştırıyor”¹¹⁹ gibi sorular bulabilirsiniz. Son olarak, Kolombiya'ya atıfta bulunan yazar, “El Kaide teröristlerinin uluslararası uyuşturucu kaçakçılığına başvuracağı ve Kolombiya ve / veya Meksika'nın fonları, insanları ve yasaklı silahları taşıma suçunu organize edeceği endişesini dile getiriyor”.¹²⁰

---

¹¹⁶ Ministerio de Cultura de la República de Colombia, *Los árabes en Colombia* (Bogotá: Ministerio de Cultura de la República de Colombia, bilgi yok), <https://www.mincultura.gov.co/prensa/noticias/Documents/Poblaciones/LOS%20%C3%81RABES%20EN%20COLOMBIA.pdf>

¹¹⁷ Ministerio de Cultura, *Los árabes en Colombia*, 9.

¹¹⁸ Curtis C. Connell, “Understanding Islam and its Impact on Latin America” *CADRE paper* sayı 21 (2005), https://media.defense.gov/2017/Nov/21/2001847054/-1/-1/0/CP_0021_CONNELL_UNDERSTANDING_ISLAM.PDF

¹¹⁹ Connell, *Entendiendo el Islam*, 8.

¹²⁰ *Ibid.*, 33.

Yukarıda sözü edilen Kültür Bakanlığı tarafından yürütülen çalışma, Kolombiya’da İslam ve onun politik algılama biçimleri bağlamında önemlidir, çünkü ‘Arap = Müslüman’ genellemesi, 2001 yılında ABD’ye yapılan saldırıdan sonra Batı medyasının geliştirdiği İslamofobyaya ile açıkça ilişkili olarak ülkede yaygınlık kazanmıştır. Ne yazık ki, Leyla Bartet’in de belirttiği gibi, “Latin Amerika’da, Arap imajı ampirik deneyimlerden (göçmenler veya onların torunları ile doğrudan ilişkili) değil, medyada oluştu. Bilgi ve ideoloji arasında, kalan bilgi tüketicisi ikincisini seçti”.¹²¹

2.2.3. Dini Odak

Dünyanın Dilleri dergisinde Fanny Ochoa Ochoa tarafından yayınlanan *İslam’ın Kutsal Dili Adlı bir Makalede Dikkat Çekicidir*. Batı medyası tarafından sunulan İslamofobik bilgilerin aksine, Ochoa bu makale ile İslamofobik perspektiflerden sıyrılarak Arap dilinin kutsal değerini iade etme eğilimindedir. Yazar, makalesiyle, Arap dilinin tarihini ve İslam’la yakın ilişkisini sunmaktadır.¹²² İslam ve Kolombiya’da günlük yaşam arasında doğrudan bir ilişkiyle sonuçlanan şu noktalara dikkat çekerek: “Endülüs’ün konuşmasını etkileyen merkez-kuzey Kastilyacası değildi, Arapça idi. Ve bize doğrudan Amerika’ya ulaşan, Arapça dilinin zenginliği ile Endülüs dili ya da Aljamía idi”.¹²³

Ayrıca *Güney Amerika’da İslam* gibi Jonathan Ritchey ait evanjelik dini eserler de var; M. David Sills ve Keving Baggett’e ait *Latin Amerika’da İslam* çalışmaları ve Ritchey’nin eseri¹²⁴ Hristiyan evanjelik kaynaklı *Movilicemos*¹²⁵ adlı bir web sitesinde yayınlanmaktadır. Yazar yazdıklarında, İslam tarihini ve bölgedeki gelişimini tarafsız bir şekilde sunmaya çalışsa da terörle yaygın ilişkiler kurmaktan kaçınmamıştır Çalışma içindeki bazı temel bilgiler bir yana bırakılırsa eser Kolombiya ile ilgili İslamofobik algıyı güçlendirici bir dille bir çok asılsız bilgi sunarak politik bir etki yaratma gayretindedir. Yazar, Kolombiya’nın kuzeyindeki (Wayúular) adlı bir yerli topluluğun örneğini vererek, “birçoğunun Müslüman olduğunu ve kendilerini Cihatçı ya da İslamcı

¹²¹ Leyla Bartet, “La guerra del golfo en la prensa Latinoamericana”, *El mundo árabe y América Latina*, ed. Raymundo Kabchi (Paris: UNESCO, Prodhufi, 1997), 418.

¹²² Fanny Ochoa Ochoa, “La lengua sagrada del Islam”, *LENGUAS DEL MUNDO* sayı 71 (2005):43-53, <https://revistas.utadeo.edu.co/index.php/RLT/article/view/548>

¹²³ Ochoa Ochoa, *La lengua sagrada*, 53.

¹²⁴ Jonathan Ritchey, *El Islam en Sudamérica*, Çev. Paulina Muñoz (Bilgi yok):16, erişim: 20 Mayıs 2018, https://movilicemos.org/sites/default/files/recursos/Religiones%20del%20mundo/Islam/El_Islam_en_Su_damerica..pdf

¹²⁵ <https://movilicemos.org/>

savaşçılar ilan ettiğini”¹²⁶ söylemektedir. Yazar ayrıca, “İran tarafından desteklenen Lübnanlı bir terörist grup olan Hizbullah ile ilişkilerini sürdürdüklerini ve yerli Wayúu nüfusuna dayanarak Latin Amerika için Hizbullah’ı kurduğunu”¹²⁷ belirtiyor.

Bunun içinde Ritchey, Wayúu nüfusunun Kolombiya’nın resmi hükümet kaynaklarında kolayca doğrulanabilen “Venezuela (170.000) ve Kolombiya’ya (135.000)”¹²⁸ dair bazı veriler sunmaktadır. *Ulusal İstatistik Nüfus Sayımı* (Departamento Administrativo Nacional de Estadísticas –DANE–) Ulusal Nüfus Sayım sonucuna göre Kolombiya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 270.413 kişinin Wayúu halkına ait olduğu kabul etmektedir.¹²⁹ Bu “La Guajira, topluluğunun toplam nüfusunun %98.03’üne tekabül ediyor. Cesar’ da %0.48 (1.293 kişi) ve Magdalena’da %0.42 (1.127 kişi) yaşıyor. Wuayuu nüfusu Kolombiya’nın bu eyaletlerinin %98,92’sine yoğunlaşmaktadır”,¹³⁰ Venezuela’daki Wayúu nüfusunun (Zulia ili) toplam nüfusun yalnızca %1,08’ine (2,909 kişi) tekabül etmektedir.

Bu tür yanlış beyanlar, Venezuela’da *Hizbullah Venezuela* adında bir grup olduğu iddiası ile de devam ediyor. Kolombiya’da bugüne kadar aşırılık yanlısı hiçbir İslami grubun kaydının veya izinin olmadığını vurgulamamız gerekiyor. Yazar, metni, Müslümanları Hristiyanlaştırmanın yollarını açıklamak için ‘Kiliseye öneriler’ adlı bir bölümle sonlandırıyor.¹³¹

Evanjelist türünde bir başka eser de M. David Sills ve Keving Baggett’e ait *Latin Amerika’da İslam’dır*.¹³² Sill, Güney Baptist Teoloji Semineri’nde Hristiyan misyonları ve kültürel antropoloji profesörüdür. Bu makale genel bir İslam tarihinden yola çıkarak, Latin Amerika’ya gelmesi ve kıtadaki genişlemesinden bahseder. Metin kültürel yanlışlıklar, genelleştirilmiş tarihsel veriler, sosyal basmakalıplar ve dini önyargılarla doludur. Metin, bir yandan İslam’ı kıta için tehdit olarak sunmaya ve diğer yandan da kıtayı İslam’ın ‘hayaletinden’ korumak için harekete geçirme misyonlarının

¹²⁶ Ritchey, *El Islam en Sudamérica*, 16.

¹²⁷ İbid.

¹²⁸ İbid.

¹²⁹ “Pueblo Wayúu”, Ministerio del Interior de la República de Colombia, erişim: 12 Nisan 2019, https://www.mininterior.gov.co/sites/default/files/upload/SIIC/PueblosIndigenas/pueblo_way_u.pdf

¹³⁰ “Wayúu”, Organización Nacional Indígena de Colombia, erişim: 12 Nisan 2019, <https://www.onic.org.co/pueblos/1156-wayuu>

¹³¹ Castellanos, “Conformación de la identidad árabe”.

¹³² M. David Sills and Kevin Baggett, “Islam en Latinoamérica”, *SBJT* 15.2 (2011): 28-41, http://equip.sbts.edu/wp-content/uploads/2011/09/4_sbjt-v15-n2_sills-baggett.pdf?_ga=2.219936030.641591334.1556802565-16476225.1556802565

zorunluluğuna odaklanmaktadır. Bu bağlamda, yazarlar şunu iddia etmektedir: “Batılı misyon ajansları yaratıcı erişim platformlarını beyinlendirirken, halkı Arap topraklarında ulaşılmayacaksa, en etkili yaratıcı erişim hemen yan tarafta olabilir”,¹³³ ifadesiyle İslam’ın Amerika kıtasında olduğu gerçeğine atıfta bulunmaktadırlar.

Hem Ritchey hem de Still’in metni, dini inanç idealini ve Latin Amerika’daki Müslüman topluluklarda Mesih’in sözünü ‘yerleştirmeye’ yardımcı olan misyonlar geliştirmenin önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.

Bir başka çalışma ise 2016 yılında Türkiye Diyanet Vakfı (TDV)¹³⁴ tarafından yayınlanan *Güney Amerika Raporudur*. Ayrıca bu kurum, Müslüman dini bayramları sırasında yapılan faaliyetlerde dini materyaller dağıttılar. Müslümanların dini festivallerinde, dini materyallerin yaygınlaştırılması için işbirliği yaptılar. Kolombiya’da ve Latin Amerika’nın geri kalanında farklı sosyal projeler yürütmenin yanı sıra. Bu rapor, Güney Amerika’da, Latin Amerika’da İslam’ın genel bir taslağını sunmaya çalışmaktadır.¹³⁵

Son olarak, akademik bir ortamda yazılmış olmasına rağmen, Oscar Valencia Potes (diğer adıyla Sheik Munir Valencia) in lisans tezi, akademik ve dini çalışmaların arasında bir noktada sınıflandırılabilir. Valencia Potes, İslam’ın Kolombiya’daki Buenaventura kentine gelişini ve gelişimini sosyo-dini açıdan ele almaktadır. Yazar İslam’ın Buenaventura limanına gelişini, gelişimini, dönüşümünü ve hareketin etnografik karakterini ele alır. Bu eser, Buenaventura’daki İslam topluluğunun ilk üyelerinin doğrudan tanıklığını ele aldığından dolayı önemlidir. Bu şekilde Valencia bu çalışma ile topluluğun sözlü tarihini ortaya koymuştur.¹³⁶

Ayrıca, Kolombiya ve İslami bağlamda Valencia’nın bu çalışması bazı tabuları yıktığından dolayı özel bir öneme sahiptir. Kolombiya bağlamında, hem bir azınlığın (etnik ve dini) bir parçasıdır hem de bir analiz konusu olarak değil, tarihsel bir anlatıcı

¹³³ Sills y Baggett, *Islam en Latinoamérica*, 39.

¹³⁴ “Toplumsal barış ve huzuru, toplumun dini, sosyal ve kültürel gelişimine yönelik her faaliyeti önemseyen Türkiye Diyanet Vakfı, yeryüzünde iyiliğin egemen olması misyonu, ülkemizde ve yedi kıtada insanlığın hizmetinde bir vakıf olma vizyonu ile hareket etmektedir.” Erişim: 11 Nisan 2019, <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/>

¹³⁵ Türkiye Diyanet Vakfı, *Güney Amerika Raporu*, (Türkiye: Türkiye Diyanet Vakfı, 2016) [https://tdvmedia.blob.core.windows.net/tdv/MedyaOdas%C4%B1/Raporlar/TDV%20-%20Raporlar%20-%20G%C3%BCney%20Amerika%20\(2016\).pdf](https://tdvmedia.blob.core.windows.net/tdv/MedyaOdas%C4%B1/Raporlar/TDV%20-%20Raporlar%20-%20G%C3%BCney%20Amerika%20(2016).pdf)

¹³⁶ Oscar Valencia Potes, “Factores sociales que incidieron en la constitución del Islam en Buenaventura” (Lisans, Universidad del Pacifico, 2014) <http://www.islamcolombia.com.co/inicio/TESIS%20DE%20MUNIR%202014.pdf>

olarak kendi hikayesini ve hareketinin hikayesini anlatmıştır. İslami bağlamda ise, Valencia, İran'daki Kum Üniversitesi'nde aldığı eğitimden dolayı, Şeyh'in kabul edilen tek Müslüman ve Afro soyundan gelen Müslüman liderdir. İslam'ın boyutuna bağlı olarak, Şeyh unvanı içinde tanınıyor veya tanınmıyor.

Son olarak, bu çalışma ülkedeki İslam Tarihinin gelişimi için temel kaynaktır, çünkü yazarın kendisi Buenaventura'nın İslami hareketini vurguladığından dolayı, bazı özelliklere sahiptir: a) Tamamen yeni Müslüman olmuş biri tarafından yeni yerlilerden tarafından yapılmıştır. b) "Kıtadaki tek Afro soyundan gelen Müslüman cemaatidir". c) Ülkedeki diğer Müslüman topluluklardan farklı olarak, bir getto oluşturmadılar, onları çevreleyen Müslüman olmayan topluluklarla doğrudan iletişime geçtiler.¹³⁷

2.2.4. Akademik Odak

Akademik çalışmalarda iki büyük grup keşfettik. Birincisi, Kolombiya'dan bahsedilen Latin Amerika bölgesi genel eserleri; ancak çalışmaların genel doğası gereği derin değillerdir. İkincisi, Kolombiya'da İslam'ın herhangi bir dalını, bölgesini veya dönemini incelemeye odaklanan kitaplar, tezler veya özel makalelerdir.

2.2.4.1. Genel Akademik Çalışmalar

Sadece akademik çalışmalarda değil, genel olarak bu tezin geliştirilmesinde istişare edilen tüm kaynaklar içinde, 1964 yılında Ankara Üniversitesi tarafından yayınlanan *İslam Dünyası. Dün ve bugün*.¹³⁸ Bu metinlerin en eskilerindendir. Bu eser, 1950 yılında Türkiye'ye göç eden Bulgaristan muhaciri Osman Keskiöglü tarafından yazılmıştır. Metne göre yazar, "gerek Kuzey ve gerekse Güney Amerika'da sayıları kesin olarak bilinmemekle beraber birçok Müslüman vardır"¹³⁹ iddiasına sahiptir. Ayrıca şunları da ilave eder Amerika'daki Müslümanların çoğu Sünni'dir. Şii ve Dürzi olanlar da vardır. Ahmediler burada da faaliyet göstermektedirler. Yer yer camiler yapılmaktadır. Son olarak da Kolombiya'da ki Müslüman sayısının 1000 olduğunu ifade eder.¹⁴⁰ Maalesef yazar bu rakamın kaynağını vermemektedir. Bu eser Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından yayımlandı, bu yazarın ilk eserlerinden biriydi, diğer eserler ile kıyaslanınca Kolombiya dışındaki bir uzman tarafından bu konu

¹³⁷ Valencia Potes, *Factores sociales que incidieron*, 74.

¹³⁸ Osman Keskiöglü, *İslam Dünyası. Dün ve bugün* (Ankara: Ankara Üniversitesi, 1964).

¹³⁹ Keskiöglü, *İslam Dünyası*, 60.

¹⁴⁰ İbid., 61.

hakkında yayınlanan ilk eserlerdendir. Çalışma tamamen akademik ve tarihidir. Raymundo Kabchi'nin 1997'deki ülkedeki Müslüman topluluklar hakkındaki ileride sözü edilecek olan eserine kadar eldeki nadir akademik katnaklar arasındadır.

1985 yılında Kemal H. Karpat, *Amerika'ya Osmanlı Göçü 1860-1914* adlı eserini yayınlamıştır. Burada, ana tema Latin Amerika'ya olan Suriyeli göçleri olmasına rağmen Latin Amerika' da İslam konusuna da değerli katkılar sunar. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu göç mevzuatı ve imparatorluğun sahip olduğu genel göç yasağı hakkında ipuçları verir. Diğer yazarlardan farklı olarak hem Hristiyanların hem de Müslümanların göç etmelerine sebep olan imparatorluğun ekonomik krizini inceler. Karpat, göçlerin temel sebebinin yalnızca dini çatışmalar olduğu tezini tam olarak desteklememektedir ve son olarak, göçmen nüfusun ve Amerika kıtasında karşılaştığı bazı zorlukların genel bir çerçevesini çizer.¹⁴¹

Karpat ayrıca, "Hristiyanlar Osmanlı göçünde büyük çoğunluğu oluştursa da, mevcut kanıtlar Müslümanların oranının oldukça büyük olduğunu, muhtemelen toplamın %15'inden %20'sine tekabül ettiğine değinir".¹⁴² Dolayısıyla bu eserin, XIX. yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında Amerika kıtasına gelen bazı Müslümanların izleri hakkında genel ipuçları verdiği işaret edilebilir.

Neredeyse yirmi yıl sonra, 2005'te Lindsay Jones tarafından koordine edilen *Din Ansiklopedisi* içinde 7. Ciltte Aminah Beverly McCloud tarafından yazılan *Amerika'da İslam*¹⁴³ adında bir bölüm vardır. Yazar, bölgedeki İslam tarihinin genel görünümünü ortaya koymaktadır. Sömürge dönemine geri dönüp, "Müslümanlar, 1501 gibi erken bir tarihte Yeni Dünyalara ulaşan ilk Afrika köleleri arasındaydı"¹⁴⁴ diyerek günümüzdeki belgelerin bunları kanıtladığını belirtir. McCloud, Afrika Müslüman Diasporasının Kuzey Amerika'dan Karayipler'e ve daha sonra Güney Amerika'ya doğru genişlediğini belirtir. Ayrıca, "Müslümanların, üç yüz elli yıllık bir süre boyunca kölelerin yüzde 10 ila 30'unu oluşturduğunu"¹⁴⁵ da ifade eder. Bu şekilde, McCloud'un çalışması bölgeye gelen Müslümanların çoğunlukla Arap kökenli olduğu fikrini biraz kırar; XIX. ve XX.

¹⁴¹ Kemal H. Karpat, "The Ottoman Emigration to America, 1860-1914", *International Journal of Middle East Studies*, cilt 17, sayı 2 (1985):175-209.

¹⁴² Karpat, *The Ottoman Emigration*, 183.

¹⁴³ Aminah Beverly McCloud, "Islam: Islam in the Americas", *Encyclopedia of Religion*, ed. Lindsay Jones (USA: Macmillan, 2005), 7:4682-4691.

¹⁴⁴ McCloud, *Islam*, 4682.

¹⁴⁵ İbid.

yüzyılların Arap göçleriyle oluşan ilişkiler yorumundan yola çıkarak, Afrika Müslümanları ile Latin Amerika arasındaki bağlantı olasılığına vurgu yapar.

2007’de, Isaac Caro’in *Latin Amerika’da İslami Çağdaş Kimlikler* makalesi yayınlandı. Bu makalede yazar, bu makalede yazar ‘Latin Amerika İslam’ı’ olarak adlandırdığı şeyin dört ana modelini tanımlamaktadır. Bunlardan ilki ‘Hint-Asya İslam’ı’; ikincisi, Güney Amerika ülkelerinde baskın olan ‘Arap İslam’ı’; üçüncüsü, ‘yeni Müslümanlar’, ki burada mühtedilere atıfta bulunur ve son olarak, bir ‘İslamcı eğilim’ ile ilgili azınlık niteliğindeki fenomen olduğuna değinir. Caro, İslam’ın çeşitliliğini ve dinin bölgede sahip olduğu gelişmeleri gösteren ‘Latin Amerika İslam’ı’ hakkında genel bir varsayımı açıkça sunmayı başarır.¹⁴⁶

Caro, “İslam dünyası etnik, dil, milliyet ve kültür yönünden çok çeşitlidir ve bizim, İslam uniter ve homojenik bir yapıdır diyemeyeceğimiz bir fenomenin neticesidir der”.¹⁴⁷ Bu şekilde, bu makale, Batı medyasının ürettiği İslamofobik kampanyalarda sunulan İslam’ın homojenliği iddiasını bozmayı başarır. Bazıları için İslam’ın heterojenliği kaçınılmaz olsa da bu makale terörizm iddialarından uzak olarak İslam’ın gerçek panoramasını göz önüne serer. Bunu da İslami hareketleri göz ardı etmeden fakat bir yandan da onları genellemeden yapar. Bu, Amerika kıtasında İslam’ın bütün yayılımını hem tarihsel hem de politik olarak en iyi sunan makalelerden biridir.

2009’da tarihçi Hernán G. H. Taboada’nın *XX. ve XXI. Yüzyılda Latin Amerika’da İslam* makalesi yayınlandı. Bu eser, Latin Amerika’da İslam’ın yeni tarihini tarihi bir perspektiften ele alıyor. Yazar, İslam’ın yayılmasında temel finansman kaynaklarından birinin Araplar olduğunu ve bu nedenle merkezlerin çoğunun kuvvetle Arap merkezli olduğunu iddia ediyor. Diğer taraftan ise, bölgede Arap merkezli bir eğilim olduğu aşikâr. Yazar, ticaretin Arap göçmenler arasında ortak bir model olduğunu belirterek genelleme hatasına düşüyor. Yazar ayrıca Arap topluluklarının yerleşmesi ile bölgedeki yasadışı bir ticaret arasındaki sözde ilişkiye de değiniyor. Taboada, Kolombiya, Maicao bölgesi, Buenaventura Limanı ve Pasto kentini bu yasadışı ticaret bölgelerine örnek olarak veriyor. Bir yandan, Kolombiya’ya gelen ve büyük bir kısmı Müslüman olmayan Maruniler; bunların çoğu ülkenin Karayip kıyılarına yerleştiğiniöte yandan Buenaventura Limanında, ‘Nation of Islam’ın etki alanı doğdu ve orada Arap

¹⁴⁶ Isaac Caro, “Identidades Islámicas Contemporáneas en América Latina”, *UNIVERSUM* sayı 22, cilt 2 (2007): 28-40.

¹⁴⁷ Caro, *Identidades Islámicas*, 30.

göçmenlerinin bu cemaate hiç bir etkisi olmadığını öne sürmektedir. Bu şekilde, Taboada'nın çalışmaları öğretici olsa da yazarın metni büyük ölçüde geliştirdiği bazı temelsiz iddialardan dolayı zararlı olabiliyor.¹⁴⁸

Raymundo Kabchi tarafından yenilenen bir çalışma olarak kabul edilebilecek ikinci derleme çalışması, María del Mar Logroño, Paulo G. Pinto ve John Tofik tarafından ortaklaşa düzenlenen *Ufuktaki Diğer Hilal: ABD latinlerinde, Karayiplerde ve Latin Amerika'da İslam* dır. Bu metin, Latin toplumlarındaki İslami deneyimlerin bir şekilde ya da bir başkasının bölgede İslam'ın kurulması için kıta üzerinde bir etkiye işaret eden bazı Müslümanların deneyimlerinin tarihsel bir kaydını yapmaktadır. Her ne kadar metin Kolombiya'da İslam hakkında özel bilgi sunmasa da bölgedeki Müslüman toplumun genel bir gelişme, evrim ve yayılma durumunun ve kıtada genel bir İslam panoraması ve onun ağlarını da gösteriyor.¹⁴⁹

2016 yılında, Velvet Rosemberg Fuentes, *Latin Amerika'da İslam Etütleri: Akademik Çalışmalar (1980-2010)* adlı makalesini yayımladı. Bu makale 1980 ile 2010 yılları arasında Latin Amerika'da İslam hakkında yayınlanan ve yazarın bizzat kendisinin Latin Amerika İslam'ı olmadığı üzerine uyardığı bir bibliyografi yorumudur. Fuentes, özellikle Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Küba ve Meksika üzerine odaklanıyor. Yazar, yayınların dağınık olduğunu, çoğunlukta kısa yazılar olduğunu ve geniş bir yayılmanın olmadığını söylüyor. Bu metin önemlidir, çünkü Arap-Müslümanların Latin Amerika'ya göçü ile ilgilenenler için bir çeşit kılavuz hükmündedir.¹⁵⁰

Son olarak, Ken Chitwood'un. Latin Amerika, Karayipler ve Amerika'daki İslam ve Müslüman topluluklar hakkında bir makalesi bulunmaktadır. Bu makalede Latin Amerika'daki İslami çalışmalar alanındaki mevcut literatürün kısa bir incelemesini sunmakta ve Karayipler ve Amerika, ana temalarını ve boşluklarını kaydetmektedir. Bu nedenle, bu makale bölgedeki İslami çalışmaların bilgi alanının genel bir durumunu sunar. Yazar anlatısını 4 ekseninde geliştirir: a) İberya etkileri; b) Batı Afrika'daki

---

¹⁴⁸ Hernán G. H. Taboada, "El Islam en Latinoamérica. Siglo XX y XXI", *Estudios Latinoamericanos* sayı 23 (2009): 85-103, <http://www.revistas.unam.mx/index.php/rel/article/view/49227/44279>

¹⁴⁹ María del Mar Logroño Narbona, Paulo G. Pinto ve John Tofik Karam ed., *Crescent Over Another Horizon. Islam in Latin America, the Caribbean, and Latino USA* (Austin: University of Texas Press, 2015).

¹⁵⁰ Velvet Rosemberg Fuentes, "El estudio del Islam en América Latina: trabajos académicos (1980-2010)", *Península* cilt XI, sayı 2 (2016): 123-141 <http://www.revistas.unam.mx/index.php/peninsula/article/view/56697/50295>

kölelerin etkileri; c) XIX. ve XX. yüzyıllar arasındaki göçler; d) İhtida.¹⁵¹ Son olarak, Chitwood, bölgedeki Müslümanların sayısındaki büyümeye ve farkındalığa paralel olarak, son 20 yılda, Latin Amerika ve Karayipler’de tarihî süreklilikler, çağdaş topluluklar, İslam ve Müslümanların çok yönlü dinamikleri üzerine odaklanan çok sayıda araştırma yapıldığını ortaya koymaktadır.¹⁵² Çalışma içinde oldukça iyi temsil edilen ise, bunun büyüme ve oluşma alanında bir bilgi alanı olduğudur.

2.2.4.2. Özel Akademik Çalışmalar

Bogota kentindeki Rosario Üniversitesi, Kolombiya’daki İslam tarihi üzerine çalışmaların geliştirilmesinde önemli bir yer tutuyor. Bu gelişim, *Teolojik Araştırmalar ve Dinler Merkezi* (Centro de estudios teológicos y de las religiones –CETRE–) ile Siyaset Bilimi, Devlet ve Uluslararası İlişkiler Fakültesi aracılığıyla oldu. 2005 yılında kurulan CETRE, dünyanın büyük dini geleneklerinin akademik çalışmaları ve aynı zamanda dinlerin çağdaş dünyadaki yansımaları üzerine çalışan ilk Kolombiya merkezidir; CETRE, Diego Giovanni Castellanos’un yazdığı 2010’da yayınlanan *Bogota’da İslam: ilk Varlığı ve Çeşitliliği* adlı kitabına da destek olmuştur. Ayrıca Siyasal Bilimler, Devlet ve Uluslararası İlişkiler Fakültesi; 2007 yılında María del Rosario García’ya ait *Kolombiya’da Müslüman Toplumun Oluşumu ve Kimliği* kitabını yayınladı.

Her iki eser de ülkedeki İslam tarihine etnohistorik bir katkıdır. Bu çalışmalar, İslam’ın Kolombiya’ya gelişini ve genişlemesini detaylı olarak sundular. Her iki çalışma da gerek Garcia tarafından koloni döneminden gün yüzüne çıkarılan arşivler gerek Castellanos tarafından bizzat Bogota İslam cemaati ile iletişime geçilmesi yönünden son derece önemlidirler.

María del Rosario García’nın¹⁵³ çalışmaları olan 2007 *Kolombiya’da Müslüman Azınlık ve Kimlikler* ve 2004 *Kolombiya’da Müslüman Azınlık ve Kimlikler, İşgal ve Toprakların Hispanik İdaresi* Kolombiya’da koloni döneminde var olan İslam cemaatinin ilk kaynaklardan ele alır. Ayrıca, yazar, İspanyol kolonisinin herhangi bir

¹⁵¹ Ken Chitwood, “El estudio del Islam y las comunidades musulmanas en América Latina, el Caribe y América: estado de campo”, *International Journal Latin American Religion* cilt 1 (2017):57-76.

¹⁵² Chitwood, *El estudio del Islam*, 59.

¹⁵³ María del Rosario García, “Identidades y minorías musulmanas en Colombia: ocupación y gobiernos hispánicos del territorio”, *DESAFIOS* sayı 11 (2004):108-139; *Identidades y minorías musulmanas en Colombia* (Bogotá: Universidad del Rosario, 2007); “Los musulmanes en Colombia”, *El Islam en América Latina*, ed. Zidane Zeraoui (México: Limusa, 2010): 167-187.

Moro izini İber Yarımadası'ndan temizlemek için geliştirdiği yasaları analiz eder. Garcia şöyle devam ediyor: “Amerikan İspanya’sı İspanya’nın bir uzantısı olduğu göz önüne alındığında, aynı önlemler burada da uygulandı. Katolik Isabella, Yahudi ve Müslüman nüfusun yeni fethedilen topraklara geçişini yasakladı”.¹⁵⁴ Yazar, Cartagena Engizisyon Mahkemesi’nde Müslüman olduğu için yargılanan siyah kölelere ait dört vaka bulgusunu belgeler. García ayrıca, “İslam’ın ritüel ve resmi dini uygulamalar alanındaki düşük görünürlüğü sayesinde, Yahudiliğe kıyasla, Moriskoların *takiyye* veya ‘tedbir’ uygulamasında daha büyük başarılar sağladığını”¹⁵⁵ belirtmektedir.

Kuşkusuz, makaleler Kolombiya’da İslam üzerine çalışma alanının geliştirilmesinde önemli bir rol oynadı, aynı zamanda sadece Kolombiya’dan veya Latin Amerika bölgesinden değil, bazı Arap ülkelerinden gelen makaleler de oldu. Buna bir örnek olarak, Ghada Omar Toson’un “*Santiago Gamboa’nın ‘Ulises sendromu’ ve ‘Bogota çiti’ Arap ve İslam Varlığı*”, her iki eser de Kolombiyalı yazar Santiago Gamboa tarafından Arap etkisi üzerine yazılmış edebi eserlerdir.

Bu makale her ne kadar tarihsel, sosyolojik ve antropolojik alanın dışında olmasına rağmen; yabancı uyruklu öğrencilerin ve profesyonellerin Kolombiya’nın Arap - Müslüman konulu literatürümüze olan ilgisini göstermesi açısından dikkat çekicidir.¹⁵⁶ Bununla birlikte, yazara göre, “romanlar üzerinde yapılan bir araştırma, genel olarak Araplara yapılan referansların, İslam’dan çok daha fazla olduğunu”¹⁵⁷ ortaya koyuyor, ki bu, Nobel Edebiyat Ödülü kazanan Gabriel García Márquez, Álvaro Mutis, Juan Gossain ve Héctor Abad Faciolince’de çokça görünür ve bu alaka daha çok Müslüman olan Araplarla değil, Maruni Araplar iledir.

Son olarak, diğer makaleler arasında Jean Paul Serrazin’in iki katkısı vardır; birincisi Lina Rincón’un beraberliğinde *Modernitede Değişim ve Farklılaşma Stratejisi Olarak İslam’a İhtida*; ve ikinci olarak Nicolás Tamayo’nun *Kolombiya’da İslami Olarak Yaşamak: Aşknlık Arayışının Tezahürleri*.

---

¹⁵⁴ García, *Identidades y minorías musulmanas*, 117.

¹⁵⁵ İbid., 126-127.

¹⁵⁶ Ghada Omar Toson, “La presencia árabe e islámica en *El síndrome de Ulises* y en *El cerco de Bogotá* de Santiago Gamboa”, *eHumanista / IVITRA* 6 (2014): 218-234. https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/secure.lsit.ucsb.edu.span.d7_eh/files/sitefiles/ivitra/volume6/2_15_toson.pdf

¹⁵⁷ Toson, *La presencia árabe e islámica*, 221.

Birinci makale, *Modernitede Değişim ve Farklılaşma Stratejisi Olarak İslam'a İhtida* da Etnografik ve rivayet gözlemlerinden, Bogota'da İslam'a geçmiş bazı insanları ele alır. Yazarlar ihtidaları sebeplerini, yeni dini kimliklerin inşasını ve mühtediye çevreleyen sosyo-kültürel çevre ile ilişkisini araştırmaktadır. Bu makale, Katolik Kilisesi'nin 'ileri derecede güvenilirlik kaybı' olarak adlandırdıkları temel alınarak kentteki dini değişimlerin bir analizini sunar; onlar Devletin laikleşmesi, Dini alanın çeşitlendirilmesi ve dini uygulamaların bireyselleştirilmesine özellikle vurgu yaparlar.¹⁵⁸

Daha ileride makalenin sonuç kısmını da oluşturacak olan bölümde bu ihtidalar modern dünyanın bir sonucu olarak onlara geçerli ve somut şeyler sunamamasından kaynaklandığını belirtir.¹⁵⁹ Bu makale, ülkedeki İslam'a geçiş olgusuna önemli bir katkı sunmaktadır. Özellikle, ülkedeki Müslüman cemaatlerin çoğunluğunun bu mühtediler tarafından yönlendirildiğine parmak basar.

İkinci makale *Kolombiya'da İslami Olarak Yaşamak: Aşkınlık Arayışının Tezahürlerinde* Sarrazin ve beraberinde Nicolas Tamayo¹⁶⁰, Sarrazin ve Rincón'un önceki eserlerindeki teklifi olgunlaştırdılar; bu şekilde, bu makalede yazarlar, bir grup Bogota sakinin 'İslami yaşamaya' karar vermelerinin nedenlerini analiz ettiğinde, kullanılan metodolojinin önceki araştırma ile aynı olduğunu gördüler. Ancak, bu kez tamamen teorik bir bakış açısıyla, modernliği sağlayan bu inanç krizini daha derinlemesine ele aldılar; araştırmalarının neticesinde "bu kişiler İslam'da, bilişsel, ahlaki, davranışsal ve duygusal yeni motivasyon ve yönelim kaynakları buldular ve bu onlara hayatlarında aşkın bir duygu verdi", yazarlara göre, aşkınlık, rasyonalist, kapitalist ve bireyci moderniteye karşı mühtedilerin kritik bakış açılarını geliştirdikleri bir kategoridir. Bu nedenle, bu makale modernite sorununu ve bireylerin doğru kararları alma konusunda kendilerini güvende hissetmelerini sağlama ihtiyacını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, yazarlara göre, bu mesele Bogota cemaatinin İslam'a geçişinin ana motivasyon kaynaklarından birisidir.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ Jean Paul Sarrazin y Lina Rincón, "La conversión al islam como estrategia de cambio y diferenciación en la modernidad", *Revista de Estudios Sociales* sayı 51 (2015):132-145.

¹⁵⁹ Sarrazin y Rincón, *La conversión al islam*, 142.

¹⁶⁰ Jean Paul Sarrazin y Nicolás Tamayo, "Vivir islámicamente en Colombia: manifestaciones de una búsqueda de trascendencia", *NÓMADAS* 46 (2017): 65-79.

¹⁶¹ Sarrazin y Tamayo, *Vivir islámicamente*, 66.

Kolombiya’da İslam çalışmalarına dair bir diğer önemli katkı ise daha önce bahsettiğimiz Diego Castellanos’a ait araştırma tezleri: *Maicao’da Arap- Müslüman Kimliğinin Şekillenmesi* ve *Buenaventura (Kolombiya)’daki Afro-Kolombiyalı Müslümanlar Arasındaki Din ve Etnisitedir*.

Gazeteci Daniella Restrepo Duarte’nin tezi, *Bir Kadının Gözünden Allah, Barranquilla’da İslam’a bir Yaklaşım*, Barranquilla¹⁶² kentinde Müslüman bir kadın olma gerçeği, kalıplaşmış ve gerçeklik arasındaki ilişkiyi analiz eder. Müslüman olmuş beş Kolombiyalı kadının hikâyelerini sunarken, özellikle günlük yaşam tarihi alanına katkıda bulunan bir metindir.¹⁶³

Aynı üniversiteden, Jonathan Ávila Muñoz’ın *Bogota Müslüman Cemaatinin İhtidaları Üzerinden Tasviri* konulu tezi *Bogota Hayır ve Yardımlaşma Derneği* (Asociación Benéfica Islámica de Bogotá), Al Reza cami, İstanbul cami ve *İslam Araştırmaları Merkezine* (Centro de Estudios Islámicos) ait cemaat oluşumlarını inceler. Ayrıca ülkedeki Genel İslam Tarihi ve başlıca cemaatleri ele alır.¹⁶⁴

Yazar, rivayet yoluyla Bogota’daki İslam’ın farklı evrelerinin ayrıntılı bir kronolojisini sunar ve 1990’larda Şiiilerin Bogota’ya gelmesinden dolayı ihtidaların önemli bir değere sahip olduğunu; çünkü “bu olay grubun marjinal bir vakıa olmasından sosyal bağlamda hayati ve kalıcı bir unsura geçişi haline gelmiştir”.¹⁶⁵ Yazar, Bogota’nın Müslüman topluluğunu gözlemledikten sonra “dinî olayların küreselleşme ve farklı bağlamlarda insanların kurulmasıyla ilgisi olduğunu doğruladığı sonucuna varmıştır”,¹⁶⁶ Ávila buradan yola çıkarak aynen Sarrazin, Tamayo ve Restrepo gibi Bogota’daki ihtida olayının Modernite ve Küreselleşme ile alakası olduğu kanısına varır.

Ve son olarak, katkıda bulunan tezlerden María Paula Acuña Pardo’nun, *Kolombiya Yasalarının Kapsamı Bogota’daki Müslüman Toplulukların Tanınmasının Siyasi ve Kültürel Dinamikleriyle İlgili Çalışmaları (1991-2013)*; başlıkta da belirtildiği gibi,

---

¹⁶² Barranquilla, Kolombiya’nın kuzeyinde, Karayip Denizi kıyısında bulunan bir şehirdir.

¹⁶³ Daniella Restrepo Duarte, “Allah visto con ojos de mujer. Una aproximación al Islam en Barranquilla” (Lisans, Pontificia Universidad Javeriana, 2011) <https://repository.javeriana.edu.co/bitstream/handle/10554/5724/tesis782.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁶⁴ Jonathan Ávila Muñoz, “Descripción de la comunidad musulmana de Bogotá a través de sus conversiones” (Lisans, Pontificia Universidad Javeriana, 2013) <https://repository.javeriana.edu.co/bitstream/handle/10554/12152/AvilaMunozJonathan2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁶⁵ Ávila Muñoz, *Descripción de la comunidad musulmana*, 32.

¹⁶⁶ İbid., 46.

Kolombiya'nın dini çeşitlilik konusundaki mevzuatını ve bunun, Bogota'daki Müslüman cemaatinin siyasi katılım senaryolarındaki sıklığını araştırıyor. Tez, bazı azınlık haklarını tanıyan, bireylerin çeşitliliğinin korunmasına ve dini kültürel özgürlük¹⁶⁷ alanındaki genişlemeleri tanıyan mevcut yasalar açısından önemli bir katkı sağlar. Bununla birlikte, aynı yazar, “yasalar, dini toplulukların tüzel kişilik prosedürleri için gereklilikler dışındaki mevzuattaki ilerlemelere yer vermediğinden dolayı yetersiz kalmıştır”¹⁶⁸ sonucuna varmıştır.

Son olarak ise, Kolombiya Hükümeti bu kez İçişleri Bakanlığı üzerinden 2015'te *İnanç ve Din Özgürlüğü, Hukuki Uygulama, Anayasadan İtibaren Uygulama Alanları* konulu belgede toplum içindedini alanı işgal eden tüm ilanlarla (yasalar, kararnameler, makaleler vb.) ilgili bir başvuru materyali sunarlar.¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ María Paula Acuña Pardo, “Alcances de la legislación colombiana frente a las dinámicas políticas y culturales de reconocimiento de las comunidades musulmanas en Bogotá (1991-2013)” (Lisans, Universidad Nuestra Señora del Rosario, 2015).

¹⁶⁸ Acuña Pardo, *Alcances de la legislación colombiana*, 45.

¹⁶⁹ Ministerio del Interior de la República de Colombia, *Libertad religiosa y de cultos. Ámbitos de aplicación práctica desde la Constitución, la ley y la jurisprudencia* (Bogotá: Ministerio del Interior de la República de Colombia, 2015)
https://www.mininterior.gov.co/sites/default/files/libro_def_2015_25_01_2015_1_mmm.pdf

BÖLÜM 3: ZORLUKLAR VE PERSPEKTİFLER

Bu son bölümde, bir yandan ülkeye yapılan Müslüman göçlerini ve Kolombiya'daki ihtida olgusunu, diğer yandan da Kolombiya'daki İslami çalışmalar alanında karşılaşılan zorlukları ve tarihsel bakış açılarını ele alacağız.

3.1. Kolombiya'ya Müslüman Göçleri ve İhtidalar

İslam, dünyanın en çok inananı olan ikinci dini ve Pew Araştırma Merkezinin *The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050* adlı çalışmasına göre ise, 2050 yılında “dünyadaki Müslüman sayısı neredeyse Hristiyan sayısı ile aynı olacak”.¹⁷⁰ Ancak, Ortadoğu İslam'ı ile, Afrika', Asya', Avrupa' ve Latin Amerika'daki İslam büyük ölçüde farklılıklar arz etmektedir. İslam, tarihi boyunca farklı ve çeşitli kültürlerde, coğrafyalarda, ırklarda ve toplumlarda gelişen heterojen bir dindir. Bu karışma ve sentez becerisini Kolombiya gibi İslam'ın geleneksel yayılma alanlarının çok uzağında da görmek mümkündür.

Bu araştırmanın ilk bölümünde de incelendiği gibi Kolombiya, tarih boyunca farklı topluluklardan etkilenen çok kültürlü bir ülkedir. XVI. yüzyıla kadar Amerika kıtasında yerli toplulukları yaşıyordu. Kristof Kolomb'un seyahatleri ve akabinde Amerikan topraklarını keşfi ile kıta ve dünyanın geri kalanı arasında sürekli ve kalıcı temas başladı.

İspanyol kaşiflerin XVI. yüzyılda şu anki Kolombiya topraklarına gelmesiyle, ilk Müslümanların da (Morolar) geldiğine inanılıyor. Daha sonra XVI. ve XVIII. yüzyıllar arasında, köle ticareti ve İspanyol fethinden sonra yerli nüfusun neredeyse tamamen yok olması neticesinde işçilere duyulan ihtiyaç nedeniyle, siyah Afrikalılar geldi. Onlar Kolombiya topraklarına gelen ikinci Müslüman grup olarak sayılabilirler.

He ne kadar pek çok yazar tarafından uzun süre Afrikalı kölelerin Müslüman olma olasılığı göz ardı edilse “Müslümanlara kafir olma şartı ile köle alıp satma izni veriliyordu veya ilk kez köleleştirildiklerinde kafir ilan ediliyorlardı”.¹⁷¹ Fakat bu kölelerin arasında Müslümanların da olması gerçeğini değiştirmedir. Genç kıtanın

¹⁷⁰ Pew Research Center, “*The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050*” (Pew, Abril 2 de 2015, 2015), 5 https://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/11/2015/03/PF_15.04.02_ProjectionsFullReport.pdf

¹⁷¹ Robien Blackburn, *The Making of New World Slavery. From the Baroque to the Modern 1491-1800* (London - New York: Verso, 1997):79.

sunduğu ‘ganimet’i kapma hırsı, “köle ticaretinin kıtadaki ana işgücü olarak büyümesini sağladı; iç bölgelerden çokça köle götürüldü ve Afrikalı şefler köleliğe karşı olan yasal yaptırımları çarpıtmaya başladılar”.¹⁷²

María del Rosario García ve Diego Giovanni Castellanos gibi yazarlar, Kolombiya’da sömürge döneminde (Amerika’nın keşfinden XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar) Müslümanları öne çıkaran pek fazla kaynağın bulunmadığını belirtiyorlar. Bununla beraber, bölgedeki mukayeseli çalışmaya göre, İber Yarımadası’ndan (Morolar) mühtedi Müslümanlar veya dönemin köleleştirme kurbanı olan Afrikalı Müslümanların da gelmiş olabileceklerini de göz ardı etmiyorlar.

Son olarak, XIX. ve XX. yüzyıllarda, kıtaya gerçek göçler gerçekleşecekti. Bu ise, göçün “bir insanın veya bir grup insanın, uluslararası bir sınırdan veya bir Devlettten hareketi olduğunu göz önüne alırsak, mesafesi, bileşimi ve sebepleri ne olursa olsun, mültecilerin, yerlerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin ve aile birleşimi de dahil olmak üzere başka amaçlarla hareket edenlerin göçü de dahil olmak üzere her türlü insan hareketini içeren bir nüfus hareketidir”.¹⁷³ Bu nedenle de İspanyol sömürgeciliği ve Afrikalı kölelerin gelişinin göç kavramı içinde sayılmadığını düşünülebiliriz.

XIX. ve XX. yüzyıllardaki Arap göçleri, önceki yüzyıllarda gerçekleşen Morolar ve Afrikalıların gelişinden daha fazla kayda sahip olduğundan dolayı; bu, ülkedeki İslam tarihinin ilk gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu zamana kadar incelenen materyallerin yetersiz olması göz ardı edilmemelidir, çünkü bu tezin geliştirilmesinde de görüldüğü üzere ve çoğu yazarın da söylediği gibi, Kolombiya’daki Arap göçleri ile ilgili çalışmalar Kolombiya’da İslam’ın gelişi, etkisi ve dini genişlemesi yerine, daha çok Maruni, Hristiyan Araplar ve onların ülkeye kültürel katkıları üzerinde duruldu. Her zaman, bu Arap göçleri genel olarak kültürel ve çoğunlukla ekonomik açıdan incelenmiştir. Dini, Hristiyan veya İslami açıdan değil.

---

¹⁷² Robien Blackburn, *The Making of New World*, 82.

¹⁷³ United Nations. International Organization of Migration, “Migration”, *Key Migration Terms*, erişim: 23 Nisan 2019, <https://www.iom.int/key-migration-terms#Migration>

3.1.1. Kolombiya’da Müslüman Göçünün Etkileri

Günümüzde ülkede yaşayan Müslüman cemaatin tarihi XIX. yüzyılın sonlarında –ve özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren– büyük ölçüde çeşitli Arap göçlerinin gelmesi neticesinde (özellikle Lübnan’dan, Filistin’den, Suriye’den) bunların ilk etkileri ile başlamıştır. Bu göçlerin etkileri, ülkedeki ilk üç Müslüman cemaatin ikisinin de görülebilir; birisi Bogotá şehrinde, diğeri Maicao şehrinde (üçüncüsünden daha sonra bahsedeceğiz).

Ülkenin başkentinde Filistinli tüccarlar 1979’da *Bogotá İslami Yardım Derneği’ni* (Asociación Benéfica Islámica de Bogotá) şehir merkezinde kurdular. Bu başlangıçta, cemaat için ibadethane (*mescit*) amacıyla kurulmuştur. Arap toplumunun (çoğunlukla Filistinliler) şehirde büyümesiyle, Cuma namazı ve kutsal Ramazan ayının kutlanması gibi dini ibadetlerini gerçekleştirmelerini sağlayacak bir buluşma yeri zaruri hale geldi. Bu durum neticesinde araştırmacı Diego Giovanni Castellanos’a göre *İslami Yardım Derneği’nin Mescidi*, uzun süre ‘Bogota Camisi’ veya sadece ‘Cami’ olarak biliniyordu.¹⁷⁴ “Başlangıçta, hem caminin hem de cemaatin Arap kimliği, kendi üyelerine odaklanmış ve toplumun geri kalanına bir İslam veya Müslüman görüntüsü sunmaktan uzak kalmıştır”.¹⁷⁵

Bogota İslami Yardım Derneği, Şehrin tarihi merkezinde bulunması, idari birimlere yakın konumu ve öncü cemaatlerden biri olması nedeniyle, ülkedeki İslam tarihinde belirleyici bir rol oynadı; burası, şehre gelen farklı göçmen Müslümanların ve İslam’a ilgi duyan Kolombiyalıların yoğunlaştığı yer haline geldi. Bu, onu “şehir merkezinde Müslüman grubun bulunduğu en büyük birinci ibadet alanı ve Kolombiya’daki en büyük ikinci dini mekan”¹⁷⁶ haline getirmiş oldu.

1980’de ise Kolombiya’da Karayipler’deki Maicao şehrinde, Diego Giovanni Castellanos’un 2007 tarihli *Maicao’da Arap-Müslüman kimliğinin oluşması* adlı araştırmasına göre çoğunlukla Lübnan’dan (özellikle Bekaa Vadisi)¹⁷⁷ gelen Arap cemaati tarafından *Maicao İslami Yardım Derneği* (Asociación Benéfica Islámica de Maicao) kuruldu. Maicao’nun nüfusu arttıkça buluşma yeri zarureti arttı. Ancak,

¹⁷⁴ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 128. Yaklaşık yirmi yıldır şehirdeki tek Müslüman toplanma yeri idi.

¹⁷⁵ İbid., 129.

¹⁷⁶ İbid., 130.

¹⁷⁷ Castellanos, “Conformación de la identidad árabe.”

Maicao İslam Yardım Derneği, Bogota'dakinin aksine, sadece bir ibadet yeri değildi; aynı zamanda 1987'de Arapça ve İslam öğretildiği *Kolombo-Arap Okulu 'Dar al-Arkam'* i kuruldu; ve nihayet 1997'de *Omar ibn el-Khattab 'Camii*, ülkenin ilk ve Latin Amerika'nın üçüncü büyük camisi oldu.¹⁷⁸

Castellanos'un araştırmasına göre, "Hıristiyan Arap göçmenlerine yıllar önce olanların aksine, Maicao'daki Müslümanlar, aralarındaki birliği ve topluma ait olma duygusunu korumaları için ve *Ümmet* olma bilincine dayanarak bu birliği sağlayacak kurumları kurdular".¹⁷⁹ Hem okul hem de cami, Arap ve Müslüman kimliklerini yayma, koruma ve çoğalmayı sağlayan yerlerdi.

Bu şekilde, *Bogota İslami Yardım Derneği* ve *Maicao İslam Yardım Derneği*, ülkede İslam'ın kuruluşunda temel topluluklardı çünkü bunlar Kolombiya'daki Müslümanlar için ilk buluşma noktalarıydı. Her iki topluluk da XX. yüzyılın ikinci yarısında ülkeye yapılan Müslüman göçlerinin birer neticesidir. Bu topluluklar Ülkede İslam'ı uygulama olasılığını gösterdiler ve yeni toplulukların oluşumunda ilk etkiyi yarattılar. *Bogotá İslami Yardım Derneği* örneğinde olduğu gibi İslam'a geçmeye karar veren ve daha sonra şehirde kendi topluluklarını kuracak olan Kolombiyalılar için ilk buluşma yeriydi. Ve de *Maicao İslam Yardım Derneği* örneğinde olduğu gibi ülkenin Karayip bölgesi ve Latin Amerika için bir referans noktası haline geldi.

Bu çalışmada yapılan gözlemlere göre, Pasto, Bucaramanga, Barranquilla, Santa Marta, San Andrés, Cartagena ve Valledupar'daki Müslüman cemaatlerin, aynı zamanda ülkeye gelen Arap göçleri sonucu ortaya çıkan cemaatler olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, ne yazık ki, bu toplulukların tümünün kökenleri ve gelişimleri hakkında tam bir bilgiye sahip değiliz.¹⁸⁰

Castellanos'a göre, "yerel düzeyde, bazı topluluklar güçlenerek diğer göç etme zorunda kalan cemaat üyelerine yardımda bulunmak amacıyla diğer şehirlerde şubeler oluşturdu".¹⁸¹ Buna bir örnek verecek olursak: Bucaramanga ve Valledupar

---

¹⁷⁸ İbid.

¹⁷⁹ İbid.

¹⁸⁰ Ülkedeki mevcut İslami topluluklar hakkında daha fazla bilgi için, bkz. Şekil 5. Kolombiya'daki Müslüman topluluklar - 2019.

¹⁸¹ Castellanos, "Conformación de la identidad árabe."

cemaatleri Maicao'dan bu şehirlere taşınan Müslüman Araplar tarafından oluşturulmuştur.

Başka bir örnek ise, kente tüccar olarak yerleşen Filistinli göçmenlerin girişimleriyle başlatılan Müslüman Pasto cemaatidir¹⁸²; böylece *Pasto İslam Merkezi*'ni (Centro Islámico de Pasto) ve *Bilal Camii*'ni kurdular, buraya Filistinli Omar Hüseyin başkanlık ediyor.¹⁸³

Göçlerin bir sonucu olarak Kolombiya'ya yerleşen bu Müslüman cemaatlerde ortak unsurlar tespit edilebilir. İlki, coğrafi olarak büyük veya ticari akış noktalarının yoğun olduğu şehirlerde konumlandılar (bkz. Şekil 4). Bu konum üç bölgeye ayrılabilir:

- a) Karayip kıyıları göçmenler için ana giriş noktalarından biri olduğu için Karayipler bölgesi (Maicao, Barranquilla, San Andrés, Cartagena, Santa Marta ve Valledupar); çünkü bunların bir kısmı ülkeye gemi ile geldiler ve ayrıca bu bölgede ticaret yapmak kolaydı,
- b) Başkent Bogota'da, ülkenin merkezi,
- c) Güney Batı, Ekvator sınırına olan yakınlık ve bu ülke ile ticari ilişkiler kurma olasılığı nedeniyle Pasto ve Ipiales şehirleri.

İkincisi, bu göçmenlerin çoğu Kolombiya'daki Maruni veya Müslüman Araplar, ticaret ile uğraşıyorlar ve bu onların neden büyük şehirlere yerleştiklerini de açıklıyordu. Üçüncüsü, küçük bir topluluğun kurulmasıyla birlikte, topluluğa bir ibadet yeri ve buluşma yeri kurulması gerektiği idi. Bu nedenle, çoğu topluluğun büyüklüğüne bağlı olarak (*Mescitten Camiye*) büyüyerek veya okullar, kültür merkezleri gibi diğer kurumlar kurmak için başlangıç noktası olarak hizmet verecek en az bir toplantı yerine sahiptiler.

Son olarak, ülkedeki Müslüman Arap göçlerinin etkisi açıkça 1970'lerde belirlenebiliyorsa da bu öncesinde Müslüman göçünün olmadığı manasına gelmez. XX. yüzyılın "ilk yarısında Maruni Arapların aksine. Bu Müslüman Araplar, dini inanç

¹⁸² Castellanos, *Islam en Bogotá*, 111.

¹⁸³ Centro Islámico de Pasto Facebook sayfası, erişim 25 Mayıs 2019, https://m.facebook.com/groups/141212492610455?group_view_referrer=profile_browser

entegrasyonu aramıyorlardı ve kendi dininden olanların azlığı düşünülduğünde, inançlarını özel olarak uygulamaya devam ettiler”.¹⁸⁴ Bu, topluluğun o dönemde konsolide olmasına izin vermedi; aksine, Kolombiya’ya gelen Müslüman nüfusun artmasına neden olacak Ortadoğu’daki, özellikle Lübnan ve Filistin’deki XX. yüzyılın ikinci yarısında siyasi, ekonomik ve sosyal değişimleri beklemek gerekecekti.

Müslüman göçlerin ülkeye olan etkisinin, özellikle Arap Müslümanlarından geldiği fikri, dünyadaki Müslüman nüfusun sadece “yaklaşık %20’sinin Arap olmasına rağmen doğmuş olabilir (Orta doğu ve Kuzey Afrika). Bununla birlikte, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi, Müslüman çoğunluğa sahip ülkelerin en yüksek yüzdesine sahiptir. Aslında, o bölgedeki 20 ülke ve bölgenin yarısından fazlasının yaklaşık %95’i Müslüman nüfusa sahiptir”.¹⁸⁵

Bu etki ilk olarak Kolombiya tasavvuru içinde Müslüman ve Arap kavramını eşanlamlı olarak birleştirmiştir. Çünkü ülkeye gelen müslümanlar başlangıçta Arap idi. Ancak, daha sonra göreceğimiz gibi, ülkeyi etkileyebilecek tek İslam tipi olmayacaktır.

3.1.2. Kolombiya’da Mühtedi Fenomeni

Kolombiya’daki yeni İslam tarihi, mühtedilerin ülkedeki mevcut Müslüman toplumunun bel kemiği olarak değerlendirilebileceğini gösteriyor. Beş asırdan uzun bir süre önce İslâm mesajı ülkeye İspanyol Morolar ve sonra da Kara Afrika Müslümanları vesilesi ile son iki yüzyılda da Araplar özellikle de Lübnan ve Filistin’den gelenler ile yayıldı; büyük ölçüde son 20 yılda da Kolombiyalı mühtediler tarafından güçlendirildi ve yayıldı.

Bu ihtida fenomeninde üç aşama tespit edilebilir.

- İlki, 1960 ve 1980 arasında Buenaventura cemaatinde,
- İkincisi, 1980 ile 2000 yılları arasında, özellikle Bogotá kentinde, yeni liderler ve yeni kurumsal teklifler ortaya çıkardı,

¹⁸⁴ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 111.

¹⁸⁵ PEW Research Center, *Mapping the Global Muslim population* (Washington: PEW, 2009): 1.

- Ve nihayet, 2000'den bu yana, Kolombiya'daki Müslüman olgunlaşması ile beraber ülke genelinde yeni ihtidalar ve önceki aşamalardaki cemaatlerin girişimlerinin etkisi.

3.1.2.1. Birinci Aşama: 1960-1980. Buenaventura Örneği

1974 yılında Kolombiya'nın güney batısındaki Pasifik Okyanusu'nda, Buenaventura limanında, *Kolombiya İslam Birliği* (Asociación Islámica de Colombia) kuruldu, bu Kolombiya'da resmen örgütlenen ilk Müslüman topluluktu ve tamamen Müslüman mühtediler tarafından kurulmuştu. İslami etkinin ilk 'Nation of İslam' fikirleri yoluyla bu limana gelmiş olması Buenaventurayı özel kılar.¹⁸⁶

Diego Giovanni Castellanos'un *Religion and Ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura* ile ilgili yakın tarihli bir araştırmasına göre, Buenaventura'nın İslam cemaatinin tarihi Belize'de doğan ABD vatandaşı Esteban Mustafa Meléndez'e dayanır¹⁸⁷. Meléndez "New Orleans'dan Şili'ye giden ve Buenaventura'dan geçen bir gemi nakliye firmasının çalışanıydı. Esteban Meléndez, bir ziyareti esnasında liman işçileriyle 'Nation of İslam' hakkında konuştu".¹⁸⁸

Castellanos araştırmasında Buenaventura İslam cemaatinin tarihini şu dönemlere ayırır:

- Birinci aşama (1960-1980): Esteban Mustafa Meléndez'in getirdiği 'Nation of İslam' fikirlerinin etkisiyle toplumun kökeni,
- İkinci aşama (1981-1991): Doktriner referansların kaybı neticesinde kriz, Sünniliğe yaklaşma ve kayma,
- Üçüncü aşama (1991-2002): Şiilik'in kabulü ve İran'a yakınlık, liderlerin yokluğu,

---

¹⁸⁶ Buenaventura Müslüman cemaatinin tarihi hakkında daha fazla bilgi için, danışın: Oscar Valencia Potes, "Factores sociales que incidieron en la constitución del Islam en Buenaventura" (Lisans, Universidad del Pacífico, 2014); ve Diego Giovanni Castellanos, "Religion and Ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura (Colombia)" (Yüksek Lisans, Florida International University, 2018).

¹⁸⁷ Castellanos, "Religion and Ethnicity," 50.

¹⁸⁸ İbid., 51.

- Dördüncü aşama (2002-günümüz): Buenaventura'ya döndükten sonra toplum liderleri tarafından kurulan iyi tanımlanmış bir kurumsal çerçevenin ortaya çıkması.¹⁸⁹

Buenaventura'daki Müslüman cemaati tamamen Kolombiyalı mühtedilerden oluşmakla birlikte, İslam inancı 'Nation of Islam' fikirleriyle ortaya çıktı. Bu yüzden, topluluğun içinden geçtiği farklı akımlar, temas ettikleri farklı İslam türleri ile ilgilidir. Castellanos'un araştırmasına dayanarak üç ana etki tespit edilebilir. Birincisi 1960'larda Esteban Mustafa Melendez ve 'Nation of Islam' fikirleriyle ilk etkisi, bu İslam'ın Buenaventura'ya gelişini işaret eden etki. 1979'da ikinci etkisi ise, Guyanalı Ahmed adında birisinin, "Buenaventura'ya geldikten sonra, Nation of Islam etkisini fark etmesi ve onları Sünni İslam'a dönüştürmeye karar vermesi".¹⁹⁰ Ve üçüncü etki ise 1979'da İran'daki İslam Devrimi'nin zaferinin ardından, Kolombiya'daki İran Büyükelçiliği, Buenaventura Müslümanları ile ilgilenmeye başladı. Daha sonra İran'daki Kum Üniversitesi'ne ve Arjantin'e burslu öğrenciler gönderildi, Castellanos'a göre, akabinde Buenaventura cemaati 1989'da Şiiliği kabul etti.¹⁹¹

Her ne kadar Buenaventura Müslüman cemaati gerçek manada İslam'ı yaşamaya çalışsa,¹⁹² da ancak on yıldan fazla bir süre sonra cemaatinüyeleri 1983 Ramazanında ilk kez oruç tuttular.¹⁹³ Buenaventura Müslüman cemaati, ülkedeki en eskilerden biri olmasının yanı sıra, ülkede tamamen Afrika kökenli, mühtedi ve Şii olan ilk Müslüman cemaattir. Bu cemaat, Cali ve Medellin'deki Şii cemaatin de desteğini almıştır.

Son olarak, şeyh Munir Valencia'nın da dediği gibi "bize göre bu olayın en ilginç tarafı kıtadaki bütünüyle Afrika kökenliler tarafından kurulan tek Müslüman cemaati olması. Bu nedenle, etnik ve dini unsurların yerel düzeyde birbirlerini karıştırıp etkileme biçimleri, Buenaventura'nın bu Şii cemaatini çok özgün bir hale getiriyor".¹⁹⁴

---

¹⁸⁹ İbid., 47-49.

¹⁹⁰ İbid., 56.

¹⁹¹ İbid., 59.

¹⁹² İbid., 54.

¹⁹³ İbid., 57.

¹⁹⁴ Valencia Potes, "Factores sociales que incidieron," 74.

3.1.2.2. İkinci Aşama: 1980-2000

Ülkedeki ihtida olgusunun bu ikinci dalgası 1980 ile 2000 yılları arasındadır, bu dönemde ülke genelinde farklı topluluklardan yeni liderler ve yeni öneriler ortaya çıkmıştır. Bu dönemin en önemli kurumlarından bazıları, özellikle Bogotá'da, mühtedi Müslümanlar tarafından başlatıldı.

Doğal olarak, bu dönemde İslam'a geçen Kolombiyalılar, ilk başta şehirde o zamanki tek İslami kurum olan *Bogotá İslami Yardım Derneği*'ne yaklaştılar. Ancak, bu süre zarfında, üç olay ile dernek ve bazı Kolombiyalılar mühtediler arasında kırılmalar başladı. İlk olarak, mühtedi Kolombiyalıların İslam'ı Müslüman olmayanlara ulaştırma ve tebliğde bulunmak istemeleri. İkincisi, Müslüman Arapların ya da doğuştan Müslümanların mühtedi Kolombiyalıları inançsız görmemeleri için Arap merkezli karakterden kurtulma çabası. Ve son olarak, Mühtedilerin Sünni olan *İslami Yardım Derneğinden* ayrılıp Şiilik veya selefizme geçmeleri.

Bu yüzden bazı Kolombiyalı mühtediler farklı alanlarla (akademik, resmi ve dini) temas kuran ilk kişiler oldular. Akademik ilişki, ülkedeki üniversitelerle oldu ve bu da İslam'ın incelenmesine ve kültürel olarak yayılmasına yardımcı oldu. Kolombiya Devlet kurumlarında İslam adına resmi alanlar geliştirmek amacıyla temaslar kuruldu. 1990'larda, dini konularda ülkede önemli anayasa değişikliklerinin olduğu da belirtilmelidir. İlk önce 1991 Anayasasının 19. Maddesi ile ve sonra da İnanç Özgürlüğü ve İbadet Haklarının geliştirilmesi ile ilgili düzenlemeleri belirlemeye çalışan 1994 tarihli 133 maddeler ile önemli adımlar atıldı. Ayrıca, bu Kanun, Kolombiya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığının dini kuruluşların kamu sicilini idare etmekten sorumlu olduğunu tespit etti. Bu tür dini temaslar dinler arası diyalogu geliştirmek ve desteklemek için yapıldı.¹⁹⁵

Bu şekilde, bu ihtida sürecinin en önemli katkısı, İslam'ın ülkeye açılması ve yayılması olmuştur. Ülkede İslamlaşma sürecini başlatanlar, İslam'ı Müslüman olmayanlara gösterecek ve yayacak kişilerin kendileri olduğunu anladılar.

Bu çalışma içinde yeni merkezlerin kurulması ve İslam'ın Kolombiya genelinde mühtediler tarafından yayılmasında öne çıkan birkaç şahsiyet var. Onlardan birisi,

¹⁹⁵ Acuña, "Alcances de legislación colombiana," 16-17.

Juventino Martínez Moncayo (Muhammad Sadiq), Buga'da (Valle del Cauca) doğdu, İran'da Kum'da Humeyni Medresesinde okudu. Mesleği doktortu ve 1987 yılında Müslüman oldu. İslam'ın ülkedeki gelişmesine, genişlemesine ve konsolide edilmesine katkıda bulunan çeşitli kurumlarda görev aldı. Önce 1993'te Julian Zapata ile beraber *Kolombiya İslam Kültür Merkezinde* vazife aldı. Sonra 2007 de *Al Reza Camisinde* bir İranlı ile beraber çalıştı. Son olarak günümüzde *Sakina Iwoka İslam Kültür Kooperatifinde* devam etmektedir.

Bir diğeri ise Julian Zapata, Los Llanos Orientales'de doğdu, 1990'da Müslüman oldu. Kum'daki Ayetullah Humeyni Medresesi'nde okudu ve İmam sıfatı ile Kolombiya *İslami Kültür Merkezi'nin* kurucu üyesidir. *Kolombiya İslami Kültür Merkezi* (Centro Cultural Islámico de Colombia), İslam'ı Kolombiya camiasına tanıtmak amacıyla 1993 yılında Bogotá şehrinde kuruldu.¹⁹⁶ Bu kurumun amacı tamamen Kolombiya'ya İslam'ı tanıtmaktır. Merkez hem kitap hem de burslarla İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği tarafından özel olarak desteklendi. Halen Barranquilla ve Villavicencio'da ki şubesi vardır. Kolombiya'da İslam kültürünün yayılması, dinler arası diyalog ve İslam'ın akademik açılımları bu merkezin yaptığı çalışmalar ile başlamıştır.

Aynı zamanda, onların arasında Kolombiyalı Şii mühtedi ve Jorge Tadeo Lozano Üniversitesinden sosyal iletişim mezunu Fanny Ochoa Ochoa da vardır. Ayrıca 1990'lı yıllarda İran Cumhuriyeti'ne eşi Julián Zapata ile beraber seyahat etmiş ve Kolombiya *İslami Kültür Merkezi'nin* eş kurucularından birisidir.¹⁹⁷

Diğeri yandan Carlos Enrique Sánchez García, ülkedeki en eski Müslümanlardan birisidir. 1939'da doğdu ve 1962'de Müslüman oldu. 1997'de *Santafé de Bogotá İslam Merkezini* kurdu, bu merkez İstanbul Camii'nin temeli oldu. Halen İstanbul Camii'nin direktörüdür ve İslam'ın Selefizm kolunu temsil eder.¹⁹⁸

Juventino Martínez, Julián Zapata ve Carlos Sánchez, hepsinin ortak noktası başlangıçta *Bogota İslami Yardım Derneği'nin* üyeleri idiler. Şehre gelen ve ibadet yeri arayan tüm

---

¹⁹⁶ İbid., 57.

¹⁹⁷ <http://fannyochoa.comunidadcoomeva.com/blog/index.php?/archives/2019/04.html>

¹⁹⁸ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 144-145 ve "Bogotrip, Capítulo 1: El Islam en Bogotá," YouTube video, 6:05, tarafından gönderildi "TVSAVi," 19 Ağustos 2014, https://www.youtube.com/watch?v=T_I9jKZrMPO

Müslüman türlerine açtı; bu Derneğin Müslüman olmayanlara İslam'ı anlatma ve yayma misyonu yoktu.¹⁹⁹

Ancak, bu dönemde yalnızca Bogotá şehrinde Kolombiyalı Müslüman liderler ortaya çıkmış değildir. Ülkenin başkentinde yaşananlardan tamamen farklı bir olgu olarak Maicao, Buenaventura ve Cali vakaları da var.

Maicao cemaati söz konusu olduğunda, ihtida olgusu atipiktir, çünkü birçok avantaja ve ülkedeki en büyük cemaate sahip olmasına rağmen, çok kapalı bir topluluk olduklarından dolayı ihtida süreci hep düşük düzeyde seyretmiştir Castellanos konuyla alakalı şöyle diyor:

“Maicao'nun Müslüman nüfusunu analiz ederken en dikkat çekici meselelerden birisi, mühtedi sayısının düşük olmasıdır. Bu nüfusu toplam Müslüman nüfusunun neredeyse yarısına ulaştığı Bogotá, ya da çoğunluğun Buenaventura olduğu gibi yerler söz konusu olduğunda, Maicao'da mühtedi Müslüman olan kişi sayısı 15 kişiyi geçmez ki neredeyse dört bin Müslümana sahiptir. Bu gerçeği büyük ölçüde açıklayan nedenlerin, ilki, Arapların yaşam tarzlarıdır ve ikinci olarak kent sakinlerinin kültürleri hakkında bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. (...) Öte yandan, Araplar, özellikle dinin tezahür ettiği dili konuştukları için İslam'ın mesajını korumaktan sorumlu olduklarını düşünüyorlar”.²⁰⁰

Arap Müslüman Maicao topluluğunun kapalı olmasına rağmen, buranın bir parçası olmayı başarabilen birkaç Kolombiyalı Müslümandan birisi, bölgedeki İslam'ı yayma çalışmalarına katkıda bulunan Pedro Delgado Moscarella'dır. Delgado, *Şehadet* getirmek için 1985 yılında Maicao şehrine geldi. Suudi Arabistan'daki Medine Üniversitesi'nde Arapça ve İslami bilimler okudu ve 25 yıl boyunca *Kolombiya- Arap Okulu Dar el Arkam*'da din öğretmeni oldu. 2010 yılında halen müdürlüğünü yaptığı Maicao *Ensar Vakfi*'ni (Fundación Ansar) kurdu. Delgado, başlangıçta Maicao'nun Müslüman Arap cemaatinin *Ensar Vakfi*'na güvenmediğini bir röportajda dile getirdi, sonra zamanla bunu kabul edip saygı duyduklarını belirtti. Delgado, *Ensar Vakfi*'nin Kolombiya Karayipler bölgesinde yayılan İslam'ın Arap olmayla aynı olduğu fikrini

¹⁹⁹ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 136, 145, ve 153.

²⁰⁰ Castellanos, “Conformación de la identidad árabe”.

değiştirmede çok hizmet ettiğini vurguluyor. Delgado'nun çalışmaları, bölgedeki Müslüman olmayanlara İslam'ın götürülmesini sağlamıştır.²⁰¹

Buenaventura şehri örneği daha önce de açıklandığı gibi tamamen mühtedilerden oluşan bir cemaate sahip olduğu için özeldir. Bu cemaat, doğal olarak dış etkilere maruz kalmasına rağmen, Kolombiya'daki diğer Müslüman topluluklardan tamamen farklı bir gelişme göstererek, kendi karakteri altında oluşturulmuş bir İslamiyet'e sahipti. Bu nedenle, en baştan sonuna kadar Buenaventura cemaatinin yalnızca Kolombiyalılar tarafından oluşturulmuş olmasına rağmen, 1980 ve 2000 arasındaki dönemde, Buenaventura'daki Müslüman toplumun en önemli liderlerinden ikisinin ortaya çıkardığını belirtmek önemlidir.²⁰²

Bunlardan ilki, Buenaventura'daki cemaatin bugüne kadarki en önemli lideri olarak önerilebilecek olanlardan biri, Oscar Valencia Potes'tir (Şeyh Munir Valencia). Buenaventura'da doğdu ve 1985'te Müslüman oldu. 1989'da Şii İslam'ı öğrenmek için Arjantin'e gitti; daha sonra 1991-2000 yılları arasında İran'daki Kum Üniversitesi'nde İslam İlahiyatı okudu ve şu anda *Kolombiya Peygamber Şehri İslami Kültür Merkezi'nin* (Centro Cultural Islámico de Colombia La Ciudad del Profeta) dini lideri ve Buenaventura'da *Peygamber Şehri Caminin* (Mezquita Ciudad del Profeta) 2000 yılında onun yönetimi ile kuruldu. Ayrıca Cali kentindeki Şii cemaatinden ve Medellin'deki *Kolombiya İslam Cemaatinden* (Comunidad Islámica de Colombia) dini destek almaktadır.²⁰³

Buenaventura cemaatinden çıkan bir diğer lider ise, 1985 yılında İslam'ı kabul eden Javier Alcides Orobio Murillo (Abdul Karim)dur. 1996 yılında Cali şehrinde kurulan *Kevser İslam Vakfının* (Fundación Islámica Kauzar) bir üyesidir. Ayrıca Şii İslam'ın Latin Amerika'da yayılmasına katkıda bulunmak için İranlı yayıncılar tarafından yayınlanan birçok kitabın çevirmenliğini yapmıştır.

---

²⁰¹ Centro Cultural Islámico Canario, "Entrevista a Pedro Delgado Moscarella", *Programa radio 2 luces* (Kanarya Adaları: 14 Ekim 2013), erişim 28 Nisan 2019, http://www.nurainmagazine.info/radio2lucos/index.php?option=com_k2&view=item&id=1196:entrevista-al-sr-pedro-delgado-

²⁰² Castellanos, "Religion and Ethnicity".

²⁰³ Castellanos, "Religion and Ethnicity"; Valencia Potes, "Factores sociales que incidieron,"; ve websitesi Islamic Community firm Buenaventura – Colombia, erişim 20 Mayıs 2019, http://islamcolombia.com.co/index_archivos/centro%20culturales%20islamicos%20de%20colombia.htm

Bu kişi, kurum ve faaliyetler sayesinde seksenlerden itibaren, Müslümanların sayısı azar azar artmaktadır.²⁰⁴ Bu yüzden (1980-2000) bu dönemde, tüm ülkede yeni cemaatler Kolombiya'da İslam'a geçişleri hareketlendirdi. Sadece İslam'ı tebliğ değil, ülkedeki İslam tarihinin akademik bilgi açısından inşasına da vesile oldular. Bu nedenle 1990'lardan itibaren, Bogota'daki *İslami Araştırmalar Merkezi*, *Santafé'de Bogota'daki İslami İnanç Merkezi*, Cali'de *Kevser İslam Vakfı* gibi yerler İslam tebliğini yaymışlardır. Mühtediler tarafından yürütölen bir proje olmasa da ülkenin Müslüman cemaati için çok önemli olan, 1997'de Maicao'da Müslüman Araplar tarafından yapılan *Omar Ibn Al-khattab Cami'si* de açılmıştır.

Son olarak, *Bogota İslami Yardımlaşma Derneęi* ve *Maicao İslami Yardımlaşma Derneęi* bu dönemde, farklı motivasyonlarla İslam'a gečen birçok Kolombiyalı için ilk temas noktası olarak hizmet ettilerse de ülkedeki İslam'ın yayılmasına aktif olarak katılmadılar. Bu noktada etkileri misyonerlikten çok dini manada servis hizmeti ile sınırlı kaldı.

3.1.2.3. Üçüncü Aşama: 2000- Günümüz

Ülkedeki ihtida olgusunun bu üçüncü aşaması 2000 yılından günümüze kadar olan kısımdır. Bu aşama řu kısımlardan oluşur

- 1) Kolombiyalı İslam cemaati daha olgun bir topluluktur.
- 2) Bu son dönemde (en azından kurumsal düzeyde) cemaat daha çok genişlemiştir ve řu anda ülkenin 14'ten fazla şehrinde 40'tan fazla kurumu vardır (bkz. Şekil 5).
- 3) Bu, birçok ihtidanın kaydedildiği dönemdir. Birincisi, 11 Eylül 2001'de İslam, Müslüman, Allah ve Kur'an kavramları hem olumsuz hem de olumlu manada dikkat çekti. Bunda hızla etkisi artan digital kaynaklar etkili tartışmasız bir etki yarattı.
- 4) Bu ihtidaların son döneminde ise Kolombiya'daki tüm İslami kurumlardaki mühtedilerin önceki aşamada yürüttükleri çalışmaların sonuçları görölmeye başlandı ve bu etki süreklilik kazandı.

²⁰⁴ Castellanos, *İslam en Bogotá*, 129.

Kolombiya İslam cemaatinin gösterdiği olgunlaşma kurumsallığında ve ülkedeki sosyal, kültürel, politik ve dini seviyelerdeki varlığında açıkça görülebilir. Hem *Bogota İslami Yardım Derneği* hem de *Maicao İslami Yardım Derneği'nin*, İslam tebliği için liderlik etmekten veya İslam'ın yayılmasını kendi çıkarları için kendi kurumlarını geliştirmekten sorumlu oldukları düşünülebilir. Bu kötü anlamda değerlendirilmemelidir, çünkü bu ilk kurumların çeşitli nedenlerle (sosyal, politik ve ekonomik) kendi ülkelerinden göç ederek öz kültüründen büyük ölçüde farklı bir ülkede yaşayarakve yeni bir ülkede her şeye yeniden başlamak zorunda kalan Arap göçmenler tarafından yönlendirildiği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, hem *Bogota İslami Yardım Derneği* hem de *Maicao İslam Yardım Derneği'nin* İslam'ı Kolombiyalılara yaymaya odaklanmaları yerine sadece kendi kültürlerini korumaya çalışmaları normaldir. Her halükârda, ilk aşamadaki kurumlar bunu yapmasa da ikinci aşamadaki Kolombiyalı mühtedilerin çoğu yalnızca Müslüman toplum için buluşma ve dua yerleri yapmak yerine dini yaymaya ve gayrimüslimlere tanıtmaya da gayret ettiler.

İkincisi, bu son dönemde toplumun en büyük genişlemesi olan kurumların patlaması olarak düşünülebilir; bunlar araştırma ve ibadet merkezleri olarak değil, aynı zamanda farklı şehirlerde organik olarak konumlandırılan yerler olarak çalıştığından, medyanın yanlış mesajı üzerinden alınan yanlış İslam mesajını da düzelmeye çalışmışlardır. Önceki aşamalarda olduğu gibi bu üçüncü aşamada, önemli şahsiyetler ortaya çıkmıştır ki bunlar ülke genelinde Pereira ve Villavicencio'da olduğu gibi yeni Müslüman cemaatler kurmuşlardır.

Bu şahsiyetlerden birisi Gabriel David Herrera Escobar'dır (Dawud Abdul-Ghafur Herrera Al-Colombi). 1977'de Pereira'da doğdu ve 2015'te aynı şehirde öldü. 2000 yılında, küçük kardeşi vesilesiyle İngiltere gezisi sırasında İslam'a geçti. *Pereira İslami Kültür Merkezi'ni* *Mescid-i Naim* (Centro Cultural Islámico de Pereira. Masjid Al-Naim) kurdu. Pereira kentinde ilk Müslüman cemaati olmuştur. Herrera ayrıca, İslam tebliğinin ülkede ve Latin Amerika'da geliştirilmesi ve yayılması için çalıştı.²⁰⁵

Başka bir şahsiyet ise Marlon Cantillo Borrero (Marlon İbrahim Hussein)²⁰⁶ dur, Barranquilla'da doğdu. 2000 yılında İslam'a geçti. 2011 yılında Bogota'daki ana merkezi olan *Kolombiya Ehli Beyt İslami Kültür Evi'ni* (Casa Cultural Islámica Ahlul

²⁰⁵ <http://latinmuslimassociation.com/dawoodherrera/>

²⁰⁶ <http://es.abna24.com/706924/print.html>

Bayt Colombia) kurdu. Bu merkezin ayrıca Medellín, Barranquilla ve Huapi - Cauca'da ofisleri vardır; Cantillo ayrıca *İmam Cafer Sadık İslam Okulunun* (Escuela Islámica Imam Yafar as Sadiq) kurucusu ve yöneticisidir.²⁰⁷

Ne yazık ki, bu araştırma süresince, ülkedeki farklı İslam cemaatlerinde bulunan farklı liderleri bir araya getiren herhangi bir araştırma veya örgüt bulunamamıştır. Bu nedenle, burada belirtilen bilgiler kesin veya tek olarak tanımlanamaz. Son zamanlarda Müslüman olma olgusu üzerine birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, bunlar Müslüman toplumun tarihsel gelişimi yerine esas olarak Bogota kentindeki ihtidaların sebeplerine odaklandı.

Bilgiye erişimdeki zorluklara rağmen, bunun daha fazla ihtidanın kaydedildiği dönem olduğu düşünülebilir. 11 Eylül 2001'de İslam, Müslüman, Allah ve Kur'an kavramları hem olumsuz hem de olumlu yönden dikkat çekmiştir. Kolombiyalı cemaatlerin çoğunun, ülkeye sosyal ve dini olarak olumlu katkıda buldukları vakalar vardır; Bununla birlikte bazı şiddet eylemleri de dikkat çekmektedir. Castellanos'un aktardığına göre "Daniel olarak bilinen yerli bir Wayúu, İslam hakkında sınırlı bilgisine rağmen, Venezüella'da İslamcı grup Hizbullah'ın bir türevini kurmaya çalışır, üzerinde patlayıcı bir düzenekle Wayúu kabilesinin özerkliğini savunan demeçleri bir internet sitesinde yayımlar".²⁰⁸

Öte yandan, şu anda Latin Amerika ve Kolombiya'da İslam'ın ilerleme durumu olgusu önceki yılların aksine Müslümanların bölgeye göç etmesinden kaynaklanmadı; bu hem dünyada hem de Latin Amerika'da görülen genel bir durumdur.

Jean Paul Sarrazin, Lina Rincón, Nicolás Tamayo ve Jonathan Ávila Muñoz gibi yazarlar bu olayı Bogotá şehrinde incelediler. Bu araştırmalardan ve bazı Kolombiyalı yeni Müslüman liderlerin tanıklıklarından, İslam'ın Kolombiyalıların ilgisini çekmesine neden olan durumlardan bazıları şunlardır:

- a) İslam, mantıklı bir din olarak kabul edilir. Zaman ve mekân açısından çok müsaittir.

---

²⁰⁷ <https://islamcol.com/>

²⁰⁸ Castellanos, "Conformación de la identidad árabe".

b) İslam, birçok Kolombiyalı ve Latin Amerikalı için kapitalizm, emperyalizm, Avrupa merkezliği, Batıcılık ve Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı politik bir pozisyon temsil eder.

c) Kolombiyalıların çoğu, İslam'ı ilginç buluyor, çünkü kutsal metinlerin yorumunu dini bir elite tekelleştirmiyor çünkü Allah ile doğrudan temas kurma imkânı var. Bu biraz da Katolik kilisesinin tükenişi ile ilgilidir.

d) İslam'da Batı düşüncesinin getirdiği tüketici ve materyalist toplum yapısı yerine ahlâkı tekrar bulma fırsatı yakaladıklarına inanıyorlar.

Son olarak, bu son dönemin dijital küreselleşme çağının bir parçası olduğunu vurgulamak gerekir; bu, her tür bilgiye erişime izin verir ve ayrıca “küreselleşmenin sanal aracı her yere nüfuz eder ve küresel bir köy vizyonunu destekler”.²⁰⁹ Ki bu da *Ümmet* fikrinin büyük etki uyandırmasına katkı sağlamıştır.

Ayrıca Kolombiya Devleti ile ilgili olarak, Maria Paula Acuña'nın araştırmasına göre, “siyasi katılım olarak, İçişleri Bakanlığı, ve Diyanet İşleri Ofisi'nde Julián Zapata, Fanny Ochoa vedîğler dini liderleri, girişimi ile İnanç, Vicdan ve Dinler arası Danışma Komitesi 2009'da kuruldu”.²¹⁰

Ancak, Kolombiya'daki Müslüman cemaatinin yakın zamandaki büyümesinin büyük oranda dönüşümlerden kaynaklandığı gerçeğine rağmen

“Sadece Araplar değil, genel olarak İslamcı ülkelerden gelen ve genellikle, genç erkek kardeşler olarak kabul edilen İslam ülkelerinden gelen göçmenler doğuştan Müslümanlar adına mevcut korumacı havayı hala sürdürmektedir. Bu durum, her durumda doğru olmasa da, Müslüman bölgelerden gelen ve İslamı doğuştan uygulayan, daha fazla dini bilgiye sahip olacak olan göçmenlere dine bağımlı olduğuna dair yaygın görüşlerden kaynaklanmaktadır.”²¹¹

²⁰⁹ “Aldo Ferrer (1998):161”, Fernando Morales, “Globalización: conceptos, características y contradicciones”, *Reflexiones* cilt 78, sayı 1(1999): 4, <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4796216>

²¹⁰ Acuña Pardo, “Alcances de la legislación colombiana,” 33.

²¹¹ Castellanos, *Islam en Bogotá*, 129.

Son olarak, bu çalışma boyunca görülenlere göre, çoğu durumda dönüşümlerin “İslami bir kimliğin benimsenmesinin, onları dışlayan baskın değerler sistemi ile ilgili bir başkalık gösterme gereği ile doğrudan ilgili olduğunu yansıttığı düşünülebilir”.²¹²

3.2.İslam’a Yönelik Güncel Politik Algı ve Akademik Çalışmalara Etkileri

Latin Amerika’da İslam hakkında konuşmak, birkaç yıl öncesine kadar izole edilmiş bir duruma benziyordu ya da basit bir örnekle sadece Brezilya veya Arjantin gibi ülkeler ile sınırlı kalıyordu; bunun nedeni, bazı Müslüman toplulukların ve bazı İslam hükümetlerinin bölgedeki İslam’ı koruma ve yayma çabalarına rağmen, bölgedeki Müslüman topluluklarının sayı olarak sınırlı kalmasıdır. Her ne kadar 11 Eylül 2001’de Birleşik Devletler ‘de olanlar, İngiltere ve İspanya’daki saldırılar Müslümanlarla İslam hakkında düşmanca bir algı yarattı ve Batı dünyasının geri kalanında olduğu gibi Latin Amerika ülkelerinde de bu ‘tehlikeli’ ve ‘şiddet yanlısı’ Müslüman öteki imajı pekişti. Bu aynı zamanda İslam’ın farklı alanlardan (siyasi, dini, akademik ve kişisel (inanç)) olan derin ilginin artmasına olanak tanıdı.

Tarihsel perspektiften ve Michel de Certeau’ya da uygun olarak, duyurma mekanizması iki işlevlidir, çünkü “yalnızca bir üretime izin veren ve diğerlerini yasaklayan bir kompleksin parçasıdır”.²¹³ Bu nedenle, yazar konjonktür ve sık rastlanan sorunlar sayesinde bunun bazı araştırmaları görünür kıldığını iddia eder. Bu durumda, konjonktür 11 Eylül 2001’dir ve ‘ortak sorun’ İslam’dır. Bu durum onunla birlikte yalnızca Kolombiya’daki İslam toplumunun genişlemesini değil, aynı zamanda İslam çalışmalarının akademik açılmasını da getirdi; bu çalışmada da gördüğümüz gibi, María del Rosario García ve özellikle Diego Giovanni Castellanos gibi yazarlar tarafından tarihsel açıdan kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Böylece, ülkedeki İslam tarihi üzerine bir araştırma yaptıktan sonra ve İslam’ın Kolombiya’ya nasıl ulaştığı, geliştiğinin ve araştırma şeklinin tarihsel kayıtlarını belirledikten sonra; bu çalışma alanının şu anda ortaya koyduğu zorlukların ve perspektiflerin ne olduğunu belirlemek esastır. Aynı zamanda, Kolombiya’da İslam hakkında çalışılmamış ve araştırılmaya devam eden konuların şimdiye kadar çalışılan konulardan daha fazla olduğunu da söylemek gerekir.

²¹² Gilles Keppel, *Al oeste de Alá: la penetración del Islam en Occidente* (Barcelona: Editorial Paidós, 1995), 28.

²¹³ de Certeau, *La escritura de la historia*, 81.

3.2.1. Historyografik Zorluklar

Kolombiya’da İslami araştırma alanında en sık kullanılan perspektiflerden birisi Doğu-Batı, İslam-Hristiyanlık arasındaki düşmanlıklardır. Edward Said, Oryantalizm hakkında “Doğu ile alakalı onu kolektif bir kurum olarak tanımlanıp analiz etmek, bu konuda açıklama yapmak, onunla ilgili pozisyonları kabul etmek, öğretmek, sömürmek ve onun adına karar vermektir; Kısacası Oryantalizm, Doğu’ya egemen olmak, onu yeniden yapılandırmak ve onda otorite sahibi olmak isteyen bir Batı tarzıdır”²¹⁴ der.

Eğer bu perspektifin önemini göz önünde bulundurursak ve terörizm ve İslam fobiye doğuran oryantalizm, batıcılık, Avrupa merkezilik, kapitalizm gibi negatif etkiler yayan unsurlardan dolayı, inceleme alanını genişletmesi gerekmektedir zira ülkedeki İslami araştırmalar bu ikili imaja cevap verme sığınağına indirgenmiş durumdadır.

Bu, ülkedeki İslam Tarihinin akademik çevrelerde gelişmesinde kısıtlayıcı olmuştur, çünkü Kolombiya Müslüman cemaati, yalnızca yerel kökenli yerel toplum süreçlerini ve toplumun gelişimini bir yana bırakarak, Doğu-Batı’nın küresel düşmanlığına bağlanmıştır. Mesele Doğu-batı kategorisinin gereksiz olduğu değildir; Kolombiya’daki İslam alanındaki çalışmaların bu mantık doğrultusunda ele alınarak iki imaja indirgenmiş çalışmalar olduğuna işaret ediyoruz.

Bu şekilde, bu çalışma alanının sunduğu en büyük zorluklardan biri, analiz perspektiflerinin genişletilmesidir, çünkü historyografik çalışma “bir yerin neticesidir”,²¹⁵ yani araştırma “konuştuğu yerin ve içinde bulunduğu alanın özgüllüğünü”²¹⁶ ortaya koyan bir söylemdir; Kolombiya’daki İslam tarihinin anlatımının, kendi gerçekliğimize uygun modellerle kendi sesinden yapılması esastır. Bu, araştırmayı, Kolombiya gerçekliğine uymayan basit dış çatışmaların veya dayatılan modellerin kopyalarının ötesine götürür.

Doğabilecek güçlükleri çözmek, çalışma alanını geliştirmek ve güçlendirmek için üçyaklaşım öneriyoruz. Birincisi, yerel ve bölgesel tarih ile ilgilidir; şöyle ki:

²¹⁴ Edward Said, *Orientalismo*, Çev. María Luisa Fuentes (España: De Bolsillo, 2008), 21.

²¹⁵ de Certeau, *La escritura de la historia*, 76.

²¹⁶ *Ibid.*, 67.

“Bölge, çeşitli ölçeklerde gözlemlenebilir bir gerçekliktir, açık ve karmaşık bir sistemdir, Fransız bakış açısına göre yapısal olabilir, uzay ve zaman içinde var olan, işlevsel ve topluluk unsuruna sahip bir birim ‘kültür’, bölge bir ‘kültürel’ topluluğun yerleştirildiği bir alan olacak şekildedir. Uyum açısından ise uyum formlarının ve faktörlerinin bir araya geldiği bir homojenlik ve heterojenlik ayrımının ortaya çıkmasıdır”.²¹⁷

Kolombiya, bölgesel sınırları tarafından yoğun bir şekilde işaretlenmiş bir ülkedir; bu, bir konunun veya topluluğun, ülkenin belirli bir yerine yerleşmiş olarak, yalnızca o operasyon yerinden belirli deneyimleri belirlediği anlamına gelir. Ülkedeki İslam çalışmaları alanında, bu yaklaşımın gelişimi esastır, çünkü ülkenin on dört şehrinde bulunan ve şu anda kırktan fazla olan farklı Müslüman topluluklarını incelemeye yardımcı olacaktır (bkz. Şekil 5). Bu çalışma İslam ve Müslüman türlerinin, kökenlerinin, ihtida için sebeplerinin tanımlanmasına vesile olacaktır.

Yerel çalışmalarda bugüne kadar gördüğümüz Diego Giovanni Castellanos ülkedeki en eski üç Müslüman cemaat araştırmalarında muazzam bir performans sergiledi²¹⁸; bu cemaatlerin her birinde İslam, farklı bir türde, süreçte, vizyonda ve gelişmede temsil ediliyor. Şimdiye kadar bunun en özgünü Buenaventura cemaatidir.

Malesef bu bölgesel vizyon eksikliği, ülkenin geri kalanındaki İslami cemaatlerinde araştırılmasına izin vermedi (Barranquilla, Bucaramanga, Cali, Cartagena, Medellín, Pasto, Pereira, San Andrés Adası, Santa Marta, Valledupar). Bu araştırma ve çalışmaların çoğu esas olarak ülkenin başkentindeki Müslüman cemaatleri, özellikle *Bogota İslami Yardım Derneği, Kolombiya İslam Kültür Merkezi, İstanbul Camii, Al Reza Camii*, vb.

Son olarak, bu bölgesel çalışma aynı zamanda ülkedeki Müslümanların sayısının yaklaşık olarak hesaplanmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, kurumlar Müslümanların yoğunlaştığı tek yerler de değildirler. Kolombiya’da yaşayan birçok yabancı kökenli Müslümanın herhangi bir cemaat ile iletişime geçmeden kendi İslami hayatlarına devam ettiklerini de göz önünde bulundurmak gerekir.

²¹⁷ Renzo Ramírez Bacca, “Tendencia de la historia regional en Colombia. Problemas y perspectivas recientes”, *HiSTOReLo. Revista de Historia Regional y Local*, cilt 3, sayı 5 (2011):157.

²¹⁸ 2007: Maicao Cemaati, 2010: Bogota Cemaati, 2018: Buenaventura Cemaati.

İkincisi, David Robinson'un *İslam'ın Afrikalılaştırılması* ile ilgili önerisinin, Kolombiya'nın gerçekliğine uyarlanmış bir analiz olarak kullanırsak *İslam'ın Kolombiyalılaştırılması* önermesine gelmiş oluruz. Robinson kitabı *Muslim Societies in African History. New Approaches to African History*, "İslam, son 1.400 yılda farklı zamanlarda belirli toplumlar tarafından çeşitli şekillere Afrikalılaştırıldı, başka bir deyişle, Afrikalı gruplar 'Müslüman' alanını şekillendirip kendi İslam algılarını inşa etiler. Bu süreç, tüm dünyada Müslüman, Hristiyan veya Budist olma esnasında her zaman aynıdır".²¹⁹

Kolombiya'daki Müslüman toplumun şu andaki olgunluğunun değişimlere ve kalıcılığına ancak her şeyden önce büyümesine ve güçlenmesine izin verdiğini, düşünüyoruz. Bu da ülkenin aynen Afrika ve Asya'da olduğu gibi bir *İslam'ı Kolombiyalılaştırma* sürecinde olduğunu gösteriyor. Bunun en çarpıcı örneği, tarih boyunca sosyal ve kültürel gerçekliklerine adapte olmuş olan kendilerine ait bir İslam'ı benimseyen Müslüman Buenaventura cemaatidir. Uyum sağlama yeteneğinin İslam'ın en iyi özelliklerinden biri olduğunu not etmek gerekir. Bu özellik dünyada heterojenliği ve farklı sosyal, kültürel, ırksal, ekonomik veya coğrafi gerçekliklerinin çeşitliliği için karakteristik olan ve olacak bir Müslüman cemaati ortaya çıkarıp geliştirmiştir.

Üçüncüsü gerçekleştirilmeye çalıştığımız toplumsal kesişimleri esas alan analiz her birey ve toplulukta tamamen ortaklaşmasa da Kolombiya örneğine özgü bir çok yeni tanımlamanın yapılabileceğini göstermektedir.

Ange-Marie Hancock göre toplumsal kesişimlere dayalı analizlerde incelenen kategoriler ne statik ne de tek parçalıdır. Bunun tersine dinamik, çeşitli ve birbirleri ile etkileşim halindedir. Dolayısıyla ortaya çıkan hibrit sosyal yapılar bu gerçeklik içinde ele alınmalıdır. Bu itibarla farklı ırk, kültür, sosyal yapıların parçası olduğu Kolombiya İslamını algılamak açısından dabu toplumsal kesişime dayalı analizi doğru kullanmak ve sonuçlarını doğru analiz etmek gerekir.²²⁰

---

²¹⁹ Robinson, *Muslim Societies in African*, 42.

²²⁰ Tomeu Sales Gelabert, "Repensando la interseccionalidad desde la teoría feminista", *AGORA – Papeles de Filosofía*- 36/2 (2017): 239.

3.2.2. Historyografik Perspektifler

Kolombiya'daki İslami durumu inceledikten sonra, bu çalışma alanında öngörülebilecek muhtemel gelişmelerin dört ana odakta sınıflandırılabilceğini düşünüyorum.

- a) Ülkenin her bir şehrinde Müslüman cemaatler.
- b) Müslüman cemaatleri temsil eden şahsiyetler
- c) Kolombiyalıların İslam ve ülkedeki Müslüman cemaat hakkındaki görüşleri.
- d) Müslüman cemaatler ve kurumlar arasındaki ilişki (akademik, devlet ve dini).

Ek olarak, Kolombiya'daki İslam tarihi alanının gelişmesi için, ülkedeki İslam'ın varlığının tarihsel bir izini sürmenin gerekli olduğunu öneriyoruz. Bunun için, İslam tarihinin kaynakları yalnızca Kolombiya topraklarında değil, İslam dininin ülkede İslam tarihi boyunca ortaya çıktığı farklı coğrafyalarda da izlenebilir.²²¹ Yani, yalnızca Kolombiya'daki kaynaklar değil, aynı zamanda, İslam haritasının çizilmesine izin veren kayıtların bulunması için çalışma alanının İber Yarımadası, Afrika kıtası ve Orta Doğu'ya da yayılması gerekir. Bu alanda, Fransız araştırmacı Silvye Tausigg'in gayretleri neticesinde Latin Amerika ve Karayipler'de bir İslam haritasının oluşmasını sağlamak için gerekli kaynakları tüm coğrafyalardan (Avrupa, Afrika ve Latin Amerika) topluyor.²²²

Kolombiya'da İslam Tarihini tamamlamak için geliştirilebilecek diğer araştırma alanları şunlardır: Birincisi, ülkeye yalnızca koloni sırasında değil, XIX. ve XX. yüzyıl boyunca gelen farklı Müslüman türlerinin incelenmesi. İslam'ın farklı türlerinin genişlemesi ve birleştirilmesi. Ülkede bazı İslami cemaatlerin gelişimine sponsor olmuş olan 'Nation of Islam', İran İslam Cumhuriyeti, Mısır, Suudi Arabistan ve Türkiye'nin etkileri.

İkincisi, bugün ülkedeki İslam'ın farklı ve görünen şahsiyetlerinin incelenmesi. Mesela, Juventino Martínez, Julián Zapata (akademik alanda popüler olan şahıs, *Bogota İslam*

---

²²¹ Bu nedenle, bu tezde, Kolombiya topraklarına gelen ve şu anda Kolombiya topraklarını karakterize eden farklı popülasyonların coğrafi kökenini belirlemeye özel bir vurgu yapılmıştır.

²²² Bu proje şu anda anayasa aşamasındadır (sponsorluk araştırması, ortak çalışanlar ve araştırmacılar). Aşağıdakiler arasında Bilimsel İşbirliği Çerçevesinde bir Anlaşma ile geliştirilmektedir: IFEA (Peru), IFEA (Türkiye), CEMCA (Meksika), el CNRS (Fransa), SChCR (Şili), UNAM (México), LASPAD (Senegal), ENS (Fransa), CIAH – Universidad de Los Hemisferios (Ecuador), XXX P8 (Fransa), RIIM (Meksika), Universidad Alberto Hurtado (Şili), Universidad Rennes 2 (laboratorio ESO Rennes Fransa), UCAD (LABOGEHU Dakar Senegal) y CIDE (Meksika).

Merkezi adlı kurumunun şu anda Bogotá'daki genel merkezi ve üç şubesi Barranquilla, Villavicencio ve Llanos Orientales), Munir Valencia (ilk Afro-Kolombiyalı Şeyh, Buenaventura, Cali ve son zamanlarda Medellin'in Şii Müslüman cemaati), Ahmed Tayel (Kolombiya başkentinin en görünür olan camisi *Abou Bakr Alsiddiq Camii*'nin dini işlerinden sorumlu Suriyeli İmamı), Carlos Sánchez (*İstanbul Camii*'nin kurucusu *Santafé de Bogotá İslam İnanç Merkezi* ve ülkedeki Selefi akımın temsilcisi), Hamid Bolívar al-Faruq (*Kolombiya İslam Birliği* (Asociación Islámica Colombiana–AIC–) ve ilk *Kolombiya İslam Partisi* girişiminin Kolombiya-Filistinli lideri), vb. (Daha fazla bilgi için bkz. Şekil 6.).

Üçüncüsü, ülkedeki İslam'ın genişlemesini ve hem tarihte hem de şu anda kurulan farklı cemaatleri gösteren bir harita çizimi yapmak gereklidir.

Dördüncüsü, ülkedeki İslam'ın güçlenmesi ve genişlemesinde Kolombiyalı Müslümanların son dönemdeki rolünü incelemek. İnternete erişim sayesinde, daha fazla bağlantı kurularak *Ümmetin* bir parçası olma kolaylığı sağlandı. *Ümmet* içinde kalmanın güçlükleri, mekanizmalar ve sistemler nelerdir? Kolombiyalıların İslam'ı kabul etme sebepleri nelerdir?²²³

Beşinci, Kolombiya kadınının İslam'a geçişinin, motivasyonlarının ve adaptasyonunun incelenmesi.

Altıncı, Kolombiyalıların İslam ve Müslümanlar hakkındaki düşüncelerinin ne olduğunu belirlemek. Ayrıca kültürel, akademik, politik, devletsel ve dini yönden; Ülkedeki Müslüman cemaati hakkındaki söylemlerde ne tür değişimler olduğunun tespiti.

Son olarak, keşfedilmiş gibi görünse de XIX. ve XX. yüzyıllarda ülkedeki Müslüman Arap topluluklarının ülkeye gelişi, genişlemesi ve etkisi araştırılmaya değer bir alan olmaya devam ediyor. Ülkede bazı Müslüman Araplar üzerine çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, başta Maicao ve Bogota cemaatleri; sonrasında Barranquilla, Bucaramanga, Cartagena, Pasto, Santa Marta, San Andrés Adası ve Valledupar gibi Müslüman Arap göçlerinden etkilenmiş cemaatler hala araştırılmayı bekliyorlar.

---

²²³ Jean Paul Sarrazin, Rincon, Nicolás Tamayo, Jonathan Ávila gibi İslamiyet'e dönüşüm motivasyonları hakkında etnografik araştırmalar var, ancak yalnızca Bogota'ya odaklandılar.

SONUÇ

Bu tez ne Kolombiya’da İslam’ın dini işleyişini ne de mühtedilerin din değıştirme sebeplerini sorgulamak istiyor. Hiçbir şekilde ÷lke’deki Müslüman hareketi hakkında siyasi veya ahlaki yargılarda bulunmuyor. Aradığı şey ise onun tarihsel yolculuğunu, değışimlerini, kalıcılığını ve zorluklarını izlemeye çalışmak.

Kolombiya’da İslam genel olarak sosyolojik ve edebi perspektiflerden ele alınmıştır. Bununla birlikte, son yıllarda Kolombiya’da İslam’ın incelenmesine daha fazla siyasi ve tarihsel ilgi artmıştır. İslam’a olan ilgi, Eylül 2001’de ABD’de gerçekleşen olaylar sonrası zirve yapmıştır. Bununla birlikte, medyanın etkisiyle, Doğu ve Batı arasındaki esasen bilinmeyen ve ikili çatışma eksenini korkusuyla beslenen, İslam hakkında basmakalıp ve yanlış bilgiye rağmen, 2001 olayı Kolombiya toplumuna İslam denilen bir dinin var olduğunu gösterdi. Neticede, bu süreç yalnızca İslam korkusu ya da cehalet klişesini artırmadı aynı zamanda Müslüman toplumu tanımanın ve Kolombiya ile ilişkisinin ne olduğunu anlamaya çalışmanın da vesilesi oldu.

Ne yazık ki, İslam, Kolombiya’da genel olarak bilinmemesine rağmen, 2001’deki olaylar İslami toplumu sadece negatif olaylar üzerinden daha görünür hale getirmeyi mümkün kılmadı. Özellikle ÷lkenin akademik alanında İslam bir önemsiz konu ya da sadece Edward W. Said tarafından on yıl sonunda geliştirilen 70 lerdeki doğu-batı ilişkisi veya Bernard Lewis gibi yazarların 90’larda geliştirdiği uygarlıklar çatışması (İslam- Hristiyanlık) üzerinden ele alınıyordu.

Her ne kadar ÷lke’deki İslam Tarihi’nin içinde hala tarihi boşluklar olduğunu görmüş olsak da de (özellikle sömürge dönemi için); ÷lke’deki Müslüman cemaatinin şu anki durumunun, en azından daha yakın zamanlarda İslam Tarihinin gelişmesine katkıda bulunmak için yeterli bir çalışma alanı sunduğunu da gözlemleyebildik. Çünkü, ÷lkenin ortasında İslamiyet’in kalmak için Kolombiya’ya geldiğini ve daha önce inanıldığı gibi izole edilmiş bir göçmen olgusu olarak gelmediğini göstermiş bulunuyoruz.

Görüldüğü gibi, İslam tarihinin gelişimi son on beş yılda büyük bir ilerleme kaydetti; yapım aşamasında bir çalışma alanı olmaya devam ediyor. Kolombiya’da İslam’ın genişleme ve güçlenme biçiminin incelenmemiş olması, İslam ile Kolombiya arasındaki kültürel ve dini bağlantının ürettiği değışikliklerin, dönüşümlerin ve faydaların

tanınmasını önleyen ve ülkenin yaşadığı dini, sosyal, ekonomik, politik ve ırksal kopmalarla ilgili tarihi, sosyal ve kültürel bir boşluk yaratmaktadır.

Şöyle bir neticeye de varabiliriz ki, Kolombiya Müslüman cemaati ekonomik, kültürel, sosyal ve dini katkının yanında ülkeye İslam'ın bir elçisi olarak dinler çeşitliliği de sundular. Bunu Avrupa merkezli, Batıcı şeytanlaştırmalara karşı yaptılar. Birçok Kolombiyalı da İslami söylemde gerek duydukları (sosyal, politik ve ırk nedenlerinden dolayı) birçok faydalı değer buldular.

Ülkeye gelen diğer dinlerin Ortodokslar, Evanjelikler vs. aksine, İslam'ın politik söylemleri Kolombiyalılar için onların bazılarının İslam'ı Batının rakibi ve 'ahlaki çöküşü' olarak görmelerinden dolayı cazip geliyor. Bu durum yeni Müslüman olanların önceki hayatlarında neden komünist, sosyalist, antiemperyalist, anti ırkçı olduklarını açıklıyor.

Bu çalışma ile Kolombiya'daki İslam algısı ülkedeki mevcut olandan farklı bir soluk getirme gayretindedir. Bu amaçla 4 numaralı ekte bölgesel ve yerel tarih yazımına katkı sağlaması ümidiyle Müslüman toplumların lokasyonları, dini eğilimleri gibi bazı bilgiler sunulmuş, 5 numaralı ekte de bu toplulukların buldukları alanların işaret edildiği bir haritaya yer verilmiştir.

Bunlara ek olarak Kolombiya'da İslam'ın gerçekleştiği olgunlaşma devresini İslam'ın Kolombiya versiyonu olarak bölgesel, ırksal, politik ve kültürel gerçekliğine uygun bir şekilde ele almaya çalıştık. Bu itibarla yapılmak istenen bölgede İslami kimliğin oluşumu ırk, cinsiyet, sınıf, din, milliyet ve yaş gibi toplumsal kesişim alanlarının gerçekliği içinde algılamaya çalışmak oldu.

Ortaya koymaya çalıştığımız yaklaşım Kolombiya'da yerel ve ulusal tarihin sağlıklı bir şekilde yazılması ele alınmasında bölgedeki İslam'ın tarihsel köklerine ve güncel gerçekliğine mutabık bir şekilde ele alınmasının önemine dikkat çekmektedir. Kolombiya'da ortaya İslam yaşayışının bölgede yetişmiş bireylerin doğasına uygun geliştiğinin bölgeye özgü özellikler barındırdığının fark edilmesi gerekir. Kolombiya toplumunu meydana getiren unsurlar içindeki kesişim kümeleri içindeki İslam'ı da kabul etmek yeni kimlik çatışmalarını beraberinde getirirse de açık bir gereklilik halindedir.

Son olarak, Kolombiya’da İslam Tarihi’nde araştırma yapanlar için şunu hatırlatmak gerekir: “Kurgu, mitoloji, çarpıtma üzerinden oluşan doğrulardan yüzyıllar boyunca çalışmak zorunda olduğumuz ‘doğru’ olanlara ulaşmak ve kendi gerçeklerini ortaya çıkarmak için yalnızca konuşmaya yetkili kimseyi değil aynı zamanda ‘öteki’ hakkında söylenebilecek olan ne olursa olsun söyleyebileceklerin tekeline koruyan güç-bilgi cihazını sökmek zorundayız”.²²⁴

---

²²⁴ Eduardo Mendieta, “Neither Orientalism nor Occidentalism: Edward W. Said and Latin Americanism”, *Tabula Rasa* sayı 5 (2006): 73.

KAYNAKÇA

Web sitesi

Diccionario de la Real Academia Española. <https://dle.rae.es/>

Diego Giovanni Castellanos. <http://diegoantropo.blogspot.com/>

“Artículo 19”. Constitución Política de Colombia, erişim: 18 Ocak 2019, <http://www.constitucioncolombia.com/titulo-2/capitulo-1/articulo-19>

“Emirato de Córdoba”. Historia de España, erişim: 10 Ocak 2019, <https://historiaespana.es/edad-media/emirato-de-cordoba>

“Kurumsal”. Türkiye Diyanet Vakfı, erişim: 11 Nisan 2019, <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/>

“Pueblo Wayú”. Ministerio del Interior de la República de Colombia, erişim:12 Nisan 2019, https://www.mininterior.gov.co/sites/default/files/upload/SIIC/PueblosIndigenas/pueblo_way_u.pdf

“Reinos-Taifas”, Historia de España, erişim: 10 Ocak 2019, <https://historiaespana.es/edad-media/reinos-taifas>

“Wayú”. Organización Nacional Indígena de Colombia, erişim:12 Nisan 2019, <https://www.onic.org.co/pueblos/1156-wayuu>

<http://es.abna24.com/706924/print.html>

<http://latinmuslimassociation.com/dawoodherrera/>

<https://islamcol.com/>

<https://movilicemos.org/>

Kitaplar ve Makaleler

- Acuña Pardo, María Paula. “Alcances de la legislación colombiana frente a las dinámicas políticas y culturales de reconocimiento de las comunidades musulmanas en Bogotá (1991-2013)”. Lisans, Universidad Nuestra Señora del Rosario, 2015.
- Ajayi, S. Ademola. “Maghrib: Arab Conquest of, 650-715”. *Encyclopedia of African History*, editör Kevin Shillington, cilt 3:889-90. New York: Routledge, 2004.
- Alarcón Yustres, Benjamín ve Angéla Adriana Segura Pérez. “Presencia árabe en Neiva”. *ENTORNOS*, sayı 27 (2014):101-8.
<https://www.journalusco.edu.co/index.php/entornos/article/view/514/971>
- Ávila Muñoz, Jonathan. “Descripción de la comunidad musulmana de Bogotá a través de sus conversiones”. Lisans, Pontificia Universidad Javeriana, 2013.
<https://repository.javeriana.edu.co/bitstream/handle/10554/12152/AvilaMunozJonathan2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bartet, Leyla. “La guerra del golfo en la prensa Latinoamericana”. *El mundo árabe y América Latina*, editör Raymundo Kabchi, 417-71. Paris: UNESCO, Prodhufi, 1997.
- Betancourt, Alexander. *Historia y nación: tentativas de la escritura de la historia en Colombia*. Medellín: Carreta Editores, 2007.
- Blackburn, Robien. *The Making of New World Slavery. From the Baroque to the Modern 1491-1800*. London - New York: Verso, 1997.
- Bushnell, David. *Colombia una nación a pesar de sí misma*. Bogotá: Editorial Planeta S.A., 1996.
- Caballero, Antonio. *Historia de Colombia y sus oligarquías (1498-2017)*. Bogotá: Ministerio de Cultura – Biblioteca Nacional de Colombia, 2016.
<http://bibliotecanacional.gov.co/es-co/proyectos-digitales/historia-de-colombia/libro/capitulo1.html>

- Cancillería de Colombia. “Símbolos patrios y otros datos de interés”. *Ministerio de Relaciones Exteriores*. Erişim: 20 Haziran 2018. <http://www.cancilleria.gov.co/colombia/nuestro-pais/simbolos>
- Caro, Isaac. “Identidades islámicas contemporáneas en América Latina”. *Revista UNIVERSUM*, sayı 22, cilt 2 (2007): 28-40.
- Castellanos, Diego Giovanni. “Conformación de la identidad árabe – musulmana en Maicao”. Lisans, Universidad Nacional de Colombia, 2007. <http://diegoantropo.blogspot.com/2015/06/conformacion-de-la-indentidad-arabe.html>
- Castellanos, Diego Giovanni. “Religion and ethnicity among Afro-Colombian Muslims in Buenaventura (Colombia)”. Yüksek Lisans, Florida International University, 2018. <https://digitalcommons.fiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5218&context=etd&fbclid=IwAR0K-uF7HUGS7NALqE7KpmhRaEpbvP02tmL9G6uorO8SNZDxVQaOiRMM1tw>
- Castellanos, Diego Giovanni. *Islam en Bogotá: presencia inicial y diversidad*. Bogotá: Universidad del Rosario, 2010.
- Centro Cultural Islámico Canario. “Entrevista a Pedro Delgado Moscarella”. *Programa radio 2 luces*, 14 Ekim 2013. Erişim: 28 Nisan 2019. http://www.nurainmagazine.info/radio2luces/index.php?option=com_k2&view=item&id=1196:entrevista-al-sr-pedro-delgado-
- Certeau, Michel de. *La escritura de la historia*. Çeviren Jorge López Moctezuma. México: Universidad Iberoamericana, 1999.
- Chitwood, Ken. “El estudio del Islam y las comunidades musulmanas en América Latina, el Caribe y América: estado de campo”. *International Journal Latin American Religion*, cilt 1 (2017):57-76.
- Connell, Curtis C. “Entendiendo el Islam y su impacto en América Latina”. *CADRE paper*, sayı 21 (2005). https://media.defense.gov/2017/Nov/21/2001847054/-1/-1/0/CP_0021_CONNELL_UNDERSTANDING_ISLAM.PDF

- Coulon, Christian. “Las dinámicas del Islam en el África Negra: entre lo local y lo global”. *Oralidad, Revista de Oralidad Africana*, sayı 7 (2011):117-29.
- Curtis IV, Edward E. *The Call of Bilal. Islam in the African Diaspora*. USA: The University of North Carolina Press, 2014.
- Deas, Malcolm. “La influencia inglesa y otras influencias en Colombia (1880-1930)”. *Nueva Historia de Colombia*, editör Álvaro Tirado Mejía, cilt 3:161-82. Bogotá: Editorial Planeta, 1989.
- Dominique, Elvita. “Capítulo 2: El Islam en África”. Erişim: 6 Ocak 2019. <https://es.scribd.com/document/215823868/El-Islam-en-Africa>
- Fawcett de Posada, Louise ve Eduardo Posada Carbó. “Árabes y judíos en el desarrollo del Caribe colombiano, 1850-1950”. *Boletín Cultural y Bibliográfico*, cilt 35 sayı 49 (1998). https://publicaciones.banrepcultural.org/index.php/boletin_cultural/article/view/1532/1586
- Fawcett de Posada, Louise ve Eduardo Posada Carbó. “En la tierra de las oportunidades: los sirios – libaneses en Colombia”. *Boletín Cultural y Bibliográfico* cilt 29 sayı 29 (1992). https://publicaciones.banrepcultural.org/index.php/boletin_cultural/article/view/2252/2325
- Fawcett de Posada, Louise. “Libaneses, palestinos y sirios en Colombia”. *DOCUMENTOS* sayı 9 (1991). <http://manglar.uninorte.edu.co/calamari/bitstream/handle/10738/78/BDC17.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Fuentes, Velvet Rosemberg. “El estudio del Islam en América Latina: trabajos académicos (1980-2010)”. *Península* cilt XI, sayı 2 (2016): 123-41. <http://www.revistas.unam.mx/index.php/peninsula/article/view/56697/50295>
- García Arenal, Mercedes. *Los moriscos*. Madrid: Editora Nacional, 1975.

- García, María del Rosario. “Identidades y minorías musulmanas en Colombia: ocupación y gobiernos hispánicos del territorio”, *Desafíos*, sayı 11 (2004):108-39.
- García, María del Rosario. “Los musulmanes en Colombia”. *El Islam en América Latina*, editör Zidane Zeraoui, 167-87. México: Limusa, 2010.
- García, María del Rosario. *Identidades y minorías musulmanas en Colombia*. Bogotá: Universidad del Rosario, 2007.
- Gerald R. Hawting. *The First Dynasty of Islam. The Umayyad Caliphate AD 661-750*, ikinci baskı. London and New York: Routledge, 2000.
- González Zuluaga, Lorena P. “La historia, las mujeres y el género en Colombia”. *I Congreso Colombiano de Estudiantes de Historia*. Cartagena: Universidad de Cartagena, 2013.
- Igirio Gamero, Katya Inés. “El legado de los inmigrantes árabes y judíos al desarrollo económico de la Costa Caribe colombiana y a la conformación de su empresariado entre 1850-2000”. *Clio América* cilt 2, sayı 4 (2008): 300-27.
<http://revistas.unimagdalena.edu.co/index.php/cliоamerica/article/view/368>
- Jiménez Becerra, Absalón. “Carlo Ginzburg: reflexiones sobre el método indiciario”. *Esfera* cilt 1, sayı 1 (2011): 21-8.
- Johnson, Amy. “Northern Africa”. *Encyclopedia of African History*, editör Kevin Shillington, cilt 3: 1151. New York: Routledge, 2004.
- Kabchi, Raymundo ed. *El mundo árabe y América Latina*. Paris: UNESCO, Prodhufi, 1997.
- Karpat, Kemal H. “The Ottoman Emigration to America, 1860-1914”. *International Journal of Middle East Studies*, cilt 17, sayı 2 (1985):175-209.
- Kennedy, Hugh. *Muslim Spain and Portugal. A political History of al-Andalus*. London and New York: Routledge, 2014.

- Kennedy, Hugh. *The Great Arab Conquests. How the Spread of Islam Changed the World we Live in*. Philadelphia: Da Capo Press, 2007.
- Keppel, Gilles. *Al oeste de Alá: la penetración del Islam en Occidente*. Barcelona: Editorial Paidós, 1995.
- Keskioğlu, Osman. *İslam Dünyası. Dun ve bugün*. Ankara: Ankara Üniversitesi, 1964.
- LaRosa, Michael J. ve Germán R. Mejía. *Historia concisa de Colombia (1810-2013)*. Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana, Universidad del Rosario, Ministerio de Cultura de la República de Colombia, 2013.
- Levtzion, Nehemia ve Randall L. Pouwells. "Patterns of Islamization and Varieties of Religious Experience among Muslims of Africa". *The History of Islam in Africa*, editör Nehemia Levtzion ve Randall L. Pouwells, 1-18. Athens: Ohio University Press, 2000.
- Levtzion, Nehemia. "Egypt and Africa: 1000 – 1500". *Encyclopedia of African History*, editör Kevin Shillington, cilt 3. New York: Routledge, 2004.
- Levtzion, Nehemia. "Islam in the Bilad al-Sudan to 1800". *The History of Islam in Africa*, editörler Nehemia Levtzion ve Randall L. Pouwells, 63-91. Athens: Ohio University Press, 2000.
- Logroño Narbona, María del Mar, Paulo G. Pinto ve John Tofik Karam, ed. *Crescent Over Another Horizon. Islam in Latin America, the Caribbean, and Latino USA*. Austin: University of Texas Press, 2015.
- McCloud, Aminah Beverly. "Islam: Islam in the Americas". *Encyclopedia of Religion*, editör Lindsay Jones, Cilt7:4682-91. USA: Macmillan, 2005.
- Melo, Jorge Orlando. "Introducción". *Nueva Historia de Colombia*, editör Álvaro Tirado Mejía, cilt 4. Bogotá: Editorial Planeta, 1989.
- Mendieta, Eduardo. "Neither Orientalism nor Occidentalism: Edward W. Said and Latin Americanism". *Tabula Rasa*, sayı 5 (2006): 67-83.

Ministerio de Cultura de la República de Colombia. *Los árabes en Colombia*. Bogotá: Ministerio de Cultura de la República de Colombia, yıl bilgisi yok. <https://www.mincultura.gov.co/prensa/noticias/Documents/Poblaciones/LOS%20C3%81RABES%20EN%20COLOMBIA.pdf>

Ministerio del Interior de la República de Colombia. *Libertad religiosa y de cultos. Ámbitos de aplicación práctica desde la Constitución, la ley y la jurisprudencia*. Bogotá: Ministerio del Interior de la República de Colombia, 2015. https://www.mininterior.gov.co/sites/default/files/libro_def_2015_25_01_2015_1_mmm.pdf

Morales A. Fernando. “Globalización: conceptos, características y contradicciones”. *Reflexiones* cilt 78, sayı 1 (1999):1-8. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4796216>

Mosquera Paternina, Sandra Elena. “La prensa y la inmigración sirio-libanesa en Cartagena 1912-1930”. Lisans, Universidad de Cartagena, 2010. <http://repositorio.unicartagena.edu.co:8080/jspui/bitstream/11227/303/1/La%20prensa%20y%20la%20inmigracion%20sirio-libanesa%20en%20cartagena%201912-1930%20PDF.pdf>

Nweihed, Kaldone G. “La emigración de sirios, libaneses y palestinos a Venezuela, Colombia y Ecuador: balance cultural de una relación sostenida durante 110 años”. *El mundo árabe y América Latina*, editör Raymundo Kabchi 235-281. Paris: UNESCO, Prodhufi, 1997.

Ochoa Ochoa, Fanny. “La lengua sagrada del Islam”. *LENGUAS DEL MUNDO*, sayı 71 (2005):43-53. <https://revistas.utadeo.edu.co/index.php/RLT/article/view/548>

Palacios, Marco ve Frank Safford. *Historia de Colombia. País fragmentado, sociedad dividida*. Bogotá: Universidad de Los Andes, 2001.

Pew Research Center. “The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050” (Pew, Abril 2 de 2015). https://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/11/2015/03/PF_15.04.02_ProjectionsFullReport.pdf

Pew Research Center. *Mapping the Global Muslim population*. Washington: PEW, 2009.

Ramírez Bacca, Renzo. “Tendencia de la historia regional en Colombia. Problemas y perspectivas recientes”. *HiSTOReLo. Revista de Historia Regional y Local*, cilt 3, sayı 5 (2011):147-68.

Restrepo Duarte, Daniella. “Allah visto con ojos de mujer. Una aproximación al Islam en Barranquilla”. Lisans, Pontificia Universidad Javeriana, 2011. <https://repository.javeriana.edu.co/bitstream/handle/10554/5724/tesis782.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Restrepo Mejía, Isabela. “Migración árabe en Colombia: un encuentro entre dos mundos”. *Oasis* 9 (2003):181-214. <https://revistas.uexternado.edu.co/index.php/oasis/article/view/2352/4589>

Ritchey, Jonathan. *El Islam en Sudamérica*, çeviren Paulina Muñoz. Bilgi yok. Erişim: 20 Mayıs 2018. https://movilicemos.org/sites/default/files/recursos/Religiones%20del%20mundo/Islam/El_Islam_en_Sudamerica..pdf

Robinson, David. *Muslim Societies in African History. New Approaches to African History*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Said, Edward. *Orientalismo*. Çeviren María Luisa Fuentes. España: De Bolsillo, 2008.

Salvatierra, Vicente ve Alberto Cano. *Al-Ándalus. De la invasión al Califato de Córdoba*. Madrid: Editorial Síntesis, 2008.

Sarrazin, Jean Paul ve Lina Rincón. “La conversión al islam como estrategia de cambio y diferenciación en la modernidad”. *Revista de Estudios Sociales*, sayı 51 (2015):132-45.

Sarrazin, Jean Paul ve Nicolás Tamayo. “Vivir islámicamente en Colombia: manifestaciones de una búsqueda de trascendencia”. *NÓMADAS* 46 (2017): 65-79.

- Sills, M. David ve Kevin Baggett. “Islam en Latinoamérica”. *SBJT* 15.2 (2011): 28-41.
http://equip.sbts.edu/wp-content/uploads/2011/09/4_sbjt-v15-n2_sills-baggett.pdf?_ga=2.219936030.641591334.1556802565-16476225.1556802565
- Sivers, Peter von. “Egypt and North Africa”. *The History of Islam in Africa*, editörler Nehemia Levtzion ve Randall L. Pouwels, 21-36. Athens: Ohio University Press, 2000.
- Soler, Loli. “Historia del Islam”. *Musulmanes andaluces*. Erişim: 30 Temmuz 2018.
https://www.musulmanesandaluces.org/publicaciones/Historia%20del%20Islam/Historia_del_Islam-1%20epoca%20preislamica-yahilia-Muhammad.htm
- Stefon, Matt. “Taqiyyah”. *Encyclopedia Britannica*. Erişim: 20 Ocak 2019.
<https://www.britannica.com/topic/taqiyyah>
- Taboada, Hernán G. H. “El Islam en Latinoamérica. Siglo XX y XXI”. *Estudios Latinoamericanos*, sayı 23 (2009): 85-103.
<http://www.revistas.unam.mx/index.php/rel/article/view/49227/44279>
- Toson, Ghada Omar. “La presencia árabe e islámica en *El síndrome de Ulises* y en *El cerco de Bogotá* de Santiago Gamboa”. *eHumanista / IVITRA* 6 (2014): 218-234.
https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/secure.lsit.ucsb.edu.span.d7_eh/files/sites/ehfiles/ivitra/volume6/2_15_toson.pdf
- Tovar Zambrano, Bernardo (coord.). *La historia al final del milenio. Ensayos de historiografía colombiana y latinoamericana*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, 1995.
- Türkiye Diyanet Vakfı. *Güney Amerika Raporu*. Türkiye: Türkiye Diyanet Vakfı, 2016.
[https://tdvmedia.blob.core.windows.net/tdv/MedyaOdas%C4%B1/Raporlar/TDV%20-%20Raporlar%20-%20G%C3%BCney%20Amerika%20\(2016\).pdf](https://tdvmedia.blob.core.windows.net/tdv/MedyaOdas%C4%B1/Raporlar/TDV%20-%20Raporlar%20-%20G%C3%BCney%20Amerika%20(2016).pdf)
- United Nations. International Organization of Migration. “Migration”. *Key Migration Terms*. Erişim: 23 Nisan 2019. <https://www.iom.int/key-migration-terms#Migration>

- Valencia Potes, Oscar. “Factores sociales que incidieron en la constitución del Islam en Buenaventura”. Lisans, Universidad del Pacifico, 2014. <http://www.islamcolombia.com.co/inicio/TESIS%20DE%20MUNIR%202014.pdf>
- Vidal Castro, Francisco. “Onomástica femenina e islamización en África negra subsahariana. Notas y materiales sobre Malí”. *Anaquel de Estudios Árabes*, sayı 14 (2003): 287-307.
- Viloria de la Hoz, Joaquín. “Ganaderos y comerciantes en Sincelejo, 1880-1920”. *Cuadernos de Historia Económica y Empresarial*, sayı 8 (2001).
- Viloria de la Hoz, Joaquín. “Lorica, una colonia árabe a orillas del río Sinú”. *Cuadernos de Historia Económica y Empresarial*, sayı 10 (2003).
- Zohra, Missaoui Fatima. “La literatura de la inmigración árabe en América Latina: Cuba, Colombia y Brasil. Siglo XX”. Yüksek Lisans, Universidad Abou Bakr Belkaid – Tlemcen, 2015. <http://dspace.univ-tlemcen.dz/bitstream/112/7981/1/missaui-f-z.pdf>

EKLER

Şekil 1. AMERİKA KITASINDA KOLOMBİYA

Kaynak: http://solar.physics.montana.edu/munoz/AboutMe/ColombianMusic/Intro/Espanol_Donde.html

Şekil 2.KOLOMBİYA GÜNCEL HARİTASI. RESMİ SINIRLARI GÖSTEREN HARİTA– 2012

Kaynak:http://ssiglws.igac.gov.co/mapas_de_colombia/IGAC/Tematicos2012/FronterasMaritimas.pdf

Şekil 3. İSLAM'IN İLK YAYILMASI

Kaynak:

<https://webcourses.ucf.edu/courses/1274391/pages/the-islamic-invasion>

[Erişim: 18 Şubat 2019]

Şekil 4. KOLOMBİYA MÜSLÜMAN CEMAATLERİ GÖSTEREN HARİTA- 2019

Kaynak:https://www.gifex.com/images/OX0/2009-09-17-2031/Mapa_Fisico_de_Colombia.jpg (Kendi hazırlığımız) [Erişim: 22 Nisan 2019]

Şekil 5. KOLOMBİYA'DA MÜSLÜMAN CEMAATLER – 2019

	YER ADI	KURUCU	SPONSOR	ŞEHİR	VAKFI YILI	ÜYELİK TÜRÜ
1	Al-Madrasa al-Arabiyya al Kolombia	Bilgi yok	Bilgi yok	Maicao	Bilgi yok	Bilgi yok
2	Asociación Benéfica Islámica	Lübnan	Bilgi yok	Maicao	1980	Sünni
3	Asociación Benéfica Islámica (Mezquita de Bogotá)	Filistinli	Filistinli	Bogotá	1979	Sünni
4	Asociación Centro Cultural Islámico An-nur - La Luz	Kolombiyalı	Bilgi yok	Cali	2013	Sünni
5	Asociación Centro Cultural Islámico de Barranquilla, Mezquita Osman Ebn Affan	Bilgi yok	Bilgi yok	Barranquilla	Bilgi yok	Bilgi yok
6	Asociación Islámica colombiana	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	2003	Bilgi yok
7	Asociación Islámica de Colombia	Kolombiyalı	Kolombiyalı	Buenaventura	1974	Şii
8	Casa Cultural Islámica Ahlul Bayt Colombia	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	2011	Şii
9	Casa Cultural Islámica Ahlul Bayt Colombia - Sede Huapi Cauca	Bilgi yok	Bilgi yok	Huapi (Cauca)	Bilgi yok	Şii
10	Centro Cultural Islámico - seccional Barranquilla	Bilgi yok	Bilgi yok	Barranquilla	Bilgi yok	Şii
11	Centro Cultural Islámico - seccional Villavicencio y Llanos Orientales	Bilgi yok	Bilgi yok	Villavicencio	Bilgi yok	Şii
12	Centro Cultural Islámico Ali-Husain	Bilgi yok	Bilgi yok	Medellin	Bilgi yok	Bilgi yok

13	Centro Cultural Islámico de Colombia	Kolombiyalı	İran Elçiliği	Bogotá	1993	Şii
14	Centro Cultural Islámico de Colombia La ciudad del profeta	Kolombiyalı	Bilgi yok	Buenaventura	Bilgi yok	Şii
15	Centro Cultural Islámico de Medellín Imam Al Mahdi	Bilgi yok	Bilgi yok	Medellín	Bilgi yok	Şii
16	Centro Cultural Islámico de Pereira. Masyid Al-Naim	Kolombiyalı	Bilgi yok	Pereira	Bilgi yok	Bilgi yok
17	Centro de Estudios Islámicos Al-Qurtubi	Lyes Marzougui ve Kolombiyalılar	Bilgi yok	Bogotá	2010	Sünni
18	Centro Husseimiyah Rasulallah	Lübnan - Kolombiyalı	Bilgi yok	Maicao	Bilgi yok	Şii
19	Centro Islámico de Bucaramanga / Mezquita del Iman Ali	Bilgi yok	Bilgi yok	Bucaramanga	Bilgi yok	Bilgi yok
20	Centro Islámico de Pasto, Mezquita Bilal	Filistinli	Bilgi yok	Pasto	Bilgi yok	Bilgi yok
21	Centro Islámico de San Andrés, Mezquita El Nour	Bilgi yok	Bilgi yok	San Andrés Isla	Bilgi yok	Bilgi yok
22	Centro Islámico de Santa Marta	Bilgi yok	Bilgi yok	Santa Marta	Bilgi yok	Bilgi yok
23	Centro Islámico de Valledupar	Bilgi yok	Bilgi yok	Valledupar	Bilgi yok	Bilgi yok
24	Colegio Colombo-árabe Dar el Arkam	Maicao'nun Arapları	Maicao'nun Arapları	Maicao	1987	Sünni
25	Comunidad Islámica de Colombia - Sede Medellín	Bilgi yok	Bilgi yok	Medellín	Bilgi yok	Şii
26	Confesión Centro Islámico de Medellín - Musala de Belén	Bilgi yok	Bilgi yok	Medellín	1999	Bilgi yok
27	Confesión Centro Islámico de Santafé de Bogotá	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	1997	Bilgi yok
28	Corporación Cultural Islámica Sakina Iwoka	Kolombiyalı	Kolombiyalı	Bogotá	2007	Şii
29	Escuela Islámica Imam Yaafar	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	Bilgi yok	Şii

30	Foro de los Musulmanes Colombianos	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	Bilgi yok	Bilgi yok
31	Fundación Ansar Maicao	Bilgi yok	Bilgi yok	Maicao	2010	Bilgi yok
32	Fundación Assalam de Colombia	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	Bilgi yok	Bilgi yok
33	Fundación Islámica Kauzar	Bilgi yok	Bilgi yok	Cali	1996	Şii
34	Instituto árabe argentino islámico	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	Bilgi yok	Bilgi yok
35	Instituto Silvia Zaynab	Kolombiyalı	Kolombiyalı	Buenaventura	1981	Şii
36	Islam Shia Colombia	Bilgi yok	Bilgi yok	Cartagena	Bilgi yok	Şii
37	Mezquita Abou Baker	Bilgi yok	Bilgi yok	Cartagena	Bilgi yok	Bilgi yok
38	Mezquita Al-reza	İranlı aile ve Juventino Martínez	İran'ın sivil toplum kuruluşları	Bogotá	2007	Şii
39	Mezquita de Bogotá (Masjid Abou Bakr Alsiddiq)	Kolombiyalı	Arabi Arabistan	Bogotá	2012	Sünni
40	Mezquita de Bogotá D.C Colombia Abdallah Al Hamid Al Faruq	Bilgi yok	Bilgi yok	Bogotá	Bilgi yok	Sünni
41	Mezquita de Medellín As-Salam	Bilgi yok	Bilgi yok	Medellín	Bilgi yok	Bilgi yok
42	Mezquita Estambul	Carlos Sanchez	Türk müslüman	Bogotá	2004	Salafi
43	Mezquita La ciudad del profeta	Kolombiyalı	Bilgi yok	Buenaventura	2000	Şii
44	Mezquita Omar Ibn Al-Khattab	Maicao'nun Arapları	Maicao'nun Arapları	Maicao	1997	Sünni
45	Red Islámica Inclusiva de Colombia	Bilgi yok	Bilgi yok	Online	Bilgi yok	Bilgi yok

Kaynak: kendi detaylandırılması (Nisan 2019)

**Şekil 6. KOLOMBİYA'DA MÜSLÜMAN CEMAATİ TEMSİL EDEN BAZI
ŞAHISLAR- 2019**

	ADI	DOĞUM YERİ	ÜYELİK TÜRÜ	DÖNÜŞ ÜM YILI	EĞİTİM	DİNİ ETKİNLİK YERİ	FAALİYET ŞEHİRİ
1	Abdul Haq	Bilgi yok	Şii	Bilgi yok	Bilgi yok	Centro Cultural Islámico de Medellín Imam Al Mahdi	Medellín
2	Ahmed Tayel	Suriye	Sünni	0	Bilgi yok	Mezquita de Bogotá (Masjid Abou Bakr Alsiddiq)	Bogotá
3	Carlos Enrique Sánchez García	Kolombiya	Salafi	1962	Avukat	Mezquita Estambul	Bogotá
4	Diego Hassan Amature	Lübnan - Kolombiya	Şii	Bilgi yok	Bilgi yok	Casa Cultural Islámica Ahlul Bayt Colombia	Bogotá
5	Fanny Ochoa Ochoa	Kolombiya	Şii	Bilgi yok	Bilgi yok	Centro Cultural Islámico de Colombia	Bogotá
6	Gabriel David Herrera Escobar (Dawud Abdul-Ghafur Herrera Al-Colombi)	Pereira (Kolombiya)	Sünni	2000	İngiltere	Centro Cultural Islámico de Pereira. Masyid Al-Naim	Pereira
7	Hamid Bolívar al-Faruq	Kolombiya - Filistin	Sünni	0	Bilgi yok	Mezquita de Bogotá D.C Colombia Abdallah Al Hamid Al Faruq	Bogotá
8	Javier Alcides Orobio Murillo (Abdul Karim)	Buenaventura (Kolombiya)	Şii	1985	Bilgi yok	Fundación Islámica Kauzar	Cali
9	José Nielsen González (Ali Abdurrahman)	Buenaventura (Kolombiya)	Sünni	Bilgi yok	Suudi Arabistan	Asociación Islámica de Colombia	Buenaventura
10	Julián Zapata	Llanos orientales (Kolombiya)	Şii	1990	Medrese Ayatollah Humeyni (Qom)	Centro Cultural Islámico de Colombia	Bogotá

11	Juventino Martínez Moncayo (Muhammad Sadiq)	Buga (Kolombiya)	Şii	1987	Medrese Ayatollah Humeyni (Qom)	Corporación Cultural Islámica Sakina Iwoka	Bogotá
12	Lyes Marzougui	Fransa - Tunus	Sünni	0	Bilgi yok	Centro de Estudios Islámicos Al-Qurtubi	Bogotá
13	Mahdi al Muntazar	Bilgi yok	Şii	Bilgi yok	Bilgi yok	Fundación Islámica Kauzar	Cali
14	María José Acevedo García (Mariam Acevedo)	Kolombiya	Sünni	2010	Mısır'daki El Ezher Üniversitesi'nde İslami çalışmalar	Fundación Assalam de Colombia	Bogotá
15	Marlon Cantillo Borrero (Marlon Ibrahim Hussein)	Barranquilla (Kolombiya)	Şii	apox. 2000	Bilgi yok	Casa Cultural Islámica Ahlul Bayt Colombia (Sede Bogotá, Medellín, Barranquilla y Huapi - Cauca), Escuela Islámica Imam Yaafar	Bogotá
16	Mohammad Mohseni	İran	Şii	0	Bilgi yok	Mezquita Al-reza	Bogotá
17	Munir Valencia	Buenaventura (Kolombiya)	Şii	1985	İran'daki Qom Üniversitesi	Centro Cultural Islámico de Colombia La ciudad del profeta y Mezquita La ciudad del profeta	Buenaventura
18	Omar Hussein	Filistin	Sünni	0	Bilgi yok	Centro Islámico de Pasto, Mezquita Bilal	Pasto
19	Pedro Delgado Moscarella	Kolombiya	Sünni	1986	Medine Üniversitesi'nde (Suudi Arabistan) Arapça çalışmaları ve İslami bilimler	Fundación Ansar Maicao	Maicao

Kaynak: kendi detaylandırılması (Nisan 2019)

ÖZGEÇMİŞ

Lorena Paola González Zuluaga, 1987 yılında Bogotá - Kolombiya'da doğdu. 2014 yılında Kolombiya Nacional Üniversitesi Tarih bölümünden 'Women in crime during the period of Regeneration in Colombia' tezi ile mezun oldu. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalının tezli yüksek lisansa başlamıştır. Araştırma alanlarından bazıları şunlardır: Kolombiya Tarihi, Kolombiya'daki Kadın Tarihi, Feminizm Tarihi, Kolombiya ve Latin Amerika İslam Tarihi, Kolombiya ve Dünyadaki Cinsiyet Teorileri Üzerine Tarihsel Tartışmalar. Diğer ilgi alanları: Kolombiya müziğinin tarihi; Latin Amerika tarihi ve kültürü, Afrika tarihi ve kültürü; Orta Doğu ve göçler. En son yayınları "24. Bölüm: Kolombiya Lise Tarih Kitaplarında Türk İmajı". *Dünyada Türk İmajı. Tarih Ders Kitaplarındaki Durum.* ed. Ahmet Şimşek (Ankara: Pegem Akademi, 2018): 337-344. 2013-2015 yılları arasında, Kolombiya Nacional Üniversitesi, Tarih Bölümünde ve Cinsiyet Çalışmaları Okuludu 'Tarih, Cinsiyet, Kadınlar' araştırma grubunun koordinatörü ve eş kurucusudur. 2014-2015 yılları arasında *Anuario Colombiano de Historia Social y de la Cultura* dergisinin editör yardımcılığını yaptı. 2015 yılında, XVII Kolombiya Tarih Kongresi Genel Asistanı olarak Kolombiya Tarih Akademisi ve Kolombiya Tarihçiler Birliği ile birlikte çalıştı. Halen, Fransız araştırmacı Sylvie Taussig tarafından koordine edilen Latin Amerika'daki İslam Haritaları *Cartografías del Islam en Latinoamérica*, projesinin üyesidir.